

ИГРЕ ОКО ЕПС-а

ЧЕЗ куца на погрешна врата

РАДОМИР М. НАУМОВ
Енергетика Србије добија прву Стратегију

стр. 4 ■

ПОСЛОВАЊЕ У 2005.
Нижи ПДВ - мање поскупљење

стр. 6 ■

НА ЛИЦУ МЕСТА

Вожња "на нули" 17 величанствених

стр. 32 ■

СТРАНИ ИНВЕСТИТОРИ НА КОСМЕТУ..... стр. 42

Господари српских планова

Меркање иза сцене

Сведоци смо прегруписивања снага за узимање што боље позиције на тржишту југоисточне Европе, које је у процесу формирања. Енергетски потенцијали ових земаља, а поготово у производњи електричне енергије, која је све више дефицитарна роба на европском тржишту, веома су обећавајући. И то не само због прилично задовољавајуће производне структуре у њима и вишковима које имају, него и услед, често, праве распродаје тих стратешких капацитета. Према најавама више националних енергетских компанија у плану је куповина капацитета који се приватизују и продају у Румунији, Бугарској, Македонији, Црној Гори....За сада Србије нема у тој причи. У Бугарској је у току продаја три термоелектране, у Румунији више дистрибуција, у Македонији странцима ће, уз остало, бити понуђене и хидроелектране, а у Црној Гори ће се продати највећа електрана - ТЕ "Пљевља".

Круг се, значи, и око ЕПС-а све више затвара, нарочито имајући у виду намеру и руске фирме "Русал" да од КЕК-а закупи ТЕ "Косово Б" (без обзира што је она у власништву ЕПС-а). Разлог је планирана куповина КАП-а у Подгорици и обезбеђивање електричне енергије за његов рад. Руку сарадње ЕПС-у "пружа" ЧЕЗ, једна од десет највећих мултинационалних енергетских компанија у Европи. Членици ЧЕЗ-а, представљајући своје планове у Привредној комори Србије, а не у ЕПС-у или Министарству енергетике, истакли су спремност да учествују у реализацији пројекта ТЕ

"Колубара Б". Да бизнис не познаје границе потврђује и чињеница да је италијански ENEL баш ЧЕЗ-у, "испред носа" преотео јаке словачке Словенске електране (укупне снаге 7000 мегавата) за 840 милиона евра. У делимичном власништву ENEL, такође, је и ТЕ "Марица исток 3" у Бугарској. ЧЕЗ је, такође, већ купио три дистрибуције у Бугарској и једну од највећих у Румунији ("Олтенка"). Поред Пољске и Бугарске, нови продор на ово тржиште најављују и у Македонију и СЦГ. Експанзија познатих енергетских компанија у земљама југоисточне Европе ту се, наравно, не завршава. Као озбиљни играчи већ су се представиле немачке фирме E.ON и RWE, које су покуповале дистрибуције у Мађарској, америчка електропривредна компанија AES, која подиже највећу бугарску термоелектрану и конкурише за куповину још три таква капацитета, швајцарски АТЕЛ-куповином електране у Мађарској, УЕ-СР (Уједињени енергетски систем Русије)...

У Македонију желе да уђу сем ЧЕЗ-а, и RWE, руски RAO, IBERDROLA...

Дакле, енергетски гиганти су на вратима Србије.

Ослушкујући све то, ЕПС наставља процес реорганизације и реструктурисања. Постигнуто јединство интереса ресорног министарства, пословодства ЕПС-а и Синдиката ЕПС-а ствара услове да се без потреса иде ка циљу - обнови ЕПС-а и повећању вредности највећег националног ресурса. Већ сада би купац ЕПС-а морао да издвоји милијарде евра, зато неки проценат за разне проваџике које се с времена на време (додуше све чешће и све гласније огласе) и те како мотивише. Али, како је Влада усвојила програм реструктурисања ове компаније и како у њему нема помена од приватизације ЕПС-а, чини се да разлога за страх од планиране распродаје нема. Ипак, треба бити будан и пажљиво гледати, слушати и читати изјаве домаћих душебрижника. Неки су од њих чак и у Влади Србије и износе сасвим супротан поглед на будућност ЕПС-а од званичног става Владе. Чудно јесте, али и разумљиво. Тајни је све мање.

Миодраг Филиповић

ПОНУДА НАШОЈ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДИ

ЧЕСИ ХОЋЕ ЕПС

Sekretar odeljenja za trgovinu i ekonomiju ceske ambasade Tomáš Har

Ne krijemo da ČEZ želi EPS

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР
Др Владимир Ђорђевић

ДИРЕКТОР СЕКТОРА ЗА ОДНОСЕ
С ЈАВНОШЋУ

Момчило Цебаловић

ГЛАВНИ УРЕДНИК
Миодраг Филиповић

ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ УРЕДНИКА
Драган Обрадовић

РЕДАКЦИЈА:
Слободан Васић,
Милдан Вујичић
Кристина Јанићијевић
Дејан Љубинковић
Јелена Станојевић
Анка Цвијановић

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Царице Милице 2
11000 Београд

ТЕЛЕФОНИ:
011/2627-090, 2627-395

ФАКС:
011/2024-844

E-mail:
miordrag.filipovic@pr.eps.co.yu
list-kWh@pr.eps.co.yu

Web Sait:
www.eps.co.yu

ЛИКОВНА И ГРАФИЧКА
ПРИПРЕМА:
"Глобал пулс" д.о.о.
Београд

НАСЛОВНА СТРАНА:
Југослав Влаховић

ШТАМПА:
Штампарија
„Политика“ а.д.
Београд

ТИРАЖ:
15.000 примерака

ПРВИ БРОЈ ЛИСТА ЗДРУЖЕНЕ
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ,
ПОД НАЗИВОМ "ЗЕП", ИЗАШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ
МАРТА 1975. ГОДИНЕ; ОД МАЈА 1992.
НОСИ НАЗИВ "ЕПС", ОД 6. АПРИЛА 2005. ГОДИНЕ
ЛИСТ ИЗЛАЗИ ПОД ИМЕНОМ "kWh"

ИЗДАЈЕ
ЈАВНО
ПРЕДУЗЕЋЕ
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА
СРБИЈЕ

4

Када Скупштина Србије усвоји Стратегију развоја енергетике Србије до 2015. године то ће, после Закона о енергетици, бити други изузетно важан документ за будућност енергетског сектора

6

Ратко Богдановић: Струја треба да поскупи 1. јула за 10 одсто и да се смањи ПДВ са 18 на 8 одсто, како би се обезбедио новац предвиђен Планом пословања за 2005. годину. Ако се то не прихвати, новац треба да се обезбеди на неки други начин.

12

Понуду пословодства ЕПС-а за споразумни раскид радног односа, уз исплату стимулативних отпремнина, прихватило око 2.200 запослених или осам одсто више од плана. Пријављивање продужено до 30. јуна.

13

Оштрија граница између два новоформирана предузећа - ЕПС и ЕМС за сада неће моћи да се повуче јер још нису дефинисани финансијски услови у којима ће ЕМС пословати. Возни ред рада ЕЕС одређиваће ЕМС без директног "обраћања електранама"

18

Како отплатити 20 милиона евра до сада стечених обавеза. Пословодство ЕПС-а сматра да су даља улагања у "Ковин" неисплатива за Електропривреду Србије

23

Како да се у систем ЕПС-а врати 1,4 милијарди kWh испоручене, а неплаћене енергије Електропривреди Црне Горе

38

Ревитализација агрегата ХЕ "Ђердап 1" могла би да започне почетком јула ове године. Очекује се да ће најзад бити потписан међудржавни Споразум о регулисању обавеза бившег СССР о промету роба између две некадашње државе

62

Шеснаесторо запослених у ЕПС-овом Хотелу "Бабин зуб" зачетак су намере да се заустави исељавање са Старе планине и покаже да се може живети и радити у завичају

САДРЖАЈ

- 04 НАШ ИНТЕРВЈУ** ■ РАДОМИР М. НАУМОВ, МИНИСТАР ЕНЕРГЕТИКЕ СРБИЈЕ
Јасна траса за будућност
- 06 СТРУЧЊАЦИ ГОВОРЕ** ■ КАКО ЋЕ СЕ ПОСЛОВАТИ ОВЕ ГОДИНЕ
Нижи ПДВ, мање поскупљење
- 08 ДУГОВИ ЗА СТРУЈУ**
Бреме од 36 милијарди динара
- 09 САРАДЊА ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ И ЕИ - ПРОФЕСИОНАЛНА ЕЛЕКТРОНИКА**
Много грешака, а нема сервиса
- 10 ФОРУМИ** ■ ПОСЛОВОДСТВО ЕПС-А ПРЕДЛАЖЕ ВЛАДИ СРБИЈЕ
Договор кућу гради
- 12 АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ** ■ РЕОРГАНИЗАЦИЈА ДИРЕКЦИЈЕ ЈП ЕПС
Мање директора, ефикасније руковођење
- 13 ВЛАДА УСВОИЛА ПРОГРАМ РЕСТРУКТУРИРАЊА ЕПС-А**
Неодложан домаћи задатак
- 14 САСТАНАК СА ДИРЕКТОРИМА ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА**
Налог дат: наплатити дугове
- 15 ВЕЛИКО ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЗА СТИМУЛАТИВНЕ ОТПРЕМНИНЕ**
Шанса и у другом кругу
- 16 РЕСТРУКТУРИРАЊЕ У ЈП ТЕ "НИКОЛА ТЕСЛА"**
Новоосновано предузеће са старим зарадама
- 17 У СПОРЕНИ ПРЕЛАСЦИ**
КОЛИКО СУ ОПРАВДАНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ У РУДНИК "КОВИН"
ЕПС: Врећа без дна
- 19 СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА РУДНИКА "КОВИН" ИЗ ВОЈВОЂАНСКОГ УГЛА**
"Посао столећа" са течним угљем?
- 20 ИНОПАРТНЕРИ И ТЕ "КОЛУБАРА Б"**
ЧЕЗ пред вратима ЕПС-а
- 22 КАКО ЋЕ ФУНКЦИОНИСАТИ НОВА ПРЕДУЗЕЋА: ЕПС И ЕМС**
Електро mreжа Србије чува систем
- 23 ЕПЦГ НЕ ИЗВРШАВА СВОЈЕ ОБАВЕЗЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ХЕ "ПИВА"**
Хоће струју, али неће да плате
- 24 НЕИЗВЕСНА ИЗГРАДЊА ТРАФО-СТАНИЦЕ "БЕОГРАД 20"**
Миријевци увијају Палилулу у мрак
- 25 МОДЕРНИЗАЦИЈА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНЕ МРЕЖЕ ЕПС-А**
Оптички каблови из Јужне Кореје
- 26 КАКО САЧУВАТИ СИСТЕМ У ЛЕТЊОЈ СЕЗОНИ**
Климе прете, кондензатори чувају
- 27 ПРЕДЛОЖЕНО ЈЕДНООБРАЗНО ЗАКЉУЧАВАЊЕ БРОЈИЛА**
Нова плomba са кодом
- 28 СИСТЕМ КВАЛИТЕТА У ЕПС-У**
Знање испред новца
- 30 КАКО ЖИВЕ И РАДЕ РАДНИЦИ ЗАПОСЛЕНИ НА ДОПРЕМИ УГЉА У ТЕНТ-У**
Тамо где булдожери гасе пожар
- 31 УГОВОР ЕПС-А И ЖТП "БЕОГРАД"**
Успешна сарадња
- 32 МЕЂУ УПРАВЉАЧИМА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКОГ СИСТЕМА ДРЖАВЕ**
Вожња "на нули" 17 величанствених
- 34 ПОВРШИНСКИ КОПОВИ** ■ РБ "КОЛУБАРА" БОГАТИЈА ЗА ДВАДЕСЕТАК МАШИНА
Стигли виљушкари, цистерне, кранови...
- 35 ИНВЕСТИЦИЈЕ У РУДНИЦИМА УГЉА**
Немци у пољима "Колубаре"
- 36 ТЕРМОЕЛЕКТРАНЕ** ■ КАПИТАЛНИ РЕМОНТ ТЕНТ А - 2
Освежење после осам година
- 38 ХИДРОЕЛЕКТРАНЕ** ■ РЕВИТАЛИЗАЦИЈА АГРЕГАТА ХЕ "ЂЕРДАП 1"
Старт у јулу
- 40 ДИСТРИБУЦИЈА** ■ ЈП "ЕЛЕКТРОТИМОК" ДОДЕЉЕН ЗЛАТНИК
Најштедљивији у Србији
- 42 КОСМЕТ** ■ КОСМЕТСКИ УГАЉ ПРИВЛАЧИ СТРАНЕ ИНВЕСТИТОРЕ
Господари српских планова
- 44 СИНДИКАТ ЕПС-А** ■ ПРАВА ЗАПОСЛЕНИХ
Власник добија раднике "у пакету"
- 46 ЕКОЛОГИЈА** ■ ТЕШКО ЕКОЛОШКО НАСЛЕЂЕ
Четири деценије иза норми ЕУ
- 48 ИСТРАЖИВАЊА** ■ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ И ДЕЦА
Школа малих штедиша
- 49 ИСТРАЖИВАЊЕ АГЕНЦИЈЕ "ПРАГМА": НОВИНАР-ВАШ ПРИЈАТЕЉ 2004**
ЕПС међу одабранима
- 50 СВЕТ** ■ ТУРСКА СЕ СТАЛНО УТРУКЈЕ СА СКОКОВИТИМ РАСТОМ ПОТРОШЊЕ СТРУЈЕ
Нуклеарке на помолу
- 52 У ПОСЕТИ МАКЕДОНСКОЈ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДИ**
Сличности и разлике
- 54 ХИДРО ПОТЕНЦИЈАЛИ КАНАДЕ ПОТИСНУЛИ МОЋНИ АТОМСКИ ЛОБИ**
Ничу "чисте" електране
- 56 ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ** ■ ГЕОТЕРМАЛНИ РЕСУРСИ СРБИЈЕ
Замена за пола милиона тона течних горива
- 58 КУЛТУРА** ■ БОТАНИЧКА БАШТА
Оаза у срцу Београда
- 61 ЗДРАВЉЕ** ■ ПОСЛЕДИЦЕ "ДРУГЕ ИНДУСТРИЈСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ"
Незапосленост најопаснија за здравље
- 62 ТУРИЗАМ** ■ ХОТЕЛ ПОД ОБЛАЦИМА
Мошини командоси
- 64 ЈУБИЛЕЈИ** ■ ПРОМОЦИЈОМ МАГАЗИНА "КЊХ" ОБЕЛЕЖЕН ЈУБИЛЕЈ ЛИСТА ЕПС-А
Време за ново доказивање

РАДОМИР М. НАУМОВ, МИНИСТАР ЕНЕРГЕТИКЕ СРБИЈЕ

Јасна траса за будућност

■ Стратегијом развоја енергетике до 2015. године предвиђено успостављање квалитативно новог стања за обављање ове делатности ■ Регионално енергетско тржиште као стуб стабилизације и асоцијације Западног Балкана ■ Енергетика мора да испрати сваки привредни развој Србије до 2015. године

Пред посланицима Скупштине Србије средином априла 2005. године, само осам месеци након усвајања Закона о енергетици, нашао се још један изузетно важан документ за будућност енергетике - Стратегија развоја енергетике Србије до 2015.

На дводневном заседању републичког парламента Радомир М. Наумов, министар рударства и енергетике је веома успешно образложио и одбранио овај документ. Тим поводом министар Наумов дао је интервју нашем листу. Тема овог разговора је била прва икада донета стратегија енергетике у Србији.

■ *Енергетичари Србије су сиварањем оваквог документа на својеврстан начин показали да предњаче испред осталих привредних области и сектора. Слажете ли се са таквом оценом?*

- Када Скупштина Србије усвоји Стратегију развоја енергетике Србије до 2015. године то ће, после Закона о енергетици, бити други изузетно важан документ за будућност енергетског сектора. Тиме ћемо направити јасну трасу енергетског пута у будућност. А, то што су

енергетски стручњаци први донели неки стратешки развојни документ сигурно може да служи на част нашој струци, али бих пре истакао да је то узрочно последица веза људи и струке за коју су се одлучили. Јер, подсећам да је Европска комисија званично изразила став да је формирање регионалног енергетског тржишта југоисточне Европе најзначајнија

активност за стабилизацију и асоцијацију западног Балкана, односно за европске интеграције. Енергетика сама по себи, значи, има такву моћ да иде испред оста-

лих привредних сектора.

■ *Шта представља овај документ?*

- Стратегија развоја енергетике до 2015. године представља визију пута наше енергетике. У наредних десетак и више година предвиђено је да се успостави квалитативно потпуно ново стање за обављање енергетских делатности уз истовремени развој енергетских субјеката.

Предвиђају се и нови законодавни, институционал-

ни, структурно-организациони и економско пословни оквири. Ништа мање значајне нису ни визије о укључењу енергетике Србије у регионалне и паневропске интеграције.

Основне премисе тог документа су изведене на бази процене тренда привредно економског развоја Србије до предвиђеног периода. Значи, нисмо лебдели у облацима већ реално, без лажног оптимизма и на основу егзактних показате-

Радомир Наумов:
"Енергетика
има моћ да иде
испред осталих"

Енергетика није могла да чека да неко уради стратегију развоја

Без јефтине реторике

Врло строги и критички настројени експерти указали су да је од изузетне важности то што овај документ реално сагледава будућност привредног развоја земље до поменутог периода од 2015. године. Када кажем реално мислим, пре свега, на изостанак нерелеванних оптимистичких прогноза и јевтине дневно политичке реторике о експресном економском буму Србије истиче Наумов.

ља, уважавали смо тренутне привредне могућности, као и трендове привредног раста и развоја. То, наглашавам, пре свега зато што је током представљања Стратегије и дискусија које су их пратиле, било и сугестија којима је тражена далеко већа стопа привредног раста земље од уважене у овом документу. Наглашавам, при томе, да би боље било да смо погрешили и да, у периоду од наредних десет година, стопа привредног раста и развоја буде знатно већа од оне на којој је базиран развој енергетике Србије.

Уважавајући, реалност, а посебно технолошко стање целог енергетског система земље Стратегија сагледава усклађени развој производног система са енергетским потребама сектора потрошње и то са минималним трошковима које наше друштво треба да плати да би имало нормално снабдевање енергентима. Стратегија, осим тога, предвиђа и структурно реорганизовање вертикално интегрисаних јавних

Утемељено на економији

Далеко од тога да у Стратегији развоја енергетике Србије доминира песимизам када је у питању сагледавање привредног развоја земље. Напротив, развој енергетског сектора у Стратегији је размотрен тако да привреди обезбеди стабилно и сигурно подмирење потреба за свим видовима енергије, али на чврсто утемељеним економским рационалностима које проистичу из општег привредног стања у коме се земља налази. Од дана када смо написали овај документ, истакао је Наумов, па све до данас, показало се да смо били више него у праву што смо били реални.

енергетских предузећа и стварање амбијента за њихово тржишно пословање. У њој су сагледане и цене енергената које су тако регулисане, да уважавају

■ *Стратегија развоја енергетике је донета без стратегије привредног развоја земље. Може ли то бити озбиљан недостатак овог документа?*

– Тачно је да Србија нема стратегију привредног развоја, али то, уверен сам, није требало да нас спречи да уђемо у креирање Стратегије енергетског развоја. Два су кључна разлога за то.

Енергетика Србије више не може и не сме да чека да ли ће се и када стећи услови да неко уради стратегију привредног развоја државе. Други битан разлог је што тај документ може бити и те како основ и за израду Стра-

тегије привредног развоја. Нисмо прва земља која је пошла овим путем. Немачка је, најпре, израдила Стратегију развоја енергетике, а тек на основу такве визије пришла изради Стратегије привредног развоја.

После 15 година драматичних политичких и економских ломова на тлу бивше Југославије, сектор енергетике је доспео у ситуацију да, као изузетно важан део домаће привреде и окосница сваколиког развоја земље, улази у период када мора да се определи и према себи. Али, у смислу одржавања постојећег, постепеног напретка, из којег ће проистећи будућа подршка укупном привредном развоју.

Уважавајући чињеницу да је тешко направити Стратегију развоја енергетике без стратегије привредног развоја земље, у овом документу предвидели смо, ипак, неколико сценарија могућег привредног развоја земље. То и јесте највећа вредност овог стратешки важног документа.

Нисмо прва земља која је пошла овим путем. Немачка је, најпре, израдила Стратегију развоја енергетике, а тек на основу такве визије пришла изради Стратегије привредног развоја

оправдане трошкове производње, омогућавају улагање у развој, али исто тако и стварање фонда за заштиту најсиромашнијих група грађана.

КАКО ЋЕ СЕ ПОСЛОВАТИ ОВЕ ГОДИНЕ

Нижи ПДВ, мање поскупљење

■ ЕПС-ова цена треба да се повећа за 20 одсто уз смањење ПДВ-а са 18 на осам одсто, што би потрошачима увећало цену за 10 одсто ■ Процењује се да је 60 одсто дуга потрошача од 36 милијарди динара - ненаплативо, истиче директор дирекције за економско-финансијске послове Ратко Богдановић

Ако Влада Србије прихвати предлог ЕПС-а за повећање цене за 20 одсто уз умањење пореза на додату вредност за електричну енергију са садашњих 18 на осам одсто, струја би у јулу за крајње потрошаче могла да поскупи десет процената. Републичко Министарство финансија разматра овај предлог ЕПС-а и, ако га усвоји, код нас ће бити примењен приступ који је важио у околним земљама, односно, на електричну енергију ће се овај порез зарачунавати по најнижој стопи, каже Ратко Богдановић, директор Дирекције за економ-

ско-финансијске послове ЕПС-а.

Републичка влада је, подсећамо, усвојила План пословања ЕПС-а, али електрична енергија није, како је њим предвиђено, поскупела 1. априла. Корекција цена се, судећи према најавама, очекује тек у јулу за око десет одсто, а ово померање датума би губитак ЕПС-а могло да увећа за 3,9 милијарди динара. То би неминовно довело у питање реализацију најважнијих планова предузећа. Најпре би била

угрожена производња угља као и поузданост рада производних капацитета. Како би се такав след ствари избегао, уследио је предлог ЕПС-

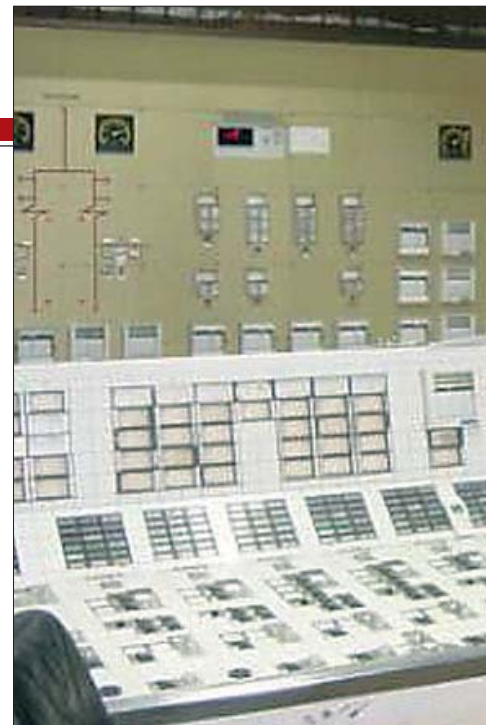
ЕПС очекује од државе да буде ипретиран истио као што он ипретира своје дужнике

6

Значај ICAS система

Интегрални рачуноводствени компјутерски систем ICAS пројекат је чија је реализација почела пре нешто више од годину дана. За "старт" ICAS -а агенција SIDA је преко Светске банке обезбедила 1,5 милиона долара, а његова укупна вредност, уколико буде коштао као у другим електропривредама, износиће око 20 милиона долара.

Циљ ICAS пројекта је да обезбеди интеграцију свих оперативних, финансијских и рачуноводствених података на аутоматски начин захваљујући чему ће менаџмент предузећа на дневном нивоу имати све потребне податке за управљање и пословање. На тај начин биће повећана дисциплина финансијског тока документације. Налазимо се непосредно пред разматрањем понуда, а потом ће уследити избор понуђача и примена овог система прво у пет пилот пројеката - предузећа у саставу ЕПС-а, а убрзо потом и у целом систему Електропривреде Србије, каже Богдановић.

РАТКО БОГДАНОВИЋ

ДИРЕКТОР ДИРЕКЦИЈЕ ЗА ЕКОНОМСКО-ФИНАНСИЈСКЕ ПОСЛОВЕ

У зони губитака

ЕПС у овом тренутку, ради по Плану пословања, али ће у другом кварталу велики проблем представљати мањак новца због изостанка планираног поскупљења електричне енергије. Ово је, једна у низу година у којој није извршена економско-финансијска консолидација. Од другог полугодишта 2001. ЕПС константно ради у "зони" губитка, неликвидности и несолвентности. Финансијске проблеме није могао да реши у условима ниске цене струје, већ је стабилност одржавао субвенцијама из буџета, донацијама и меким кредитима. У истом периоду направљени су значајни помаци у рационализацији пословања који су, такође, допринели поправљању ни мало лаке ситуације.

а. Тиме би било надокнађено кашњење поскупљења, а истовремено, струја би за потрошаче поскупела само за десет процената.

У случају да овај предлог не буде прихваћен, ЕПС већ тражи алтернативно решење - да на бу-

џет прећу издвајања за косметске раднике и одржавање тамошњег система, односно око 2,5 милијарди динара, колико је потребно за 2005, као и да се плаћање репрограмираних пореза и доприноса, као и нешто текућих обавеза (у вред-

Бољи резултати - веће зараде

Цена радног часа је на децембарском нивоу јер тимови Републичке владе и Синдиката ЕПС-а нису постигли договор о њеном овогодишњем кретању и висини. Ова цена ограничена је "простором" који је Влада Србије споразумом утврдила са ММФ-ом. По томе могуће је да се 1. априла вредност радног часа повећа за 4,1 одсто, првог јула за три и 1. октобра за 8,2 одсто. Предуслов за ове корекције је да се оствари планирано смањење броја радника кроз издвајање предузећа, давање добровољних отпремина и друго, али истовремено неопходно је поправљање старосне, кадровске и стручне структуре у ЕПС-у, наводи наш саговорник.

Уколико укупни резултат буде бољи од планираних, зараде додатно могу да буду увећане, али ће, на другој страни, лошији резултати донети и мању вредност радног сата. Испуњење плана мора да се прати по компанијама како се не би догодило да предузеће које је смањило број радника "испашта" због другог које то није учинило.

Већа финална потрошња на бази смањења губитака у преносној мрежи

ности од око 800 милиона динара) одложи до наредне године

План пословања, каже Богдановић, предвиђа стабилну производњу, побољшање техничко-технолошких карактеристика система, повећање степена наплате и даљу рационализацију расхода. Производња електричне енергије треба да буде равна лањској, а на бази смањења губитака у преносној мрежи, очекује се за два одсто већа финална потрошња.

-И ове године ЕПС ће послатовати уз значајне ризике. Пре свега, није познато када ће и у ком проценту поскупети електрична енергија. Ве-

лики проблем, свакако, представља планирање производње и трошкова одржавања уз неизвесност да ли ће за њих бити новца. Сада је просечна годишња цена киловат-сата код крајњег потрошача 3,2, а у трећем кварталу 2003. године износила је четири евро цента. Цена струје у земљама из окружења виша је два, а у Европи три пута. При томе треба имати у виду да су, изузев зарада, сви улазни трошкови ЕПС-а на европском нивоу или већи (рецимо, нафта и њени деривати, гас, црна металургија...) Други ризик је степен наплате. У прва три овогодишња месеца задржао је лањски ниво,

Просечна годишња цена киловат-сата код крајњег потрошача сада је 3,2, а у трећем кварталу 2003. године износила је четири евро цента. Цена електричне енергије у земљама из окружења виша је два, а у Европи три пута.

ненаплативо јер представља дуговања предузећа која су у стечају или пред њим. ЕПС, такође, у знатној мери отписује дугове фирмама које улазе у процес реструктурисања и на захтев свог власника одобрава изузетно повољне услове за репрограм. Знатно погодније од оних на које Електропривреда Србије може да рачуна када је реч о њеним дуговима према држави, наводи Богдановић, додајући да се од државе очекује да на исти начин као што

"Нови" ЕПС

Погонска спремност ЕПС-а је, када се упореде подаци из 2001. и 2004, са 68,5 повећана на 75,6 одсто. Према плану, ове године би требало да достигне 77,4 одсто. Коефицијент производње је са 82,5 увећан на 84,3, а у овој години треба да достигне 85,2 одсто. Коефицијенти принудних застоја смањени су са 17,5 на 9,7, док ће ове године, према плану, "пасти" на 9,2 одсто. Односно, трајање принудних застоја је 2001. године, износило 1.247 сати, у 2004. је са 620 часова практично преполовљено, а у овој години не би требало да пређе 590 сати. Термоелектране су лане, када се подаци упореде са онима из 2001. произвеле 1.400 GWh више, откривка угља је са 48 милиона повећана на 90 милиона тона, губици у дистрибуцији смањени су са 16,3 на 15 одсто а ове године треба додатно да "опадну" на 13,6 одсто, увоз је са 3.000 смањен на 349 GWh. Уз све то, поправљен је степен наплате - 2001. је, када је реч о текућој фактури, износио 70 одсто, лане је био 85,2, а ове године треба да се повећа за још око четири процента, наводи наш саговорник, додајући да је у протекле четири и по године број запослених у ЕПС-у са 62 хиљаде смањен на око 48 хиљада. Према плану, на крају ове године на платном списку ЕПС-а биће, заједно са косметским радницима, око 43 хиљада запослених. Све ово пратило је и реално смањивање трошкова пословања - у почетку овог периода за десет, а сада за пет до шест одсто годишње.

што није задовољавајуће јер се планирало повећање. То значи појачавање "политике" искључивања неплатиша и контроле неовлашћене потрошње електричне енергије. Ризици, такође, постоје и на страни старих дугова који нису регулисани. ЕПС у последње четири године инсистира да са Владом решавање овог проблема, што би омогућило стабилно пословање, али то до сада није учињено. Дуг потрошача достигао је 36 милијарди динара, од чега се процењује да је око 60 одсто

ЕПС третира своје дужнике и она третира ово предузеће.

Ове године, каже наш саговорник, ЕПС за одржавање система треба да обезбеди 12,5 милијарди динара. За инвестиције, према плану, ваља издвојити 18,9 милијарди, од чега ЕПС у сопственој каси мора да "нађе" 6,8 милијарди динара. Остатак новца биће обезбеђен из кредита, док ће велики еколошки пројекти бити финансирани из донације вредне 1,9 милиона динара.

Трансферне цене од 1. јануара

ЕПС је од 1. јануара прешао на трансферне цене. Циљ њиховог увођења је повећање стимулације за рационално и ефикасно пословање јавних предузећа у саставу ЕПС-а. То је један од основних елемената који обезбеђују да предузећа постепено прелазе на тржишни начин пословања и да се припремају за будућу конкуренцију. Сада смо на почетку њихове примене и сигурно је да ће трансферне цене у наредном периоду бити усавршаване, каже Богдановић.

П.М.П.

Камате увећале стари дуг

Када је реч о дуговима привреде, проблеми су, очигледно, велики. Старо дуговање, из године у годину расте јер ови потрошачи нису измиривали ни текућа задужења, а на све то се зарачунавала и камата. Чињеница је, наводи, да су велики потрошачи неуредније платили од осталих - мале привреде и домаћинства. Али, ЕПС је решио да стане на пут овој пракси и "заборавнима" више "не гледа кроз прсте". Јер, даље гомилање дугова више не сме да се дозволи.

ДУГОВИ ЗА СТРУЈУ

Бреме од 36 милијарди динара

■ Неплаћени рачуни привреде већи од домаћинства ■ Предузећа која буду уредно плаћала текућа задужења моћи ће да договоре рокове и износе рата за измирење старих дугова ■ За остале потрошња ће бити сведена на технички минимум

Дуг потрошача за утрошену електричну енергију, закључно са последњим даном марта, достигао је 36 милијарди динара. Или, прерачунато, око 450 милиона евра. У овом износу, дуговање домаћинства чини 16,5 милијарди, док неплаћени рачуни привреде износе 19,5 милијарди динара. Око 100 купаца у привреди са дугом већим од десет милиона динара заједно дугују ЕПС-у више од 10,5 милијарди динара. Односно, приближно 130 милиона евра.

На подгачкој листи највећих неплатиша, неславно, прво место припало је РТБ Бору чији дуг за утрошену струју износи 2,1 милијарду динара. За њим следе "Матроз" са дуговањем од 630 милиона, "Застава" која дугује 621 милион и ЖТП Београд који је потрошио а није платио електричну енергију у вредности 508 милиона динара. Дуг већи од 400 милиона динара бележе "Вискоза" и "Зорка", док неплаћане рачуне "тешке" између 200 и 300 милиона динара имају "Лола", "Петрохемија", "Српска фабрика стакла", ИМТ и "21. мај". Инфостан из Београда, панчевачка "Азотара", кикиндска "Ливница", ЕИ Ниш, Београдски водовод и канализација, МИН из Ниша, "Прахово" из Неготина и "Јумко" из Врања за утрошену струју

дугују више од сто милиона динара.

-За све потрошаче који имају дуг из прошле године или старији примењује се нов начин измирења заосталих рачуна. Они ће обавезно морати да плаћају текуће задужење и уколико то учине - са директорима јавних предузећа за дистрибуцију који су добили таква овлашћења- моћи ће да се договоре у којем ће року и износима отплаћивати заостале рачуне. Више неће бити репрограмирања дуговања, а ни других олакшица

Предузећима која не почну са плаћањем месечних задуживања и не остваре договор о измирењу дуга искључиваће се електрична енергија

нућених у ранијем периоду - каже Бажалац.

Предузећима која не почну са плаћањем месечних задужења и не остваре договор о измирењу дуга прети искључење струје. Изузетак су, каже наш саговорник, капацитети којима ова мера може да проузрокује велику материјалну штету, као и они за које је законом прописано да не могу бити искључени.

Дакле, дужнике "чека" мера свођења потрошње на технолошки минимум, од-

носно, водиће се рачуна о томе да се оваквом "рационализацијом" нападања не направи велика штета. Предузећима - неплатишима, значи, више неће бити допуштено да привређују а да не плаћају утрошену струју. Посебним уговором ове фирме ће моћи да обезбеде разлику између минималне и потрошње потребне за производњу, али ће новац за ту количину електричне енергије морати да уплате унапред. Оваква могућност већ је понуђена неким од највећих дужника.

Између осталих и првом са списка - РТБ Бору, али из тог предузећа још нису стигле позитивне реакције.

-Нема више никаквих могућности да предузеће има редовно напајање електричном енергијом и да не плаћа рачуне, а да ЕПС за његову потрошњу издваја средства на име пореза на додату вредност, истиче Бажалац.

Међу значајним расходима компаније су, наиме, и обавезе за ПДВ на испоручену електричну енергију свим купцима у Србији. Електропривреда Србије овај порез мора да плати и на струју коју испоручи неплатишима и то из прихода који обезбеђују они који рачуне измирују уредно. Тако је од новца редовних платиша ЕПС сваког месеца издвајао 135 милиона динара као износ пореза за струју

испоручену на адресе предузећа из групе 160 највећих дужника. ЕПС не жели више да новац редовних платиша троши за измиревање пореза "заборавних", већ намерава да га усмери у послове који ће побољшати квалитет снабдевања потрошача који са рачунима не касне.

Изменом Закона о приватизацији предузећа која улазе у овај процес имаће право на такозвани отпуст дуга. То, објашњава Бажалац, значи да ће њихово дуговање бити одложено до завршетка приватизације и да ће тек тада, уколико кроз овај процес буду обезбеђена средства, неки део заосталих рачуна бити отплаћен. У супротном, дуг тих предузећа биће практично описан.

Планом пословања Електропривреде Србије предвиђено је да наплата текуће фактуре достигне 89 одсто, као и 6,6 одсто на име старог дуга. Та обавеза је за ову годину велика. Уколико се планирани износ наплате не оствари за само један одсто, то би донело нових 700 милиона мањка на 3,9 милијарде динара колико би ЕПС-у могло да недостаје за нормално пословање због одлагања поскупљења струје. На другој страни, уколико би губитак у дистрибуцији био већи за само један одсто од планираног, "минус" компаније би се, такође, увећао за 700 милиона динара.

П.М.П.

Много грешака, а нема сервиса

- Још од 1991. године дугују готово 4000 бројила
- Нишки произвођачи не поштују ни основне захтеве за квалитет и динамику испоруке бројила

Може ли Електронска индустрија у Нишу, тачније део овог холдинга, Професионална електроника, да произведе висококофистицирано бројило европског квалитета и да при том испоштује динамику испоруке, која је неопходна Електропривреди Србије?

Стручњацима је јасно да савремено бројило данас може да произведе свака иоле боље опремљена радионица, јер "мозак" бројила готово сви произвођачи купују на истом месту, те им преостаје само да тај чип добро упакују и на време испоруче. Са Електронском, прича је, ипак, нешто сложенија. Као и многи други социјалистички "бели слонов", и овај се, судећи према ЕПС-овој документацији о току пословне сарадње са ЕИ, још није излечио од самоуправљачких траума и политичких хипертензија, које га већ дуго држе на ивици колапса.

Електронска ни до данас није испоручила 3.880 трофазних двотарифних бројила, која јој је ЕПС платио давне 1991. године. Плаћено им је 38,8 милиона тадашњих динара. Али, то није једино што нишки електроничари дугују ЕПС-у. Како су често били у кризи, ЕПС им је и касније притицао у помоћ. Тако је, не тражећи плаћена бројила или барем враћање пара из 1991, а упућени кажу пре свега по диктату наметнуте партијске солидарности, већ 1995. са Нишлијама потписао нови уговор о сарадњи и нешто после тога уплатио им нових 3,5 милио-

на динара. Тада се ЕИ изнова обавезала да ће испоручити новоуговорена бројила, али део средстава уложити и у развој технологије, како би могла да прати европске стандарде. Из те, следеће, туре ЕИ и сада дугује "Електросрбији" 350 бројила, али то није једини проблем у овој натегнутој сарадњи.

Иако је јасно уговорено шта нишки произвођачи треба да испоштују, испоставило се да су они то прилично траљаво радили. Не само да су по три, па и пет година каснили са испорукама него су имали и знатно већи проценат грешака на струјомерима од уобичајеног код других произвођача. Због тога су ЕПС-ове баждарнице затрпане неисправним нишким бројилима, а да овај произвођач није обезбедио сервис какав је морао да има. Није поштовао ни обавезу да држи од-

ређени број струјомера на консигнацији у дистрибуцијама, одакле би могла да се преузму чим затребају.

А о развоју, ту би већ једино експерти могли да се ухвате у коштац са доказивањима. Електронска је ових дана на сва звона тврдила да је достигла завидан ниво техничко-технолошке опремљености. Своју спремност да подрже ЕПС у подизању нивоа бројила (наравно парама ЕПС-а) поткрепили су разним штрајковима и претњама да ће дићи буну у Нишу ако и овога пута не добију послове у ЕПС-у.

Они тврде да су "најперспективнији партнери", али досадашње искуство ЕПС-а сведочи друкчије.

Реч је о уређајима за мерење од којих је велики део неисправан и предуго чека на нишки сервис којег нема. Искуство ЕПС-а је, дакле, да Електронска касни, грешки и не исправља своје грешке.

Посебна прича је бројило које је ЕИ - ПЕ понудила на тендеру. Иако су сами тврдили да уочену грешку могу да исправе за пола сага, ЕПС-овој Комисији су доставили бројило баш са таквим недостатком, и то упркос томе што је захтев у конкурсу био сасвим јасан. Какав би квалитет ЕПС могао да очекује у наруџбини 20.000 бројила ако је ово једно, које су понудили као најбоље, достављено са грешком?

Према томе, много је мана да би ЕПС могао Електронску да сврста у доброг пословног партнера, чак и када би јој опростио оних 38,8 милиона динара из 1991. године. Посебно када се има у виду да, поред бројила, ЕПС-у дугује и 138 милиона динара за утрошену електричну енергију, која им се и даље испоручује.

ЕПС-ове баждарнице су затрпане неисправним нишким бројилима

Поништен тендер за бројила

Комисија за заштиту права понуђача у Управи за јавне набавке Републике Србије донела је решење којим је поништила прву фазу рестриктивног поступка за доделу уговора о јавној набавци 20.000 бројила за потребе Електропривреде Србије. Комисија је разматрала захтеве пет понуђача на тендеру, који су се жалили на одлуку ЕПС-а, У свом образложењу није навела њихове захтеве, већ је поступила на основу сопственог увида у тендерску документацију и закључка да ЕПС није имао једнак третман свих понуђача, односно да само један понуђач у целисти испуњава услове. Законом о јавним набавкама, пак, регулисано је да најмање два понуђача морају да испуњавају тендерске услове, што је Комисија оценила као довољан разлог за поништење тендера у целисти.

У свом поступању Комисија није узела у обзир да разлози за одбијање квалификације појединих понуђача нису били недостаци на бројилу, већ неиспуњење осталих тендерских захтева (производни капацитет, референца на европском тржишту, измирење пореза и доприноса ...).

На овај тендер, који је расписан 22. децембра прошле године, пријавило се 18 понуђача са 16 бројила, а ЕПС-ова Комисија за јавне набавке предложила је да статус квалификованог понуђача добију четири од њих.

Р. Е.

Р. Е.

Управни одбор ЕПС-а: Издвајање неелектропривредних предузећа

На седници Управног одбора ЕПС-а, одржаној 25. априла (председавао др Јерослав Живанић), разматрани су анализа о економско-финансијској оправданости оснивања предузећа за обављање неелектропривредних делатности - "Јужна Бачка" и Рудник угља Ковин, информације о предузећима која су основала ЈП за обављање неелек-

тропривредних делатности, извршењу електроенергетског биланса Републике за март, са проценом за април и први извештај о извршењу Програма ремонта електроенергетских и рударских капацитета у 2005. години. Од других важнијих тачака донете су и одлуке о усвајању консолидованог финансијског извештаја ЈП ЕПС и ЈП које је оно

основало у 2004. години, критеријумима за утврђивање трансферних цена електричне енергије и угља за потребе ТЕ, повећању капитала у предузећима која су основала ЈП за обављање неелектропривредних делатности, као и о измени и допуни одлуке о стимулативној накнади за споразумни престанак радног односа.

ПОСЛОВОДСТВО ЕПС-а ПРЕДЛАЖЕ ВЛАДИ СРБИЈЕ

Договор кућу гради

■ Уколико се не прихвати иницијатива за смањење стопе пореза на додату вредност за електричну енергију, непходно је осетније ослањање на буџет

Чланови Управног одбора ЕПС-а упознати су са активностима пословодства ЕПС-а и предлозима који су упућени Влади Србије и надлежним министарствима, као и са мерама које би требало предузети како би се обезбедила недостајућа средства за реализацију Програма пословања у 2005. години. Такав предлог је уследио зато

што није одобрено планирано повећање цене електричне енергије 1. априла, чиме је угрожено финансирање овогодишњих ремонтних и инвестиционих радова.

Поред мера рационализације предвиђене овим програмом, смањења броја запослених од 2.200 по основу добровољног одласка из радног односа и 2.050 запослених који су до

сада прешли у новоформирана зависна предузећа помоћне делатности, предложено је да се примене и две мере које би обезбедиле недостајућих 3,9 милијарди динара. То су, пре свега, повећање цена електричне енергије за 20 одсто од 1. јула 2005. године, с тим да се истовремено изменом Закона о порезу на додату вредност изврши смањење пореске стопе за електрич-

ну енергију са 18 на осам одсто. Цена струје би се тиме код крајњег потрошача повећала само за 10 одсто. Друга мера односи се на то да се део стимулативних накнада за споразумни престанак радног односа запослених у јавним електропривредним предузећима (око 600 милиона динара) финансира из републичког буџета.

Уколико се не прихвати

РАЗГОВОРИ О БУДУЋНОСТИ ВРЕОЦА НА НАЈВИШЕМ НИВОУ

Расељавање као нови "Ђердап"

Проблеми у вези са даљим статусом Вреоца и његовим евентуалним расељавањем, чији је повод развој експлоатације угља у овом делу колубарског басена, били су, крајем априла, тема разговора делегације СО Лазаревац (у чијем су саставу били и представници Месне заједнице Вреоци) у Влади Србије, на радном састанку са премијером Војиславом Коштуницом, којем су присуствовали Радомир М Наумов, ми-

нистар рударства и енергетике, Ђорђе Михајловић, заменик министра, др Владимир Ђорђевић, генерални директор ЕПС-а, као и представници ЕПС-а и ЈП РБ "Колубара". Разговори на највишем нивоу о овом проблему, за који је, притом, напоменуто да је реч о значајном државном питању, настављени су у кабинетима председника Републике Србије и Народне Скупштине Србије. Председник Владе Србије Војислав Ко-

штуница, уз изузетно разумевање за решавање овог проблема, указао је и на важност "Колубаре" за енергетски систем Србије, при чему би даљи развој копова требало ускладити са еколошким критеријумима и то заједничким ангажовањем ресорних министарстава, ЕПС-а и Општине Лазаревац.

Према речима Милована Обрадовића, заменика директора РБ "Колубара", на тим поводом одржаној конференцији за новинаре у Лазаревцу, до краја 2010. године биће завршена експлоатација угља на површинском копу Поља "Д", због чега је неопходно сагледати даље ширење копова према подручју Вреоца, где се налазе огромне количине угља. Мирољуб Божовић, руководилац Стручне групе за решавање проблема Вреоца, истакао је да ће се после анализе о техно-економској оправданости експлоатације угља знати енергетска стратегија РБ "Колубаре" и ЕПС-а. Значај расељавања Вреоца, стога, може се поредити са грађњом ХЕ "Ђердап". Мештани Вреоца с тим у вези очекују да ће се спорна питања решавати уважавајући животне интересе домаћинстава на том подручју.

Председник Владе Србије Војислав Коштуница указао на важност РБ "Колубара" за ЕЕС Србије

К.Ј.

Нови оквири рада

Југословенски комитет Међународног савета за велике електричне мреже (ЈУКО СІGRE), организоваће од 29. маја до 3. јуна 27. саветовање на Златибору.

Ово је прилика да се сагледају резултати досадашњег рада студијских комитета и њихових чланова, у протекле две године, али и да се на једном месту окупе истраживачи, пројектанти, произвођачи опреме, консултанти, менаџери и инвеститори и успоставе међусобне контакте и размене најновије техничке информације.

-Саветовање ће се одржавати у време

имплементације недавно донетог Закона о енергетици и усвајања Стратегије о енергетском развоју Србије до 2015. године, који су дефинисали нове оквири рада у енергетском сектору, па је то још једна прилика да се потврди важност одржавања саветовања и улоге ЈУКО СІGRE у овој области. Саветовање ће се одржати по новој организационој шеми ЈУКО СІGRE, која је усвојена на претходном скупу, а усклађена је са организацијом Међународног савета за велике електричне мреже, СІGRE - рекао је најављујући овај скуп Радомир Нау-

мов, министар за рударство и енергетику у Влади Србије и председник ЈУКО СІGRE.

За овај скуп најављено је више радова, од којих су неки и са веома актуелном тематиком. Међу најзначајније спадају: "Атински поцеси и енергетска заједница југоисточне Европе". "Стратегија развоја земаља југоисточне Европе као основе будуће инвестиционе политике међународних финансијских институција, "Примена актуелних ЕТСО механизма у региону југоисточне Европе" и друге.

Д. Об.

иницијатива за смањење стопе пореза на додату вредност за електричну енергију, пословодство ЕПС-а предлаже Влади Србије и неколико алтернативних решења. У њима се предлаже да се зараде запослених и остали трошкови јавних електропривредних предузећа, са седиштем на територији Косова и Метохије (око 2,5 милијарде динара) финансирају из републичког буџета, као и да се неизмирене и репрограмирани обавезе по основу пореза и доприноса за 2004. годину одложе и то 362 милиона динара по основу пореза на промет, затим 465 милиона динара колико укупно износе по основу доприноса за пензијско и инвалидско осигурање (осим око 70 милиона динара што би се за запослене који остварују право на пензију уплатило у овој години), као и 405 милиона динара по основу накнада доспелих, а неизмирених према Фонду вода. Као мера која би, такође, допринела олакшању финансијског положаја јавних електропривредних предузећа наведено је и омогућавање ЈП да обавезе према буџету измирују путем њихове компензације са потраживањима која имају према корисницима буџетских средстава.

М. Филиповић

Успешан почетак:
На коповима

РЕАЛИЗАЦИЈА ПРОГРАМА РЕМОНТА ПО ПЛАНУ

Старт на коповима

На основу извештаја о досадашњој реализацији програма ремонта, који је усвојен на седници УО ЕПС-а, ови радови у основи се оцењују задовољавајућим по реализованом обиму, ефикасности, као и по примени процедура о набавкама и обезбеђењу квалитета. Настављањем благовремених припрема за даљу реализацију програма стварају се и услови за њихову предвиђену ефикасност. Почетак овогодишњих ремонта, по програму, био је на првом б БТО систему на копу Поља Д у басену "Колубара" и на

другом блоку у ТЕ "Костолац Б".

-Од капацитета за производњу електричне енергије у току су ремонти на три блока термоелектрана ("двојке" у ТЕ "Костолац Б", "тројке" у ТЕНГ А и "четворке" у ТЕ "Колубара"), који ће се и завршити у предвиђеном року - истакао је Зоран Манасијевић, заменик генералног директора ЕПС-а за техничка питања. Одложен је почетак ревитализације агрегата б у ХЕ "Бердап 1". У овом периоду ремонт преносних капацитета није предвиђен.

Према речима Манасијевића, код капацитета за

откривку, производњу и прераду угља укупно је реализовано 3,5 одсто од годишњег програма. Радови су завршени на првом б БТО систему на копу Поља Д, а у току су на Првом ц БТО систему и на роторном багеру 3 на истом копу. У току је и ремонт комбиноване машине РК М 2 на допреми угља за ТЕ "Костолац Б". У плану није било ремонта дистрибутивних капацитета.. Значајно је и то да је из средстава ЕПС-а у овом периоду било обезбеђено више средстава од планираних.

М.Ф.

РЕОРГАНИЗАЦИЈА ДИРЕКЦИЈЕ ЈП ЕПС

Мање директора, ефикасније руковођење

■ После организационих промена дирекција ЕПС-а ће после 1. јула имати око 400 запослених

Рационализација пословања је основна поставка при реорганизацији дирекција ЕПС-а и први корак у том правцу је начињен. Организационе промене званично су ступиле на снагу од 1. априла, а други корак биће начињен 1. јула, додатним прекрајањем неких дирекција, а ту се подразумева и издвајање Рудника угља "Ковин" у посебно зависно предузеће. Сада, дакле, имамо Дирекцију за управљање електроенергетским системом, Дирекцију за трговину и дистрибуцију електричне енергије, Дирекцију за стратегију и инвестиције, Дирекцију за производњу енергије, Дирекцију за производњу, пренос и дистрибуцију електричне енергије и производњу угља на територији Косова и Метохије, Дирекцију за економско-финансијске послове и Дирекцију за правне послове и људске ресурсе. Као посебни организациони облици формиран су Сектор за интерну контролу и ревизију, Сектор за односе с јавношћу и Кабинет генералног директора.

Ове промене примењиваће се тек од 1. маја 2005. године, јер је у току израда анекса уговора о раду, по новом распореду запослених.

- Реорганизација Дирекције Електропривреде Србије је конкретан корак ка рационализацији, ка смањивању директорских места, ка ефикаснијем руковођењу, ка бољој подели посла...Покушавамо да дирекцију организујемо по угледу на дирекције великих електропривреда, страних компанија и морам да кажем да је ово само први корак на том путу. Дакле, ово је тек прва реорганизација дирекције ЕПС-а а даља побољшавања ће уследити после организационих промена у самом ЕПС-у, као и сагледавања могућих побољшања - каже Владимир Ђорђевић, генерални директор ЕПС-а.

Није тајна да у дирекцијама ЕПС-

а и јавних предузећа има највише места за смањивања броја запослених у основним делатностима, наставља Ђорђевић. Има јавних предузећа које имају и неколико пута веће дирекције од дирекције целог система. Али, сада, без социјалног програма, тај проблем не можемо да решавамо. Решаваћемо га када будемо знали шта можемо да понудимо људима који су реално технолошки вишак. А њега, понављам, итекако има у дирекцијама.

- Дакле, свако ко сада није реално сагледао своју ситуацију и није узео стимулативну накнаду за добровољно напуштање фирме, може да се нађе међу онима који ће уз социјални програм морати да напусте фирме. Рок за добровољно напуштање ЕПС-а је продужен до 30. јуна. Дирекције ће,

Биће формиран централни тим на нивоу ЕПС-а који ће водити рачуна да не дође до шаренила у организационим шемама дирекција зависних предузећа

наглашавам, морати да се реорганизују по угледу на дирекцију ЕПС-а, јер смо ми дали конкретан пример да је то могуће и потребно. Без обзира на отпоре, којих увек има када се гасе руководећа места. То ће се десити и по садашњим јавним а до краја године зависним предузећима. Биће формиран централни тим на нивоу ЕПС-а који ће водити рачуна да не дође до шаренила у организационим шемама дирекција зависних предузећа. Дирекција ЕПС-а и дирекције тих предузећа мораће да буду функционално готово идентичне - наглашава Ђорђевић.

Драгојло Бажалац, заменик гене-

И у производњи чекају реорганизације дирекција

ралног директора ЕПС-а објашњава да је овим организационим променама, не само смањен број директора дирекција, сектора и шефова служби, већ је начињена функционалнија организација пословања и, што је посебно важно за начин руковођења, генерални директор ће непосредно да комуницира, с мањим бројем учесника. Мада, по речима Бажалца и тај број мора да се смањи са оснивањем зависних предузећа, када се постигну договори шта је коме задатак и колико коме припада од "колача" који се зове вредност продате електричне енергије.

- Док се то не уради - каже Бажалац - нећемо моћи да растеретимо врх дирекције, који је сада затрпан оперативним пословима. Они би требало да се обављају у јавним, односно зависним предузећима, а врх ЕПС-а да се бави стратешким и кључним пословима, као и питањима од заједничког интереса и значаја за цео електроенергетски систем. Све оно што је везано за производњу угља и електричне енергије, продају и друго, то мора да буде задатак новооснованих зависних предузећа. Генерални директор треба да оцењује рад пословодства тих предузећа и, уколико постигнути резултати нису задовољавајући, предлаже одговарајуће мере, а основна мера је смена пословодства јавних односно зависних предузећа, као и чланова управних одбора.

Саговорник нам је даље напоменуо да су дирекције 1. априла бројале 680 запослених. Известан број запослених ће прећи у Електровојводину, неки у зависна предузећа (на пример стотину радника у РУ "Ковин"), око сто запослених ће прећи у ЕМС, 40

ВЛАДА УСВОЈИЛА ПРОГРАМ РЕСТРУКТУРИРАЊА ЕПС-а

Неодложан домаћи задатак

■ Влада Србије затражила од ЕПС-а да достави план реорганизације неелектропривредних делатности са називима нових предузећа и прецизном динамиком њиховог издвајања

Задужује се ЈП Електропривреда Србије да план реорганизације неелектропривредних делатности, са подацима о називу свих зависних привредних друштава, прецизном динамиком њиховог одвајања и масом зарада која се односи на свако зависно друштво, достави Министарству рударства и енергетике, Министарству финансија, Министарству привреде и Министарству рада и запошљавања и социјалне политике.

Ово је, поред осталог, наведено у закључцима Владе Републике Србије, приликом усвајања Програма реструктурирања Електропривреде Србије, 24. марта 2005. године. У уводним напоменама овог Програма, наведено је да је од делова и организационих целина

јавних предузећа, која послују у систему ЕПС-а, основано 12 предузећа за обављање неелектропривредне делатности. Окончан је и поступак на издвајању осам предузећа - друштава са ограниченом одговорношћу из система Електропривреде Србије, над којима је оснивачка права преузела Влада

Републике Србије. У вези са оснивањем ЈП ЕПС и ЈП ЕМС, у програму је наведено да ће се управни одбори и директори ова два новоформирана јавна предузећа, именувати најкасније до 15. јуна 2005. године, а надзорни одбори 30 дана од почетка рада тих предузећа.

Биланс стања средстава за њихово оснивање и рад (оснивачки улог) утврдиће се 30 дана од дана доношења одлука о њиховом оснивању, а биланс раз-

*Новоформирана зависна
привредна друштва
неелектропривредне
делатности, са собом
из ЕПС-а односе и
своју масу зарада*

до 50 радника ће узети стимулативне отпремнине... Нова дирекција ЕПС-а, овим изменама, требало би ускоро да броји испод 400 запослених. Генерални директор ЕПС-а др Владимир Ђорђевић, рекао је 11. априла на састанку Пословног колегијума ЕПС-а да ће потребе за пријемом нових радника на специфична радна места у дирекцијама и секторима моћи да се разматрају, тек после реализације плана смањења броја запослених. До тада, уколико се због повећаног обима посла укаже потреба, могућа је само размена запослених између дирекција и сектора. На поменутом састанку, директор Ђорђевић је нагласио да је усаглашавање коефицијената запослених у новој систематизацији, између директора дирекција и центара, трајало предуго. Бажалац нам је рекао да би што се тиче коефицијената у дирекцијама неке исправке требало да се изведу на други начин, а то значи да ће коефицијенти бити селективно повећавани у зависности од значаја посла, знања и стручности, а што се тиче залагања на послу - то би требало да се регулише стимулацијама. Он је указао и на чињеницу да директори дирекција нису надређени директорима зависних предузећа; они у одређеном смислу имају улогу помоћника генералног директора. Евантуалне неспоразуме на тој релацији, решаваће генерални директор.

Заменик генералног директора напомиње и то да ће јавна предузећа, у форми у каквој су сада, наставити да раде до краја ове године, а потом настављају као зависна предузећа.

Д. Обрадовић

Идвајањем државања до конкуренције и бољег квалитета

Издат је налог: наплатити дугове

■ Мањак средстава за реализацију Плана пословања у овој години могуће је барем делом покрити повећаном наплатом потраживања - рекао др Владимир Ђорђевић

граничења обавеза ова два предузећа, утврдиће се, како је наведено, најкасније до дана доношења пријава за упис оснивања у регистар привредних субјеката. Потом ће управни одбори ЈП ЕПС и ЈП ЕМС, уз сагласност Владе Републике Србије донети статуте тих јавних предузећа и то у року од пет дана од дана ступања на снагу одлука о њиховом оснивању.

У програму се даље наводи да ће ЕПС и ЕМС обављати делатност од општег интереса, при чему ће се код ЕМС-а обезбедити организационо и функционално раздвајање обављања енергетских од неенергетских делатности, раздвајање енергетских делатности међусобно и одвајање послова оператера преносног система, од свих осталих делатности и то у року од три месеца од почетка рада новоформираног предузећа.

ЈП ЕПС ће, наведено је у Програму реструктурирања, до краја ове године морати да обави реорганизацију 18 јавних предузећа у којима је преузело оснивачка права, ради усклађивања њиховог статуса, организације и пословања са законом, а полазећи од начела да је потребно да се обезбеди рационализација рада и пословања у обављању електропривредних делатности утврђених Одлуком о оснивању ЈП ЕПС. Такође, ускладиће се са Законом и статус три јавна предузећа са седиштем на подручју Космета, над којима је ЕПС преузео оснивачка права.

ЈП ЕМС ће, поред осталог, имати обавезу да у року од 30 дана од почетка рада регулише односе са суоснивачима предузећа "Електроенергетски координациони центар" д.о.о. Београд, по основу преузимања удела ЈП ЕПС у том друштву са ограниченом одговорношћу. Надаље, када је реч о организовању неелектропривредних делатности, ЈП ЕПС се, према Програму реструктурирања електропривреде, обавезује да уреди и питања преузимања оснивачких права припадајућих јавних предузећа у друштвима са ограниченом одговорношћу, која су она основала за обављење неелектропривредних делатности. Надаље се наводи да ће у планираним роковима нова зависна привредна друштва наставити поступак рационализације рада и пословања, оснивањем својих зависних привредних друштava за обављање неелектропривредних делатности.

О извршењу овог програма стараће се Министарство рударства и енергетике и о томе благовремено обавештавати Владу Републике Србије.

Д. Об.

Са састанка у Пожаревцу:
дужнике упозорити,
па искључити

Недовољан проценат наплате потраживања од потрошача у прва три месеца ове године, који је кумулативно износио око 89 одсто, дао је основни тон разговору генералног директора ЕПС-а др Владимира Ђорђевића и заменика директора Драгојла Бажалца и Зорана Манасијевића са директорима јавних предузећа за дистрибуцију, на састанку 7. априла у Пожаревцу.

Будући да је генерални директор дао налог да се увећа наплата од великих потрошача, од којих је иначе тешко извући новац, јер су или заштићени или блокирани, договорено је да се утуже сви они који дугују више од десет милиона динара. Такође, директор Ђорђевић је нагласио да истовремено велике дужнике треба и искључивати, уз етапна упозорења и без обзира на разна ургирања да се дужници не дирају. Нагласивши да налог за укључење дужника може да дође само од генералног директора или заменика, и то у писаној форми, директор Ђорђевић је навео и разлоге зашто је у овој мери заоштрен захтев за повећану наплату дугова.

- Плате не можемо да смањујемо, ремонте морамо да обавимо и једина могућност да надоместимо ма-

њак средстава који ће се створити због задржавања цене струје јесте у повећању наплате. То је област у којој можемо да постигнемо највећу рационализацију пословања и зато морамо да све снаге усредсредимо на овај посао. Фактурисана текућа потрошња у прва три месеца ове године износила је око 2,2 милијарде динара, а наплаћено је само 950 милиона, односно 42 одсто, што је изузетно мало. Ако би се на тромесечном нивоу наплата увећала за 500 милиона динара, имали бисмо савсим солидан приход који би знатно побољшао сада тешко финансијско стање у ЕПС-у - рекао је директор Ђорђевић и истакао да ће се успешност директора ЈП ЕД мерити подједнако наплатом текућих потраживања и старог дуга.

Генерални директор је казао да ЕПС мора да избегне ситуацију да за дужнике плаћа ПДВ и навео да је смањивањем снаге РТБ Бору, који дугује више од две милијарде динара, постигнуто барем толико да им ЕПС не плаћа порез на утрошену струју.

Састанку је присуствовао и Александар Влајчић, помоћник министра за рударство и енергетику.

А. Ц.

ВЕЛИКО ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЗА
СТИМУЛАТИВНЕ ОТПРЕМНИНЕ

Шанса и у другом кругу

■ Електропривреду Србије ће по основу споразумног раскида радног односа уз исплату стимулативне отпремнине напустити око 2.200 радника

Понуду пословодства ЈП Електропривреда Србије за споразумни раскид радног односа уз исплату стимулативних отпремнина прихватило је око 2.200 запослених или осам одсто више него што је планирано. Највећи број запослених, готово 1.300, прихватио је стимулативну отпремнину јер испуњава један од услова за одлазак у пензију, а остали су искористили могућност за напуштање фирме по другим основама које су прецизиране одлуком Управног одбора ЈП ЕПС.

- У овом моменту, када сводимо резултате, битно је нагласити да је план који је постављен пребачен.

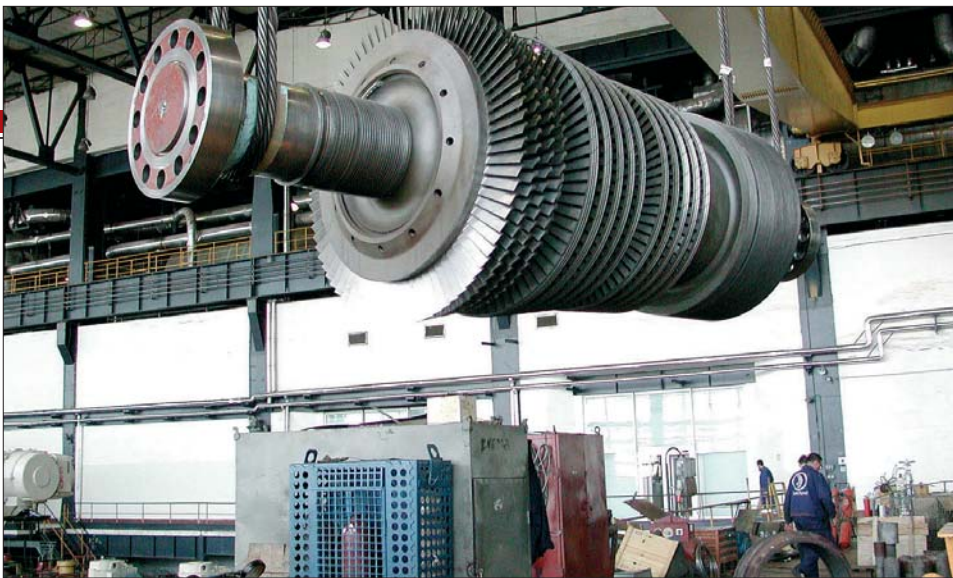
Али, одговарајући ефекти и ширење листе очекује се, да га тако назовемо, и у новом кругу пријављивања за стимулативни одлазак, каже Љубиша Илић, директор Сектора за кадровске послове у Дирекцији за правне, организационе и кадровске послове ЕПС-а. Од планираног броја, на основу наше прецизне евиденције није се пријавило 178 запо-

слених који испуњавају један од услова за одлазак у пензију. Они, у наредном периоду, када буде донет социјални програм, не могу очекивати да у њему имају неко место. Јер, по основу пензије, имали би обезбеђен извор егзистенције.

За оне који су прихватили стимулативну отпремнину у току је њена исплата а у складу са одлуком УО ЕПС-а. Отпремнина се даје једнократно и то уз исплату припадајућег личног дохотка за последњи месец у којем је запослени радио.

С друге стране, за запослене који одлазе, урађена је јединствена матична евиденција на нивоу ЈП ЕПС, која садржи све релевантне податке. Основни циљ евиденције је да се спречи евентуална злоупотреба, односно да се онемогући да неко ко је прихватио стимулативну отпремнину, заснује радни однос у другој компанији ЕПС-а.

-Комплетан посао око припреме споразума и целе акције добро је урађен јер су претходне радње

Стимулативна отпремнина: Прихваћена од већине запослених

Нови пензионери

У Јавним предузећима ТЕ "Никола Тесла", РБ "Колубара", ПК "Костолац", ЕД "Ужице", ЕД "Електротимок" и ЕД "Врање" стимулативну отпремнину прихватили су сви који испуњавају један од услова за одлазак у пензију.

Највише пријављених по свим основама за одлазак, у односу на план, било је у јавним предузећима ХЕ "Бердап", ТЕ "Никола Тесла", ЕД "Београд", "Електровојводина" и у мањим дистрибутивним предузећима. На пример, у "Електровојдини" је планирано да оде 61 а пријавило се 176 запослених. У ХЕ "Бердап" за стимулативну отпремнину пријавило се 114 а било је планирано 66.

на време обављане, наглашава Илић и додаје да је одлична сарадња остварена са кадровским и осталим службама у јавним предузећима. - Сва потребна документација на време је урађена, имали смо тачно прецизирана упутства, потребне табеле и све остало. Посао је веома осетљив јер се тиче сваког појединца који је донео одлуку да напусти предузеће и нисмо смели да дозволимо да се појаве грешке. Ово је био први и лакши корак који предстоји у процесу реструктурирања предузећа а готово је сигурно да ћемо наићи и на теже послове, истиче Илић.

К.Јанићијевић

Пријављивање до 30. јуна

Допуњеном одлуком утврђени су и накнадни рокови за спровођење поступка споразумног раскида радног односа запослених уз исплату отпремнине, којим је омогућено да се они закључују до 30. јуна, с обзиром на то да 1.јула на снагу ступају одлуке Владе Србије о оснивању нових ЈП ЕПС-а.

Утврђене отпремнине за бивше директоре

На последњој седници Управног одбора ЕПС-а донете су измене у Одлуци о стимулативној накнади за споразумни престанак радног односа. Допуна се односи на запослене који су у периоду за који важе отпремнине били чланови пословодства. За ову категорију запослених стимулативна накнада биће месечна нето зарада, утврђена уговором о раду за послове на које су премештени по престанку обављања послова пословодства, односно зарада коју су на тим пословима остварили у последњем месецу рада.

На ову категорију запослених, наима, не може се применити опште правило утврђено Одлуком, по којем основицу чини просечна месечна нето зарада коју су остварили у последњем кварталу 2004. године, односно кварталу 2005. године који непосредно претходи месецу када им престаје радни однос, уколико је то за њих повољније. Јер, у овом периоду они су, по том основу, били изузети од права на стимулативну накнаду.

Новоосновано предузеће са старим зарадама

■ Други круг преласка запослених у ново предузеће за пружање услуга ■ Уговор са оснивачем, ЈП ТЕ "Никола Тесла", гарантује послове до 2009. године

У наставку процеса реструктурирања који је у ЈП ТЕ "Никола Тесла" започео осамостаљивањем предузећа трећег круга "Сава-ТЕНТ", још прошле године формирано је Предузеће за пружање услуга ПРО ТЕНТ. Систематизацијом послова у овом предузећу предвиђено је око 300 радних места која попуњавају радници којих има у свим деловима ЈП ТЕНТ а обављају и стручне и помоћне послове. Већина тих послова односи се на одржавање зеленила, чистоће у машинским халама, затим ту спадају помоћни радници у магацинима, запослени у транспорту и сви остали ван основне делатности.

- Први круг преласка запослених из ЈП ТЕНТ у новоформирано предузеће обухватио је око 180 радника. Реализација другог круга је у току и треба да пређе још око сто радника, каже Душко Ђеран, в.д. директора ПРО ТЕНТ-а. Овом броју треба додати и двадесетак запослених који добровољно прелазе у ПРО ТЕНТ, по основу обављања високостручних послова за ЈП ТЕНТ, али и за тржиште. То су инжењери, пословође, водећи и први мајстори у турбинским групама на блокови-ма "А" и "Б". Планирамо, такође, прелазак још неколико радника који имају занимања из области испитивања заштите електричних постројења, као и људи који су стручни за обављање веома сложених послова на капиталном ремонту.

Одлуку о преласку из једног у друго предузеће није било лако спровести. Увек је код људи постојала доза неповерења коју је аргументовано требало сузбити. Зато се у ТЕНТ-у са свим радницима, који су се нашли на списку за прелазак, разговарало. Поред чланова будућег руководства новоформираног предузећа, на њихова отворена питања одговарао је и Бошко Буха, директор ЈП ТЕНТ, који је изјавио и то да се у овом специфичном послу све мора радити веома стрпљиво

и корак по корак.

- У тим разговорима запосленима смо објашњавали предност добровољног преласка у овом моменту и искоришћавање погодности

Зајосленима у ПРО ТЕНТ-у гарантује се посао а њосији и мојућности корекције зарада

сти којих касније неће бити. Такође, наглашава Ђеран, указивано је и на чињеницу да је ПРО ТЕНТ закључио уговор са оснива-

чем о обављању делатности на пет година, са могућношћу продужавања на по две године, односно неограничено. У том смислу гарантује се и посао запосленима у овом предузећу а постоји могућност корекције зарада. Наиме, уговорима за прошлу и ову годину предвиђено је да радници у ПРО ТЕНТ-у имају исту зараду као што су је остваривали у матичном предузећу, односно, као најмањи износ зараде коју су запослени имали за неке категорије. За оне који су најмање плаће-

Реструктурисање у ТЕ "Костолац" "Краћи" за 174 запослених

Преласком дела радника у новоформирана предузећа ТЕ "Костолац" су у процес реструктурисања, практично ушле прошле године. Из службе саобраћаја, обезбеђења и одељења за рекултивацију у новоформирана предузећа у којима су то основне делатности из Термоелектрана лане је отишло 60 радника. Почетком маја, на основу одласка у пензију уз стимулативне отпремнине, као и преласком дела запослених из сектора одржавања у новоформирано предузеће "Производња, ремонт и монтажа", ово јавно предузеће напустило је 174 радника.

Овог пролећа предузеће је, одласком у пензију, уз стимулативне отпремнине, напустило 39 радника, четворо је накнадно прешло у Аутотранспорт, док је за прелазак у ПРИМ према плану понуђено да 80 запослених из сектора одржавања ТЕ "Костолац А" и ТЕ "Костолац Б" потпишу изјаве о преузимању. До краја априла такве изјаве потписао је 71 запослени, који су одмах преузети у новооснованом предузећу ПРИМ. Петоро од њих накнадно се изјаснило за стимулативне отпремнине, један радник ће отићи у инвалидску пензију, док троје такав прелазак, уз дато образложење, није прихватило.

Од 252 радника геолошке струке у ЈП ПК "Костолац", Споразум о преласку у новоформирано предузеће "Георад" д.о.о. потписао је, према последњој информацији, 141 радник. Осам радника је изабрало могућност да оде у пензију уз стимулативну отпремнину, док се потписивање (извесно је) преосталих радника очекује после празника.

Од 80 запослених у ТЕ "Костолац" понуђене изјаве о преузимању до сада потписао 71 радник

РЕМОНТИ

Као и прошле и ове године планира се да одређен број запослених у ПРО ТЕНТ-у буде ангажован на пословима ремонта у ЈП ТЕ "Никола Тесла". У овом термоенергетском гиганту биће обављена два капитална ремоната на блоковима А-2 и Б-1, уз више стандардних на осталим блоковима. Искуство које је стечено прошле године, несумњиво, биће од велике користи.

ни постоји могућност да се садашњи коефицијент нешто мало повећа, као стимулација за добровољни прелазак.

Други круг преласка у ПРО ТЕНТ треба да се заврши ових дана. У међувремену, предузеће је стало "на ноге". Обезбеђени су основни услови за рад, набављена опрема, формиран је пословодни тим а пренет је и део оснивачких средстава која су предвиђена одлуком о оснивању предузећа.

К.Јанићијевић

У ФИРМАМА НЕЕЛЕКТРОПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ

Успорени преласци

Како је саопштено на седници Управног одбора ЕПС-а прелазак запослених, имајући у виду планирани број и рок заснивања радног односа у новооснована предузећа, са стањем 25. априла, није потпуно остварен. Од укупно 3.338 запослених, за које је плановима пословања у 2004. и 2005. години предвиђено да пређу у ова предузећа, то је учинило 2.958 радника. Међу њима четири новооснована предузећа у радни однос преузела су већи број запослених од предвиђеног планом. То су : ПРО ТЕНТ, Електромотажа - Краљево, Одржавање и услуге - Нови Сад и Колубара - Услуге. У осталих осам за планом се мање - више заостаје. Највише,

за сада, у Колубари - Грађевинар у којој је до дана преузето 297 уместо 550 од предвиђеног броја радника. Успореним темпом у односу на очекивања тај процес се одвија и у свих пет косточачких неелектропривредних предузећа - Прим, РИО, Костолац - Услуге, Аутотранспорт и Георад као и у Колубари - Универзал и Бетоњерки - Сомбор.

Према речима Павла Вулића, директора Дирекције за правне, кадровске и организационе послове ЕПС-а, после ступања на снагу новог Закона о раду увођењем новог правног института - промена послодавца у радно законодавство створене су претпоставке за једноставније спровођење процедуре преласка запослених у но-

вооснована предузећа на начин и у роковима одређеним тим документом. На основу одредаба тог закона новооснована предузећа имају статус послодавца следбеника у односу на запослене и имају обавезу да преузму од ЈП - оснивача, као претходног послодавца, општи акт и све уговоре о раду запослених који су обављали послове у ЈП. Сагласно томе, запосленима не престаје радни однос и омогућава им се да у тим предузећима наставе да раде на пословима које су и до тада обављали. Ти запослени задржавају, такође, и сва права из закључених уговора о раду, односно која им припадају према ПКУ за ЕПС.

М. Ф.

БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ КОЈИ СУ ИЗ ЈП - ОСНИВАЧА ЗАСНОВАЛИ РАДНИ ОДНОС У НОВООСНОВАНИМ ПРЕДУЗЕЋИМА НЕЕЛЕКТРОПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ

Редни број	ЈП ОСНИВАЧ	НАЗИВ ПРЕДУЗЕЋА И СЕДИШТЕ	ПЛАН ЗА 2005.	ПРЕУЗЕТ БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ ДО 25.04.2005.
1	ЈП ТЕ Никола Тесла	ПРО ТЕНТ, Обреновац	133	311
2	ЈП ТЕ и ПК КОСТОЛАЦ	ПРИМ, Костолац	567	532
3		АУТОТРАНСПОРТ, Костолац	172	140
4		РИО, Костолац	107	28
5	ПК Костолац	КОСТОЛАЦ – УСЛУГЕ, Костолац	196	120
6		ГЕОРАД, Костолац	216	141
7	ЈП РБ Колубара	КОЛУБАРА – УНИВЕРЗАЛ, Велики Црљени	353	261
8		КОЛУБАРА – ГРАЂЕВИНАР, Лазаревац	550	297
9		КОЛУБАРА – УСЛУГЕ, Лазаревац	605	672
10	ЈП ЕД Електросрбија	ЕЛЕКТРОМОНТАЖА, Краљево	133	161
11	ЈП ЕД Електровојводина	ОДРЖАВАЊЕ И УСЛУГЕ, Нови Сад	241	252
12		БЕТОЊЕРКА, Сомбор	65	43
УКУПНО:			3338	2958

СТАЊЕ КРАЈЕМ АПРИЛА

"Посао столећа" са течним угљем?

■ Од ЕПС-а и Министарства за рударство и енергетику Србије затражено да обавесте покрајинске власти о даљој судбини овог значајног пројекта ■ Сагледавају се и могућности за изградњу термоелектране капацитета преко 600 мегавата на овој локацији

На седници Извршног већа Војводине, одржане у марту приликом разматрања решавања статуса рудника угља "Ковин" прихваћен је предлог да се изради дугорочна стратегија његовог развоја. Од министарства рударства и енергетике Србије и ЕПС-а затражено је да обавесте покрајинске власти о досадашњим активностима и будућим плановима у вези са овим рудником, посебно имајући у виду процес реструктурирања највеће националне компаније.

Према речима Драгана Сурдучког, покрајинског секретара за енергетику и минералне сировине, претпоставља се да ће се рудник угља "Ковин" издвојити из ЕПС-а ове или наредне године. Извршно веће Војводине требало би да, уз сарадњу с локалном самоуправом, процени енергетске, али и остале могућности његове експлоатације.

Лежиште угља Ковин у јужном Банату представља основни енергетски потенцијал Војводине, истиче Сурдучки. У периоду од 1976. до 1999. године истражено је и утврђено да поље А има 137 милиона тона билансних резерви угља - лигнита, а поље Б 85 милиона тона. У небрањеном делу у приобаљу има више од осам милиона тона угља, тако да све то укупно износи преко 230 милиона тих резерви у лежишту (топлотна вредност угља је око 8.200 килоџула по килограму). Резултати најновијих истраживања из 2004. године потврдили су

да на ширем подручју лежишта и у његовим дубљим деловима постоје реални геолошки предуслови за проналажење нових резерви, које се процењују на око 170 до 180 милиона тона. Са до сада истраженим резервама, чак и у светским размерама, то су веома респектабилне количине од око 400 милиона тона квалитетног угља.

У Покрајинском секретаријату за енергетику истичу да је, уколико се додатним истраживањима утврди да експлоатација угља у Ковину не утиче на режим подземних вода и не угрожава изворниште за регионално водоснабдевање Баната, потребно донети одлуку да се приступи искоришћавању откривених резерви. Сагледала би се, уз то, и могућност изградње термоелек-

трране капацитета преко 600 мегавата на локацији Ковин. Прво би се откопало поље Б, које би ангажовало спољашње одлагалиште, а затим би механизација прешла на поље А. У детаљном пројекту разрадила би се стратегија и начини за одбрану копова од вода, као и могућност остваривања прихода од продаје шљунка и воде. Према ценама из 2000. године укупна улагања у експлоатацију износила би око 136 милиона евра.

Уз цену угља од осам до десет евра по тони, анализа показује да изградња подводног копа Ковин има економску оправданост што указује да је овај подухват инвестиционо исплатив.

- Уколико будемо пасивни и не укључимо се у решавање статуса рудника Ковин

Интерес Војводине је да се искористи налажиште угља Ковин

Драган Сурдучки: "Изградња подводног копа 'Ковин' има економску оправданост"

Ковински лигнит

У Нацрту Стратегије развоја енергетике Србије до 2015. године рудник "Ковин", као енергетски ресурс републике није предвиђен. Али, као ресурс унет је ковински лигнитски басен. Стратегијом развоја ЕПС-а овај рудник није предвиђен као енергетски извор у краткорочним плановима, већ се помиње као потенцијално лежиште угља које треба заштити до привођења намени.

након издвајања из ЕПС-а, може се десити да републички органи или менаџмент ове компаније, ипак, донесу одлуку супротну интересима Војводине, категоричан је Сурдучки. Предлогом пројектног задатка за Студију оправданости изградње "Енергетско технолошког центра Ковин" предвиђа се производња електричне енергије из три блока од по 210 мегавата, изградња постројења за пренос електричне енергије од 400 киловолти, ископ и складиштење јаловине и то од 70 милиона тона годишње, ископ конзумног песка и шљунка од три милиона тона годишње, производња и ископ угља за термоелектрану од четири милиона тона годишње, али и производња конзумног угља и хидротермички сушеног течног угља, за којим у свету влада велико интересовање. У том комплексу развијале би се нове технологије овог сектора, а радило би се активно на заштити животне средине, речног тока, а у плану су и изградња рекреационог центра, рибњака, стакленки, ловног резервата.... На тржишту су веома тражени шљунак и познати песак "дунавац", а у суседној Румунији влада велика тражња за течним угљем - каже Драган Сурдучки. Развој и искоришћавање рудника угља "Ковин", значи, могу бити "посао столећа" за Војводину. Већ се у вези са тим јављају и евентуални партнери и инвеститори, каже Сурдучки.

А. Брзак

ЧЕЗ пред вратима ЕПС-а

■ У окончање градње ове електране потребно је уложити око 540 милиона евра
 ■ Чешка електропривреда (ЧЕЗ) посебно заинтересована за "Колубару Б", где су се већ укључили са технологијом и капиталом ■ О вези ЧЕЗ-а и Коморе Србије

У ђосмо ето већ у трећу деценију, како се прича и пише о најчувенијем ЕПС-овом "Скадру на Бојани" ТЕ "Колубара Б". До данашњих дана то је остала само прича, али нажалост прича у коју је уложено око 317 милиона евра. Да би се она оконча-ла, веле стручњаци, потребно је још око 540 милиона евра. На то треба додати још око 200 милиона евра за инвестиције у коп угља, да би ТЕ могла да ради. Извесно је да постоји заинтересованост неких инопартнера за заједничко окончање градње овог електроенергетског објекта, пошто је сигурно да ми, поготово са оваквим ценама струје, пара за то немамо.

Цела ова прича постаје поново актуелна због чињенице да најновија енергетска сагледавања кажу да у Србији, до 2010. године мора да се изгради нови већи енергетски капацитет снаге 800 мегавата. И министар за рударство и енергетику, Ра-

шње, евентуално и гасне електране. "Колубара" ту, дакле, поново улази у жижу интересовања. По некима Србији су потребне све три нове електране. Можда би само требало подсетити да је ова прича почела средином осамдесетих година прошлог века када је донета и Одлука о градњи ТЕ "Колубара Б" са два блока од по 350 мегавата, са припадајућим рудником лигнита "Тамнава-западно поље", капацитета седам милиона тона. Градило се интензивно до 1990. године, а онда је све стало, изузев, донекле, радова везаних за рудник угља. Стао је и већ одобрени кредит Светске банке од 300 милиона долара.

Ваља констатовати да ни-

*
Иако су многе околности у везу са градњом ТЕ "Колубара Б" промењене, Чеси су исказали посебно интересовање за завршетак градње овог објекта
 *

домир Наумов, рекао је недавно тим поводом да се разрађују модалитети наставка градње ТЕ "Колубара Б" или трећег блока у ТЕ "Никола Тесла Б", а у случају наглог скока потро-

ЕПС чека партнера да заједно изграде ТЕ "Колубару Б" (компјутерска симулација)

Градилиште чека раднике

ЧЕЗ на погрешној адреси

Долазак стратешког партнера за завршетак "Колубаре Б" треба поздравити. Разговоре о томе, свакако неће водити чланица Привредне коморе Србије и поједини чланови Владе, који се увек експонирају, када је, рецимо по среди трговина шећером, банкама, железарама, цементарама, фабрикама коселе воде... Није дакле реч о фабрици киселе воде, већ о стратешки важном објекту за целу земљу, ТЕ "Колубара Б" (о самој приватизацији ЕПС-а Влада Србије за сада нема намеру да преговара) и ти преговори мораће да се воде у Министарству енергетике и ЕПС-у. ЧЕЗ је пред вратима ЕПС-а, али још није покуцао на њих. За сада куца само на врата Коморе Србије; није јасно из којих разлога.

ко никада није донео одлуку да се заустави градња ТЕ "Колубара Б", о чему се, иначе, понегде причало. Пара за наставак њене градње сада нема, а не постоје ни могућности за комерцијална задужења, због сувише ниске цене електричне енергије код нас, која не гарантује ни враћање кредита. Такође, разматра се и најпо-

вољнија опција за потрошаче, када је реч о новом капацитету за производњу електричне енергије. За "ТЕНТ Б-3", како смо обавештени, сада се сачињава најнужнија документација предвиђена Законом о изградњи, на основу које се не могу донети никакве одлуке. Дакле, нико није донео одлуку да се гради нови блок у ТЕ

”Никола Тесла Б”. Незванично се спомиње да би снага тог блока требало да износи између 700 и 800 мегавата, а цена, између 770 и 880 милиона евра. И за једну и за другу варијанту, морају се проширити колубарски копови и то би изисквало додатних око 200 милиона евра. ”Цена екологи-

да понудимо- напоменуо је Роман, додајући да је партнерство са ЕПС-ом приоритет ЧЕЗ-а. Он је приликом промоције у Привредној комори Србије, коју је назначио као први корак у понуди партнерства, исказао посебно интересовање за завршетак градње ТЕ ”Колубара Б”, у коју су, како је рекао,

испољио и видно интересовање за електроенергетске објекте у Македонији, а изражен је и интерес за куповину рудника угља и ТЕ ”Пљевља” у Црној Гори.

- Србија је за нас од изузетног интереса и зато смо се партнерима у Србији недавно представили на скупу, који смо сами организова-

”Преглед” посвећеном Чешкој Републици, да уговор о привредној сарадњи који треба да потпише владе Чешке Републике и СЦГ недвосмислено указује да је сарадња са српским и црногорским партнерима повољна. Он је посебно нагласио сарадњу у области енергетике.

На потребу веће сарадње са чешким партнерима указују и наши званичници. Миролуб Лабус, потпредседник Владе Србије, изјавио је за исто гласило да би даље унапређење економских односа са Чешком Републиком, требало подстицати кроз дугорочне облике сарадње, која обухватају заједничка улагања, инвестиције, производно техничку сарадњу, а управо се такве могућности отварају кроз процес својинске трансформације и реструктурирања привреде, који се управо одвија у Србији. Он је нагласио да у том погледу посебно могу да буду интересантне области попут енергетике, рударства, машиноградње и друго.

И Слободан Милосављевић, председник Привредне коморе Србије, недавно је изјавио да је ЧЕЗ, са преузимањем дела електропривреда Бугарске и Румуније и интересовањем за куповине у Македонији и СЦГ, постао регионални и европски лидер.

По њему ЧЕЗ је близак партнер Србији.

- ЧЕЗ је очуван у већинском државном власништву и будући да се кандидује за партнера у неким сегментима ЕПС-а, представља предузеће, чији модел развоја и реструктурирања може да буде користан и Електропривреди Србије - препоручује Милосављевић, који све чешће, иако нема никакв контакт са врхом ЕПС-а и Министарства енергетике, говори о приватизацији ЕПС-а. Пре неколико дана чешки званичници су опет, у ”режији” Милосављевића из коморе поручили: ЧЕЗ хоће да купи ЕПС”!

је” је обашка. Ради се сада на коректном поређењу.

Међу неколико заинтересованих инвеститора појављује се чешка електропривреда (ЧЕЗ). Додуше, само преко медија шаље поруке ЕПС-у, избегавајући, бар за сада директне разговоре. Средином марта ове године, у Привредној комори Србије, Мартин Роман, председник Управе ЧЕЗ-а, је, поред осталог, рекао:

- Пажљиво пратимо догађаје у Србији, коју сматрамо најзначајнијом земљом у региону, јер желимо да постанемо нови партнер Електропривреде Србије. Јасно нам је да нећемо бити једина компанија заинтересована за српску енергетику, али мислим да можемо највише

чешки капитал и технологија већ ушли, као и за друге заједничке пројекте и инвестиције у оквиру Електропривреде Србије.

Извесно је да ЧЕЗ-а израста у мултинационалну ком-

ли. ЧЕЗ и ЕПС су веома блиски по томе што имају сличну структуру, од рудника угља, преко производње до дистрибуција електричне енергије. У већини источноевропских земаља, дошло

је до разбијања енергетских ланаца, које, после приватизације, нови власници морају поново да спајају. Што се тога тиче, ни ЧЕЗ, ни ЕПС нису послушали ”добре савете” из деведесетих година. Енергетика се свуда убрја у стратешке

гране, јер је кичма привреде. Зато је нужно да наши односи буду што ближи - рекао је Роман. Милан Урбан, чешки министар индустрије и трговине, изјавио је недавно у специјалном додатку листа

*
*Нико није донео одлуку да се
 обустави градња
 ”Колубара Б”, нити да се
 отпочне с градњом трећег блока
 у ТЕ ”Никола Тесла Б”*
 *

панију а то настојање највидљивије је на Балкану. Већ су купили три дистрибуционе фирме на западу Бугарске и три електране у Румунији, а учествоваће и у приватизацији тамошњих дистрибуција. Такође ЧЕЗ је

Електромережа Србије чува систем

■ Оштрија граница између рада ова два предузећа за сада неће моћи да се повуче јер још нису дефинисани финансијски услови у којима ће ЕМС да послује ■ Возни ред рада електроенергетског система одређиваће ЕМС без директног "обраћања електранама" - објашњава Драган Вигњевић, директор Дирекције за управљање ЕЕС

У току смо конституисања новог предузећа названог Електромережа Србије, које ће се састојати од делова садашњег ЕПС-а и обједињаваће делатности управљања електроенергетским системом, преноса и оператора тржишта. Ови делови неће одмах заживети, али је важно што ће бити дефинисани већ до јула ове године. У почетку, дакле, неће моћи да се повуче оштрија граница између ЕПС-а и ЕМС-а, јер још нису дефинисани финансијски услови у којима ће ЕМС да послује. Њих ће, када се ускоро оснује, одредити регулаторна енергетска агенција и она ће да буде спона измеђи Владе Србије и ЕМС-а. На ове детаље указао је Драган Вигњевић, директор Дирекције за управљање електроенергетским системом, истичући и битне разлике у односу на досадашњу организацију и начин рада.

- Будући оператор система, односно ЕМС, неће се бавити производњом електричне енергије; тај сегмент ће остати у ЕПС-у из кога ће нам се

достављати сатни план производње на дневном нивоу. Ми ћемо на основу тога комплетирати возни ред са свим енергетским трансакцијама и обавезама, које ЕПС има. Извешћемо, такође и прорачун сигурности, односно стабилности рада ЕЕС и на основу тога ћемо тај возни ред прихватити или дати предлоге за његову измену у сегментима где је угрожен рад електроенергетског система. Оператор система неће моћи, као до сада, директно да се обраћа електранама за

Све електроенергетске трансакције у оквиру ЕПС-а и ван ЕПС-а контролисаће оператор система да би очувао стабилност његовог рада

ангажовање снаге, односно, повећање или смањење производње, већ ће то претходно морати да буде регулисано уговорима - каже Вигњевић.

Он, истиче да ће оператор система, такође, имати и склопљене уговоре за примарну секундарну и терцијалну регулацију система са произвођачима (подешавање

ДРАГАН ВИГЊЕВИЋ

ДИРЕКТОР ДИРЕКЦИЈЕ ЗА УПРАВЉАЊЕ ЕЕС

"Прекид веза"

У марту и априлу имали смо проблеме у раду са неким околним електроенергетским системима. Најпре су границу за проток електричне енергије затворили Словенци, према Хрватској, а потом су Хрвати затворили границу између Србије и Хрватске за све електроенергетске трансакције, које су ишле према Словенији. Тако се, по речима Вигњевића, ЕПС нашао у невољи, јер је гро енергије, која је требало да иде тим правцем, већ ушло у наш систем. То је почело без икакве најаве и није се знало одакле је доспела та енергија у наш систем, док се није званично објавило.

- Морали смо да реагујемо тако, што смо свим партнерима, чија је енергија ушла у наш систем, помогли, уважавајући околност да је у питању виша сила. Наравно, овако исхитрен поступак колега из Словеније и Хрватске има дубље корене и ЕПС нема утицаја на такво понашање. Према информацијама, којима располажемо, узрок ове појаве је исувише велики проток нежељених количина енергије преко мреже Словеније, према Италији из правца Хрватске, због искључења једног 220 киловолтног далековода између Хрватске и Словеније. Проблем је, по нашим сазнањима избио због некавалитетно одрађених НТЦ-ова на граници природних преносних могућности, који иначе не изазивају такве проблеме и због тога је настао тај неспоразум код колега из Хрватске и Словеније. То је почело 7. априла, и наставило се током априла тако да су сви који су унапред продали електричну енергију, морали да редукују своје уговоре. Јер, ЕПС нема могућности да прихвата енергију у свој систем и нема разлога, због добре хидрологије, то да чини.

фреквенције, отклањање дебаланса измеђи производње и потрошње електричне енергије и могућност стартовања генератора из резерве за петнаест минута). Оператор систем мора да контролише и све електроенергетске трансакције између капацитета у оквиру ЕПС-а и других система ван ЕПС-а, као и измеђи квалификованих потрошача, који електричну енергију могу да набављају ван ЕПС-а. Разуме се, када у целу ову причу уђе и приватни сектор (трговци), као и други произвођачи електричне енергије, све њихове трансакције и унутар и изван система, мо-

раће да контролише оператор система у циљу сигурности напајања потрошача и стабилности рада система.

- Оператор ће изнајмљивати интерконективне капацитете, у границама, које не утичу на стабилност рада ЕЕС. Такође, стараће се о спровођењу уговора о СБТ механизму и, уопште о контроли протока енергије, мерењу, обрачуну, издавању фактура за електричну енергију преузету на граници преноса и према дистрибуцијама и према системима из окружења - каже Вигњевић.

ЕМС ће, истиче даље наш саговорник, имати своје финансијске, правне и корпоративне делатности, своју службу за односе с иностранством, јер

су нови процеси веома брзи и бурни и стално долазе нови захтеви из западне Европе. Оператор тржишта електричне енергије, додаје он, у почетку неће бити посебна организациона целина, већ ће се ти послови обављати у оквиру делатности управљања. Ту ће се обављати и санирање мреже, мерења и управљање системом, а ту ће се налазити и технички информациони систем.

- Садашња компанија за пренос електричне енергије, бави се једним делом и управљањем ЕЕС преко мреже регионалних центара. Наша идеја у Дирекцији за управљање је да сви послови у вези са управљањем, онако како ми то видимо, морају да се одвијају у делатности управљања. Очекујем да ћемо наћи право прешење, које ће пре свега на најбољи начин задовољавати све потребе и захтеве електроенергетског система - рекао је Вигњевић

Д. Обрадовић

ЕПЦГ НЕ ИЗВРШАВА СВОЈЕ ОБАВЕЗЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ХЕ "ПИВА"

Хоће струју, али неће да плате

■ Како да се у систем ЕПС-а врати 1,4 милијарди kWh испоручене, а неплаћене енергије Електропривреди Црне Горе ■ Уочи сачињавања новог петогодишњег уговора сагледавање ефекта коришћења ХЕ "Пива" у минулих 15 година

Електропривреда Црне Горе у дужем временском периоду не извршава финансијске обавезе према ЕПС-у, по основу дугорочног уговора о коришћењу ХЕ "Пива", иако ЕПС редовно испоручује све уговорене количине електричне енергије. С обзиром на чињеницу да ускоро следи сачињавање новог петогодишњег уговора о коришћењу овог објекта, многи детаљи а посебни финансијски ће морати да се разјасне, посебно када је реч о томе како

да се у систем ЕПС-а врати 1,4 милијарде киловат-часова више испоручене, а неплаћене електричне енергије, у последњих 15 година.

На ове проблеме указао је Драган Вигњевић, директор Дирекције за управља-

веома споро. Изостанак производње у ХЕ "Пива" у тако дугом временском периоду, не може се третирати као последица дејства више силе и о томе, ускоро, тражиће се објашњење из Црне Горе - каже Вигњевић.

У ЕПС-у је, иначе, у току и сагледавање ефекта уговора ЕПС-а и ЕПЦГ о коришћењу ХЕ "Пива" у минулом петнаестогодишњем периоду и с тим у вези одређује се и износ енер-

Током фебруара и марта, дошло је до прекида 220 киловолтног далековода иако да је ХЕ "Пива" често била одсечена од мреже

ње електроенергетским системом, подсетивши најпре, да се по основу коришћења ХЕ "Пива", Електропривреди Црне Горе у банду даје 100 мегавата, а у априлу и мају по 105 мегавата. На крају сваке године начини се обрачун и разлика се на једну или другу страну плаћа по просечној годишњој цени киловат-часа. Међутим, како наводи Вигњевић, ЕПЦГ већ дуже време не измирује своје финансијске обавезе. Ни по обрачуну за 2004. годину ЕПЦГ и даље не реагује и не исказује добру вољу да се то питање реши. С тим у вези, како наводи Вигњевић, ЕПЦГ ће се писмено указати на ове обавезе.

- Такође, током фебруара и марта, дошло је и до прекида 220 киловолтног далековода између трафо-станица "Пљевља" и "Пива", тако да је ХЕ "Пива" често била потпуно одсечена од мреже. Сада је један далековод поправљен, али други није и отклањање тих кварова иде

гије коју би ЕПС требало да испоручи Црној Гори у наредних пет година, односно од 2006. до 2010. године. Петнаест година, по речима Вигњевића, јасвим довољно да се процене ефекти тог уговора и за то време из система ЕПС-а испоручено је 1,4 милијарде киловат-часова електричне енергије, више него што је добијено из система ЕПЦГ.

- Енергија коју смо испоручивали увек је била гарантована, чак и онда када смо имали највеће проблеме. ЕПС исто тако, амортизује све проблеме ЕПЦГ, који се односе на појаву изненадних дотока, недостатак енергије и регулацију система. Испоручених 1,4 милијарде киловат-часова требало би, стога, вратити у систем ЕПС-а и у том смислу Електропривреда Србије настојаће и да постигне договор, уважавајући и интересе Електропривреде Црне Горе.

Д. Обрадовић

У ХЕ "Пива" често изостајала производња

НЕИЗВЕСНА ИЗГРАДЊА ТРАФО-СТАНИЦЕ "БЕОГРАД 20"

Миријевци увијају Палилулу у мрак

■ Уколико ускоро не почне градња, прекодунавске општине, део централних, па и само Миријево имаће проблеме са струјом ■ Одуговлачење онемогућава коришћење кредита ЕБРД, али и прикључивање нових потрошача на мрежу

Страх Миријеваца да би будућа велика трафо-станица у близини њихових кућа могла да им угрози здравље већ је велико одужио почетак градње трафо-станице 400/110 киловолти "Београд 20". Пројекат јесте комплетиран, Европска банка за обнову и развој одобрила је кредит, Министарство за капиталне инвестиције донело решење о општем значају овог објекта, "Електроисток", као носилац пројекта и инвестиција, испунио све додатне захтеве локалне самоуправе, домаћих урбаниста и европских стандарда, али камен-темељац још није постављен. Рекло би се да је висока еколошка свест грађана јача од енергетских и економских потреба града. Да ли је баш тако?

Планови да се гради велика трафо-станица, којом би се обезбедила сигурност преноса електричне енергије и нарочито редовно снабдевање све већег броја потрошача у југоисточном делу Београда датирају још од 1976. године. Дуго се тражила погодна локација, а онда је 1991. изабрана она у Миријеву. У свим потоњим плановима и градњама на овај објекат се рачунало као на важну и потпуно извесну کاریку у међусобно условљеним прстеновима преносног и дистрибутивног система града. Штавише, с развојем ЕЕ система у Србији, ТС "Београд 20" добијала је све већи значај и за целокупни

преносни систем Републике, посебно Шумадије.

У ЈП "Електроисток" одавно су припремљени пројекти за нову трафо-станицу и прикључне далеководе, чија је изградња требало да почне овога пролећа. Претходно су обављена сва неизбежна испитивања терена, међусобне условљености објекта и локације и, наравно, предвиђене су мере за заштиту околине. Помоћник директора у овом ЕПС-овом предузећу Ђорђе Голубовић каже да су локацију на зарубљу Миријева одредили урбанисти још у време када су ту биле само њиве. Тек после тога, средином деведесетих, док се чекало на финансијска средства, дивља градња стамбених објеката стигла је надомак будућег преносног објекта, направивши проблем и "Електроистоку" и општини Звездара.

Сукоб интереса, појединачних и општих, достигао је, чини се, кулминацију, па нико више не поставља питање "првог чина", односно да ли су градњом кућа Миријевци хтели да предухитре остварење Регулацио-

ног плана овог дела градског подручја и да тако промене намену локације, која је, истини за вољу, сасвим солидна и за неко ново стамбено насеље, за које би се њиве добро уновчиле кроз плацеве, или су стихично градили не распитујући се за планове. У сваком случају, направљен је Гордијев чвор који ће неко морати да пресече.

Миријевци протестују већ две године уплашени за своје и здравље своје деце. Кад год демонстрирају тај свој страх, као и средином прошлог месеца што је било, представници "Електроистока" изнова објашњавају да је он неоснован и да трафо-станица нема тако опасна нејонизирајућа зрачења, што је утврђено и званичним истраживањима института "Никола Тесла" и "Винча". Ипак, Миријевци не одустају од захтева за измену локације.

Помоћник директора "Електроистока" каже да је промена локације корак о коме би, евентуално, морали да одлуче државни органи, а не ово предузеће, јер је реч о великом ризику и великим издацима, а ради

Простор у Миријеву на коме би се градила ТС "Београд 20"

се о општем интересу. Најпре, за градњу на овој локацији још 2001. добијен је кредит од Европске банке за обнову и развој, који већ сада због одуговлачења виси о концу, а ако би се и даље пролонгирало његово коришћење, питање је да ли би га и било. Уз то, проблем би настао и са одабором нове локације. На њој би требало да се обаве сва испитивања терена, укључујући и сеизмолошка и хидролошка, а тек онда да се праве нови пројекти и за трафо-станицу и за далеководе.

Према томе, уколико се одустане од Миријева, налажење нове локације трајало би најмање пет до осам година. На питање колико би то коштало, Голубовић одговара да би се трошкови сигурно удесостручили и наводи да је само у део досадашњих испитивања и за разне дозволе за Миријево уложено око 150 хиљада евра. При томе, он каже да је вредност ове инвестиције за Миријево око 23 милиона евра и наводи да би посебно настао проблем како да се у постојећи преносни систем уклопе далеководи који би морали да иду другим трасама.

Мали изгледи за нову локацију

Ако би радови у Миријеву одмах кренули, вероватно бисмо од ЕБРД могли да добијемо продужење рока за коришћење кредита од 23 милиона евра у наредне две године. Али, ако нико не интервенише из републичке власти и судбина општег интереса остане у локалној надлежности, где се решење одуговлачи, онда овај кредит може да пропадне. У том случају, а из данашње перспективе, мали су изгледи да ћемо наћи новац за градњу трафо-станице на новој локацији. Треба рачунати да ова инвестиција може да достигне и свих 500 милиона евра - истиче Голубовић.

МОДЕРНИЗАЦИЈА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНЕ МРЕЖЕ ЕПС-а

Оптички каблови из Јужне Кореје

■ Њиховим инсталирањем на планираних 950 километара повећаће се телекомуникациона мрежа ЕПС-а и прошириће се до Бугарске и Румуније ■ Завршетак радова - до зиме

Потписивањем свих уговора створени су неопходни услови за набавку и инсталирање оптичких каблова на планираних 950 километара у 2005. години. Телекомуникациона мрежа ЕПС-а тиме ће бити знатно повећана и продужиће се до границе са Бугарском и Румунијом. Већи део ових испорука и то бродом из Јужне Кореје већ је и реализован, а преостали каблови очекује се да ће стићи до почетка јуна.

-Имајући у виду транспорт ове робе, то се никада не може сасвим тачно предвидети, што ствара извесне потешкоће, јер сам чин радова захтева веома обимне предрадње, посебно у диспечерској

служби око искључивања далековода на тим подручјима, као и дела саобраћајне инфраструктуре, рецимо прелазака преко аутопутева и пруга - каже Славољуб Лукић, директор Дирекције ЕПС-а за телекомуникације. Улажу се, стога, велики напори, уз потребне техничке захвате, да становништво дуж трасе далековода ове проблеме што мање осети. У томе се иде чак и на прецизна сатна и дневна планирања тих активности, укључујући и искључивања потрошача електричне енергије. Такву процедуру већ смо и савладали на правцима на којима су оптички каблови инсталирани и надамо ће да ће се ови послови, а што представља и изазов,

урадити као у претходној години.

Према речима Лукића, у ЕПС-у су посебно задовољни што су послове инсталирања тих каблова на расписаном међународном тендеру добиле две београдске, односно наше фирме - Енергомонтажа и Енергопроект - Опрема, што је и логично пошто се са њима лакше може договорати реализација. Упркос извесном кашњењу у односу на планиране рокове и то због далеког транспорта са Далеког истока, овогодишњи план инсталирања оптичких каблова на свих 950 километара сигурно ће бити извршен пре зимског периода.

М. Филиповић

Наш саговорник истиче да је "Електроисток" у пројектовању ТС "Београд 20" испоштовао све европске стандарде који важе за градњу оваквих објекта, да је ради заштите околине прихватио да подигне зелени појас ширине 30 метара око целе локације и да је и на тај начин испунио захтеве ЕБРД и домаћих урбаниста.

Папирологија је стигла до преношења права коришћења земљишта на "Електроисток". Скупштина општине Звездара је овај посао одрадила за своје четири парцеле, али је запела на парцелама чији су корисници грађани-појединци. Таквих је 41 на простору од осам хектара, колико је намењено за нову трафо-станицу. На четири од ових парцела бесправно су подигнуте куће, које су сада очигледна препрека, мада грађани не дају ни своје њиве. Уколико успеју у намери, Палилули и целој десној обали Дунава, али и неким прекодунавским насељима, озбиљно прети мрак, што је и те како угрожавање услова живота грађана.

А. Цвијановић

Оптички каблови из Јужне Кореје, упркос далеком транспорту, најбоље решење

Електропривреда Србије потписала је уговор са "Минел-Електроопремом" о набавци кондензаторских батерија за уградњу на ниском напону, укупне снаге 200 мегавара (MVar), које ће овај произвођач испоручити у типизираним ормарима, ради лакше монтаже. Вредност овог уговора је око 90 милиона динара.

КАКО САЧУВАТИ СИСТЕМ У ЛЕТЊОЈ СЕЗОНИ

Климе прете, кондензатори чувају

■ Ове године ће се обезбедити двеста од хиљаду неопходних мегавара у систему ЕПС-а

Све већа употреба уређаја за расхлађивање и разних мотора који троше реактивну енергију наметнула је ЕПС-у додатну бригу у одржавању стабилности рада електроенергетског система. Прошлог лета је због увећане потрошње ове енергије дошло до великог оптерећења система, које је изазвало не мале проблеме не само у преносу него и у производњи енергије. Тада је ЕПС формирао експертски тим, који је изанализирао проблем, оценио да се реактивна енергија мора хитно компензовати и понудио решења. Тако се већ овога пролећа увелико ради на томе да се обезбеди барем минимум неопходне реактивне енергије.

Ненад Мраковић, помоћник директора у Дирекцији ЕПС-а за дистрибуцију електричне енергије каже да је студија показала да систему ЕПС-а недостаје најмање хиљаду мегавара, а да ће се, као први и неодложан корак, до краја јуна ове годи-

не у трафо-станицама ниског напона инсталирати кондензаторске батерије укупне снаге двеста мегавара.

- Студију о компензацији реактивне енергије урадио је Институт "Никола Тесла", који је и предложио да решавање проблема започне на напонском нивоу 0,4 киловолти. Процењено је да ће се тако најбрже постићи најбољи ефекти, јер је реактивна енергија локалног карактера и локално мора да се компензује. Истина, њена велика потрошња највеће

*
Са батеријама за компензацију реактивне енергије смањују се оптерећење производних и преносних капацитета, као и технички губици енергије, а увећава стабилност ЕЕ система

проблеме ствара у преносном систему, али инсталацијом кондензатора на ниском напону, где су најближе потрошачима, растерећују се трафо-станице на високом напону - каже Мраковић и наглашава да је

планирано да се у другој фази реализације ове студије пређе на 110-киловолтни напон, јер је ту могуће остварити управљиву компензацију утрошене реактивне енергије.

Мраковић истиче да се са батеријама за компензацију реактивне енергије постиже троструки ефекат. Смањују се оптерећење производних и преносних капацитета, као и технички губици енергије, а увећава стабилност ЕЕ система. При томе, он наводи да је ово једна од најисплативијих инвестиција у систем, чији ће ефекти, како су проценили експерти, за шест месеци до највише годину дана "вратити" уложена средства.

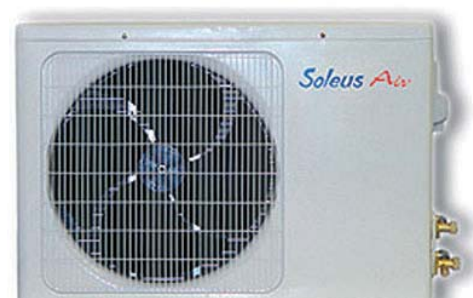

Клима-уређаји као потрошачи реактивне енергије

Да би се ефикасније инсталирали кондензатори, припремљен је типски ормарић, који може брзо да се монтира, а у овом послу већ су ангажовани "Минел - Електроопрема" и "Електромонтажа" у Краљеву, а, како каже Мраковић, могуће је да ће део посла добити и уживци "24. септембар".

Припреме за инсталацију кондензатора, који, што би се лаички рекло, "производе" реактивну енергију, успешно се приводе крају. Према речима Мраковића, захваљујући томе, први удар значајније реактивне потрошње, која је карактеристична за летњу сезону, биће, сасвим сигурно, довољно амортизован да се избегну прошлогодишњи проблеми у ЕЕ систему.

А. Ц.

ПРЕДЛОЖЕНО ЈЕДНООБРАЗНО ЗАКЉУЧАВАЊЕ БРОЈИЛА

Нова пломба са кодом

■ Стручњаци предлажу да се убудуће постављају пластичне пломбе, које нису скупе, а могу сигурније од досадашњих да спрече крађу струје

Оловна пломба на струјомеру може да изгледа сасвим исправно, а да потрошач краде струју. Монтери кажу да потрошачи или сами откаче пломбу и одвежу неку фазу преко које троше струју мимо струјомера, па онда олово поново учврсте, тако да читачу бројила изгледа да је све у реду, или им пак у томе помажу електричари који однекуд имају клешта за постављање пломби на бројила. Због тога, тек када стигну екипе за контролу потрошње открије се да је пломба расклимана или да јој недостаје број који утискује радник дистрибуције. Колико се струје на овакав начин украде, није израчунато, али се зна да је манипулација пломбама један од најчешћих облика крађе, која у укупним губицима електричне енергије у ЕПС-у има високо место.

Да невоља са лажним пломбама буде већа, дистрибуција често не може ни да докаже да је неко око пломбе петљао. Потрошач се обично прави невешт, тврди да је пломбу поставио радник дистрибуције, чијег имена не може да се сети, или напросто каже да није стручњак да би знао шта је иза пломбе која је наоко исправна.

У спречавању крађе струје не помаже много ни то што дистрибуције сваку оштећену или пломбу без броја третирају као доказ за крађу. Пломба, као симбол званичног кључа, међу потрошачима просто нема то значење. И не само у дистрибуцији електричне енергије. На званичне печате нарђе се без много размишљања иако је то, по закону, кривично дело.

Електродистрибуције ЕПС-а намеравају, међутим, да злоупотребити пломбе стану на пут. То је записано и у Јединственом оперативном

програму за смањивање нетехничких губитака електричне енергије у ЕПС-у, на основу кога је Стручни тим у Дирекцији за дистрибуцију добио задатак да припреми предлог за унификацију пломби.

Шеф Стручног тима Слободан Кујовић каже да је до детаља разрађен план како да се једнообразно у свим електродистрибуцијама ЕПС-а примене истоветне

Ефикасна
заштита од
злоупотребе

Већ је почело

- Неколико дистрибуција у ЕПС-у већ је почело примену пластичних пломби са кодом. Има их на делу конзумног подручја Врњачке Бање у "Електросрбији". У Електродистрибуцији Београд коришћене су на бројилима потрошача са привременим прикључком, а у "Електровојводици" определили су се да их набаве за пилот-конзум, где ће их тестирати. Њихово искуство много ће значити у коначном одређивању за увођење унифицираних пломби, које ће заменити садашње оловне пломбе на струјомерима - истиче Кујовић.

пломбе, које су много сигурније од оловних јер су кодиране и лако откривају сваки покушај човека да их помери с места.

- Стручни тим припремио је предлог и упутио га Координационом тиму за смањивање нетехничких губитака електричне енергије, који ради на нивоу ресорног министарства и пословодства ЕПС-а. Прилично дуго вагали смо које пломбе да изабере. Технолошки хит су високософистициране пломбе са микрочиповима, али оне су и прилично скупе. Како Електропривреди Србије годишње треба око милион нових пломби, био би то велики издатак, а додатно нас је определило и стање наших бројила, која су највећим делом стара и којима високософистицирана пломба не би пристајала. Изабрали смо пластичне кодиране пломбе и, на основу сазнања о њиховој примени у дистрибуцијама нашег окружења, као и

домаћих потреба, до детаља дефинисали каквог квалитета треба да буду - објашњава Кујовић.

Уколико се прихвати предлог Стручног тима, ускоро би у ЕПС-у требало да почну припреме за примену нових пластичних пломби, које би користиле све електродистрибуције у систему ЕПС-а. Према овом предлогу, свака будућа пломба имаће утиснут број, који се у евиденцији води и код произвођача и код ЕД, затим лого ЈП ЕД или, евентуално, ЕПС-а, као и БАР код, који би садржао и тип и јединствени број пломбе.

Од произвођача ће се тражити строга контрола испоруке, како се не би догодило да се нађу и на бувљаку, а од дистрибуција да припреме софистицирано праћење пута пломбе од тренутка њиховог преузимања од произвођача до постављања на бројило, па и уништавања када се, рецимо, оштете.

Истовремено ће морати да

крене и набавка ручних терминала, који ће "памтити и преносити" све податке о пломби, пломбираном уређају, потрошачу и службеном лицу које поставља пломбу, као и датуму и времену постављања. Кујовић каже да ће ови терминали моћи да се користе и за друге потребе у читавању и контроли потрошње електричне енергије и додаје да је најважније да рад са њима буде што лакши и пломба тако направљена да се једноставно поставља и контролише.

- Кључно је да се на што мању меру сведе улога фактора човек и да се ефикасно заштити бројило од злоупотребе - истиче Кујовић и додаје да се водило рачуна да се, у целини, нађе најефикасније и најрационалније решење.

Из тих разлога Стручни тим је предложио да се уведе једнообразни тип пломбе и да се јединствено користи у целом дистрибутивном систему ЕПС-а. Истоветно би требало да се уреди и евиденција пломби, што ће такође онемогућити разне манипулације због којих сада оловне пломбе немају улогу кључа на бројилу.

А. Цвијановић

Знање испред новца

■ Највеће светске компаније створиле су највећи капитал без улагања у велика материјална добра (Microsoft, Nokia, Libherr) јер су њихови власници схватили значај интелектуалног капитала

Квалитет је императив сваке успешне компаније у свету. Зашто је то тако? Одговор је више него јасан, квалитет је услов опстанка на светском тржишту. Без уређених процеса, квалитетних производа или услуга, компанија има мале шансе да опстане. Стручна јавност ће се, свакако, сложити, да су то неспорне чињенице које су "познате свима", али многима није јасно како то постићи а да се у компаније не улажу велика новчана средства. Данас није толико важно да компанија располаже са мноштвом добара (Застава, Лола, Раковица, 14. Октобар, на пример) већ је од највеће важности колики је интелектуални потенцијал који ће сигурно позиционирати компанију на тржишту. Често домаћи стручни кругови ово оспоравају, говорећи да су паре најважније, какав интелектуални капитал. Али, добри примери из праксе наводе да су данашње највеће компаније у свету створиле највећи капитал управо без улагања у велика материјална добра, нпр. Microsoft, Nokia, Libherr, чији су творци били власници који су највише полагали на интелектуални капитал тј. на знање.

Ово на почетку разговора за "kWh" каже мр Зоран Обрадовић, директор доскорашњег Центра за квалитет (нови Сектор за систем менаџмента квалитета - QMS и систем менаџмента заштитом животне средине - EMS у оквиру Ди-

рекције за производњу). Обрадовић сматра да стручне елите домаћих компанија и јавних предузећа шансу морају да виде у променама, почев од оних у процесима компанија у којима лично учествују, па до таквих у којима битно утичу на положај компаније на тржишту. ЕПС је наша највећа ком-

ним елементима система квалитета. То је последица нове филозофије приступа процесима да увек може боље, све до изврности, како су се већ уредиле водеће компаније Европе, Јапана и Америке.

Нови Сектор је предложио главном менаџеру ЕПС-а да се процеси у компанији уреде по принципима помешног стандарда зато што се увидело на искуству других да такав приступ доноси велике користи, објашњава Обрадовић. Основа таквог приступа је континуално побољшање и реинжењеринг процеса.

За континуално побољшање процеса је одабрана методологија TQL (Total Quality Leadership), коју примењују и велике и успешне компаније.

- Центар за квалитет, који је у међувремену добио подршку од генералног директора Владимира Ђорђевића за овакав приступ систему квалитета, верује да ће постављени концепт омогућити стручној елити у ЕПС-у да без већих напора прихвати нови приступ и да се одлучи да крену тим путем. У току је реализација

Стручна елита, сноси већу одговорност од државе за положај компаније на тржишту, јер уколико су спремни да брже уче и да прихватају европске стандарде имају веће шансе да опстану

панија, која у власништву државе има велика материјална добра а процеси у њој су у рукама стручне елите, уједно и њиховог власника. Стручна елита, према томе, сноси већу одговорност од државе за положај компаније на тржишту, јер уколико су спремни да брже уче и да прихватају захтеве европских стандарда имају веће шансе да опстану.

Нови стандарди система квалитета а нарочито ЈУС ИСО 9001:2001 утемељују компанију на процесном приступу а не на појединач-

Реализација пројекта увођења QMS најпре започела у дистрибуцијама

пројекта увођења система менаџмента квалитетом у дистрибутивна предузећа, објашњава Обрадовић. У свим дистрибутивним предузећима започета је реализација пројекта кроз низ активности: формирање Одбора за квалитет који води директор предузећа, обука менаџера и носилаца главних процеса, ангажовање консултаната, припрема, усвајање и коришћење докумената, припрема за сертификацију.

Планира се сертификација система менаџмента квалитетом у свим дистрибутивним предузећима до почетка 2006. године. Пројекат са истим циљем покрене се и у свим производним јавним предузећима. На ту тему одржано је саветовање на коме су учествовали директори и њихови представници за квалитет, уз присуство Зорана Манасијевића, заменика генералног директора за технички систем. Сертификација система менаџмента квалитетом према стандарду ЈУС ИСО 9001:2001 у производним јавним предузећима планирана је за 2006. годину.

Започета је и реализација пројекта увођења система менаџмента заштитом животне средине у ЈП ЕПС, у складу са стандардом ЈУС ИСО 14001:2004, најављује мр Андреј Станимировић, главни инжењер у Сектору и додаје да трошкове про-

ЗОРАН ОБРАДОВИЋ

ДИРЕКТОР ЦЕНТРА ЗА КВАЛИТЕТ ЕПС-а

Промене доносе отпоре

Није реално очекивати да велике промене у пословању система, а увођење система квалитета у једну овакву компанију као што је ЕПС, је и те каква новина, прођу без проблема. Појављују се отпори и неразумевашње. Међутим, готово сви проблеми нестају када се добије комплетна информација о томе шта радимо и зашто. Зато све активности и започињемо обавештавањем и обуком.

Кад комшије одмичу

Вероватно највеће изненађење у животној за мене је била констатација једног америчког функционера о односима Србије и САД, тачније америчком схватању Срба и српских политичара. Разговарали смо почетком 2002. године, док сам као и већина нас био у некој врсти еуфорије због демократских промена. Чинило ми се да ће промене донети просперитет после читаве деценије наопаке политике, да ће нови људи на челу државе темељно променити стање. Пре свега на унутрашњем плану, а потом и у међународним односима. Американац ме је, међутим, шокирао тврдећи да у Вашингтону ништа не мењају, да српске политичаре третирају на исти начин као и раније, да верују како људи са ових простора неће ништа предузети ни урадити уколико их странци не притегну и присиле или им нешто значајно обећају.

Искрено говорећи осим чуђења и неверице у мени се зачела клица мржње према тим Америма и њиховим поступцима, а истовремено пробудио национални по-

.....

Сви око нас су далеко одмакли у реформама, код свих су цене електричне енергије знатно изнад наших, сем ЕПС-а нико више не послује с губицима. И сви се спремају за тржишне електричне енергије

.....

нос и бунт, да не кажем инат. Можда тада зачету сумњу никад нећу превазићи. Али, како време одмиче и на сопственом искуству спознајем како нам се политичари и власт понашају, све чешће се питам да онај Американац није био у праву. Упркос обећањима, очекивањима и надањима свих нас, мора се констатовати да су нам људи из власти троме и спори, често сукобљени, као да једни ударају у клин, други у плочу. Без обзира којој политичкој групацији припадају, какви су програми њихових партија, да ли власт чини једна партија или се праве коалиције. Разумљиво, све што рекох посматрано је из енергетског угла, па, можда, због тога мањкаво и парцијално.

За неки месец ће, наиме, истећи пета година од неке врсте политичког преврата,

а мало, веома мало је у енергетици промењено. Почев од институционалних, организационих и економских промена па све до амбијента у коме живимо и радимо. Истина, Стратегија развоја енергетике, Агенција за енергију, раздвајање ЕПС-а на два дела... су пред вратима. Из ЕПС-а излазе делатности које су пре 14 година угуране. Много брже су мењани људи и то масовно и често, од надлежних министара до управних одбора, пословодстава и директора, али суштински све је остало по старом. Треба ли подсећати да су обећавали како ће знање, струка, способност и етика бити пресудни за свако место и сваку функцију. Или да ће привреда бити ослобођена политичког утицаја, да ће тржишне законитости одређивати економски положај предузећа, а учинак и продуктивност формирати зараде.

Осврнемо ли се око себе није тешко закључити да тек под притиском, најчешће протестом и штрајком, власт попушта и доноси одлуке, решава проблеме и уважава сасвим оправдане захтеве. Примера је сјајет, а готово без изузетка кратких рукава остану они који на фини начин, аргументима и подацима покушавају нешто да постигну. У енергетици се чак власт не либи да игнорише сопствене прописе, једноставно не поштујући аргументе и рокове.

Ако неко протумачи да је ово позив на бунт и штрајк, грдно ће погрешити. Не желим да ми се припише како радим за мрачне силе које једва чекају штрајкове да би на брзину и, ваљда, по нечијем интересу растуриле и приватизовале највеће домаће компаније. Поучан је пример авио механичара, који су за један дан издвојени из авио компаније.

Уколико се мало потрудите да сазнате шта се дешава са електропривредама суседних земаља (више се не вреди поредити са развијеним земљама) разумете суморни тон овог текста. Сви, апсолутно сви око нас су далеко одмакли у реформама, код свих су цене електричне енергије знатно изнад наших, сем ЕПС-а нико више не послује с губицима. И сви се спремају за тржиште електричне енергије. Кад ће надлежни код нас схватити да се електрична енергија производи са истим машинама, истом технологијом и уз сличне трошкове. Једино што може бити јефтиније су људи. Па зар смо дошли догле да израбљујемо радну снагу?

Драган Недељковић

јекта великим делом покрива донација Европске агенције за реконструкцију (ЕАР). Ангажована је финска консултантска кућа, а на реализацији пројекта сарађују Сектор за QMS и EMS Дирекције за производњу и Служба за заштиту животне средине Дирекције за инвестиције, као и представници производних јавних предузећа. И овај пројекат започиње обуком односно семинаром планираним за реализацију у току маја. Циљ пројекта је имплементација система управљања заштитом животне средине на нивоу целог предузећа до краја 2006. године.

Уведени системи менаџмента квалитетом и заштитом животне средине представљаће основу за стална побољшања, под утицајем нових захтева стандарда, технолошких унапређења и нових услова пословања у будућности. За управљање Електропривредом Србије оптимално је да се integriшу сви системи менаџмента да би се искористили њихови синергијски ефекти, олакшало испуњење захтева свих стандарда и објединили сви информациони токови. Запослени у Сектору за QMS и EMS управо томе теже кроз реализацију своје мисије и визије, истице Зоран Обрадовић.

Тамо где булдожери гасе пожар

■ Милиони тона угља пролазе преко допреме угља на путу до последње тачке на којој се угаљ претвара у струју ■ Услови за рад међу најтежим у ЕПС-у

Први сусрет са Термоелектраном "Никола Тесла А" десио ми се једног сивога и помало магловитог јутра. Док је обавијена паром брујала, електрана је личила на велики брод усидрен у луци спреман да сиреном означи почетак путовања. Одредиште ми је била допрема угља у ТЕНТ-у. После провере карте на улазу, закорачих на брод. Путовање је могло да почне...

Иако на крају транспорта, допрема угља није ништа мање битна од осталих погона важних за континуирани рад електрана. Посао који се тамо обавља веома је тежак и напоран и не смеју да га прекину чак ни лоши временски услови, јер, електране увек морају да имају довољно угља за производњу струје.

Љубазни "вођа пута" Милован Савић, пословођа саобраћајне службе, повео ме је у обилазак погона. Док про-

лазимо између вагона, прича како је на електрани од 1980. године. Радио је још и као отпражник возова и диспечер. Пред одлазак у пензију, допало му је и да буде мој водич. Пут нас је, најпре, одвео до истоварне станице. Усред приче, иза леђа зачух како метал одјекује и тргнух се. Маневриста Слободан Тешић је отворио вагон. "Јеси ли се уплашила?", пита ме Милован са осмехом. Мора да је крајичком ока спазио како сам пожурила уз степенице, помислих. "Ма, ништа страшно", кажем и нећу да размишљам о томе шта ће још бити до краја пута.

Повезаност железничког транспорта ТЕНТ-а и допреме је велика, иако као погон припадају производњи. Једни не могу без других и кажу-да одлично сарађују.

Коначно стижемо и до крајњег одредишта где нас је дочекао Драган Станојловић, пословођа Допреме 1,

Руководилац Душко Исаиловић на свом радном месту

који ме и упућује у рад овог погона. - Послови који се обављају на допреми трају целе године и најинтензивнији су током зиме када раде сви блокови - каже Драган. - Лети када су ремонти, мањи је обим посла, али су услови рада такође тешки. Има пуно прашине, велика су испарења, температуре високе. Зимом опет тешки услови - велике хладноће, лед. Око 90 људи са Допреме 1 и 2 и те како доприноси успешном раду ТЕНТ-а.

Радни дан на допреми одвија се у сменама по 12 сати, почиње се у седам ујутро. Угаљ долази железницом до бункера и ту се истоварује. Транспортним тракама даље иде до бункера котлова, а сав вишак се одлаже на депонију. У случају лошег довоза или ремонта у руднику, електрана је обезбеђена са сопственом залихом. Е, ту може да настане проблем уколико угаљ дуго стоји. Долази до samozапалења, најчешће на ободима депоније, а самим тим и до великих испарења штетних по здравље. На сцену тада ступају булдожери који сабијају угаљ и тако гасе пожар.

Старосни просек запослених на допреми је 40 година. Како кажу, они који ту дођу да раде, брзо и оду. Допрема је "одскачна даска" за даље. Људи је брзо напусте кад схвате колико је посао тежак. Опрема на којој раде је стара, а њихова жеља је да их у наредним ремонтима у

ТЕНТ-у не забораве. Макар да се ради један по један погон, део по део. Много би им то значило. А и да им шефови не долазе у посету само кад се деси нека хаварија или пожар, којих у последње време срећом није било.

Не желећи да чекају ремонте, решили су да нешто ураде да би бар мало улепшали своју радну средину. Испред депоније су направили паркић, посадили дрвеће, цвеће, траву - ону лепу енглеску, као на голф терену. С поносом причају о својој малој оазису и кажу како им је жао што нисам дошла у право време - кад све процвета.

Тог дана у смени на допреми нису баш били расположени за разговор. Мора да је за то време криво, а можда и немају поверења у новинаре. Нађох "добровољца" за разговор - Душка Исаиловића, руководиоца на допреми, који на електрани ради већ десет година а овде последње две.

- Посао који обављам веома је, каже, одговоран. Покрећем погонске траке и моторе и надгледам цео процес пуњења г. снабдевања бункера котлова у електрани. На екрану компјутера прати-мо шта се све дешава у погону. Грешке се, углавном, могу исправити са контролног места, али понекад је неопходно да електричар или помоћник руководиоца оду на лице места, до саме траке.

Александра Чолић

Месечно - два милиона тона

Железнички транспорт је једна од пет организационих целина у ТЕНТ-у, која има око 550 запослених и веома је добро организован. Од почетка рада електране до сада превезено је 560 милиона тона угља са ПК "Колубара" до ТЕНТ А и Б и електране у Великим Црљенима, истиче Владан Петковић, директор Железничког транспорта ЈП ТЕНТ.

Годишње се превезе 25 милиона тона тј. више од два милиона тона угља месечно. Возни парк броји 32 локомотиве и 450 вагона, а саобраћај се одвија пругом нормалног и узаног колосека, каже Саша Тривић, главни инжењер. Од почетка године до 17. априла превезено је 8,37 милиона тона угља, што значи да је у односу на планираних 7,49 милиона тона, план пребачен за 11,68 одсто.

Успешна сарадња

■ Јавна железница ефикасно помаже у редовном превозу опреме и делова, као и у допремању угља за ТЕ "Морава", неопходном за испуњавање производног плана електране ■ Обавезе ЕПС-а према ЖТП "Београд" реализују се компензацијом

Превоз угља са копова "Вреоци" и "Тамнава" до Термоелектране "Колубара" и ТЕНТ "А" и "Б" у надлежности је Железничког транспорта ЈП ТЕНТ који поседује 450 вагона и више од 30 локомотива. Годишње се превезе око 25 милиона тона угља ТЕНТ-овом железницом. Свакодневно се угљак транспортује специјалним железничким композицијама на прузи нормалног колосека дугој око 30 километара. Међутим, тамо где ЖТ ТЕНТ-а није у могућности да обезбеди превоз угља, ускаче јавна железница. Око 96 одсто превоза угља за ТЕ "Морава" из РБ "Колубара" и делом из подземне експлоатације обавља се на основу уговора потписаног са же-

лезницом Србије, а само четири одсто камионима.

- За ту релацију није било могуће да је преузме Железнички транспорт ТЕНТ-а, јер је то у надлежности посебног закона о железничким пругама и саобраћају - каже Милан Урошевић, директор финансијског сектора ЈП ТЕНТ. - Реализовање уговора између ЕПС-а и ЖТП "Београд" одвија се по већ устаљеној процедури. Одредбама уговора су јасно дефинисани цена, рокови и начин плаћања - истакао је Урошевић и додао да се трошкови транспорта плаћају по тарифама које одобрава Влада Србије, јер се превоз одви-

ја пругом која служи и за редован саобраћај.

Обавезе ЕПС-а према ЖТП "Београд" реализују се компензацијом, односно дуг за испоручену електричну енергију "пребија" се на основу трошко-

ра, а у 2004. години реализован је промет у вредности од 167 милиона динара.

Без обзира на начин плаћања, компензацијом се поред трошкова редовног превоза плаћа и ПДВ (18 одсто) који даље служи као одбитна ставка код пореске пријаве ТЕНТ-а. Пре подношења захтева за компензацију, документација се оверава у у ТЕ "Морава" која је корисник услуга, а плаћање је обавеза ТЕНТ-а. Процедура је веома једноставна и захваљујући томе све функционише беспрекорно и на време, што може да потврди и друга уговорна страна.

А. Чолић

*
Око 96 одсто превоза угља за ТЕ "Морава" из РБ "Колубара" и делом из подземне експлоатације обавља се железницом Србије, а само четири одсто камионима

*
ва превоза угља, каже Урошевић. Од почетка године до 5. априла реализовано је седам уговора о компензацији укупне вредности 66,3 милиона дина-

ЖТ ТЕНТ-а до сада превезао 560 милиона тона угља

МЕЂУ УПРАВЉАЧИМА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКОГ СИСТЕМА ДРЖАВЕ

Вожња "на нули" 17 величана

■ "Има чак и наших колега, електроинжењера, који не знају чиме се овде бавимо", каже Живота Стаменковић, директор Сектора за управљање ЕЕС ЕПС-а

Питали неког човека како је, а после краћег премишљања он им одговори: "Кад би вас заиста занимало како сам, могао бих да вам причам сатима. А овако - добро сам."

Кад инжењера Петра Петровића родитељи питају како му је на послу, он слегне раменима и одговори: "Добро." Шта има да се прича?! Зар да их подсећа да је својевремено, кад је само споменуо да би радио кренуо очевим стопама и ишколовао се за контролора летења, хале хтео да га одере од батина? Или сад, после свега, да им објашњава како је посао који ради много тежи и одговорнији од навођења путничких авиона кроз тајновите птичје коридоре. Али, за ово претходно је морао да упише, студира и заврши факултет како би стекао диплому електроинжењера, па, да кроз готово нерешив лави-

ринт конкурса једногодишње обуке учи још пет година, а да опет никада не буде сасвим сигуран да зна све што би могло да му затреба док ради?! За то време и уз толики труд, рачуна, могао је да магистрира, можда чак и да докторира, а сад на то да подсећа родитеље, не иде, ко зна шта би помислили и како би се осећали.

И када га питају за плату, исто. Не жали се, такав је.

Четири пута су посумња-

Због важности посла којим се баве, они су једини који смеју да одбију наређења! И директору, и министру. Чак и председнику Владе

ли: прво онда када су дознали да ради у сменама, затим кад су чули да трају дванаест сати, када је прву Нову годину дочекао на послу и, коначно, кад је изокола и сти-

дљиво затражио неки ситан новац на зајам "до плате".

Петар, иначе, ради у Диспечерском центру Електропривреде Србије. Оном главном! Он је један од шеснаесторице људи којима је поверено да управљају електроенергетским системом државе. У том тиму је дванаест диспечера и четири руководиоца смена, а над њима директор; они, такође, у својим рукама држе жезло Бога, или бар свеца коме је дужност да се стара о сигурности, добробити и берићету на земљи и међу људима. Због важности посла којим се баве, они су једини који смеју да одбију наређења! И директору, и министру. Чак и председнику Владе. Мада, ово баш и није некаква привилегија... Више је незгодација.

Све се то могло сазнати за непуних десетак минута боравка међу њима, у диспечерској сали која неодољи-

во подсећа на одаје у Кејп Канавералу из којих се воде амерички космички пројекти, горе, повише Вождовца и Трошарине, а непосредно после јутарње "летеће измене". Ко се тамо затекао у петак, 15. априла, ујутру, могао је да дочека шефа дневне смене Драгана Карановића и диспечере Николу Ђерића и Петра Петровића, а успут да испрати Данила Томића и Владимира Илића, из ноћне. Управо тим редом. Још и Животу Стаменковића, њиховог директора (који је и сам ту провео двадесет две године и тако постао својеврстан рекордер у издржљивости). А накратко: онима да се не одузме од сна, овима од посла.

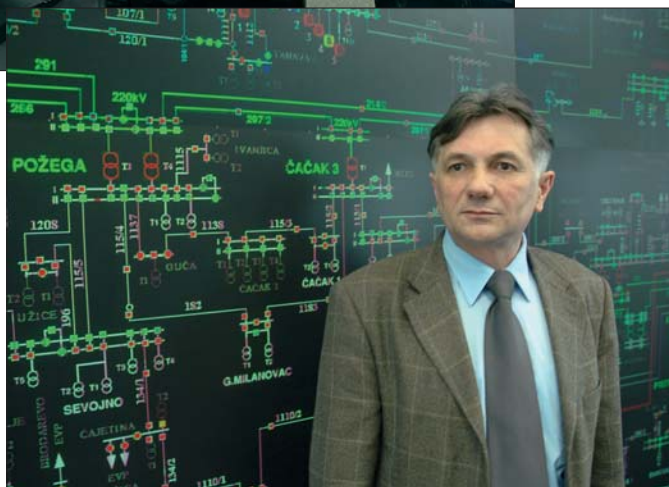
Ту је мозак електроенергетског система Србије, одатле се управља свим нашим електранама, генераторима, великим трафо-станицама, далеководима... Или, лаички речено и свима потпуно разумљиво, производњом и преносом елек-

Диспечери Драган, Никола и Петар у акцији: шта све показују монитори

Инжењер Живота Стаменковић у диспечерском центру ЕПС-а већ рекордних 22 године

Данило Томић и Владимир Илић

СТВЕНИХ

тричне енергије.

-Има их који нас замишљају као чуваре главног прекидача, оне који искључују и укључују струју бркајући нас, случајно или намерно, са електродистрибуцијама - рекао је Живота настојећи да распрши евентуалне недоумице. - Наш посао је надзор система, усклађивање производње и потрошње, контрола преноса...

Електронски часовник изнад велике, а неразговорне шеме, чији се рад прати и контролише преко сателита, упућује да се баве и некаким прецизним мерењима. А из њихове приче би се дало закључити да се баве још и хидрометеорологијом и геологијом! Како? Лепо. Надгледају рад електрана које раде на воду или угља, па с тим у вези морају да држе равнотежу као ходач по жици. Да, како кажу, "возе на нули". Јер, угља може да лежи под земљом и причека док не затреба, а вода у акумулационим језерима - не. Ето, чак и то им је, ако се не шале с неукима, у опису посла. Или кад се нешто ради

на неком далеководу било где у Србији, а то се догађа готово сваког тренутка, њихово је да да у том делу система нема напона. Од њих тада зависе животи.

Зими је тешко због термоелектрана, снега, мраза, високе потрошње, кварова... Лети не ваља због хидроелектрана, ниског водостаја, врућине, климатизатора који троше колико и пећи... Ноћу је гадно због наизглед беспомоћне усамљености, дању због гужве и хаоса који збуњује и замара.

Ако би се занемариле обичајене жалопјоке, пре свега оне о платама за које су тврдили да су "некада биле на четвртом, а данас су на хиљаду четвртом месту", или о удаљености центра, а лошем градском превозу

("Ко станује даље, устаје раније") њихова прича је саздана махом од неразумљивих електротехничких података и веселих анегдота.

Само, нимало анегдотски не звучи то што за непун сат овде обаве и по стотинак телефонских разговора са регионалним центрима, што су ти разговори толико важни и деликатни да се обезбеђују и шифром сваког ко у њима учествује и да се, упркос свему томе, снимају и чувају у меморији компјутера као у каквој "црној кутији"...

-Можеш да позовеш девојку телефоном, нико ти не брани, али мораш да рачунаш да би тај разговор могао и да се преслуша. И то комисијски - објашњавао је Петар. - Сви имамо мобил-

не, али у нашој међусобној комуникацији један телефон увек мора да буде "фиксни" баш због снимања разговора. Јер, то је један од начина да увек могу установити шта се догађало у систему. Комисија или јавни тужилац, ако се догоди неко зло.

Тајанствени графикони који се исцртавају на мониторима компјутера за њих су лако штиво. На једном од њих, на пример, по распореду потрошње електричне енергије може се прочитати готово све: индустријска производња, стандард грађана и њихове навике, спољна температуре ваздуха... чак и то да Србија једина у Европи има фабрике за производњу термоакумулационих пећи! Други им казује о извозу и увозу струје, а онај на ком се читава учесталост, фреквенцију, о стању постројења за производњу струје, о томе шта је са неким четирisticoловолтном далеководу, негде у беспућу... И тако без реда и краја.

- Мораш да знаш шта се догађа у систему, шта се догађало и шта ће се догодити - каже Драган. - Зато, кад се ко од нас врати са одмора, бар три дана студира дневнике рада како би се упознао са свим променама, да га ништа ново не би заскочило. Испада као да тај одмор, на изванредан начин, одрађујемо. Концентрација не сме да нам падне ниједног тренутка, то је овде, ваљда, најтеже...

- А, да ли вам, после свега, посао долази и у сан?

- Само првих неколико година. Али, верујем да свако од нас и сад понекад сања 8. децембар 1980. године, када је последњи пут дошло до распада електроенергетског система земље. А ону '99, бомбе по далеководима и трансформацијама, када су изазивали дивљење чак и рушитеља, као да не желе да помињу. Тада смо све рекли, кажу. Било, не поновило се.....

Милош Лазић

РБ "КОЛУБАРА" БОГАТИЈА ЗА ДВАДЕСЕТАК МАШИНА

СТИГЛИ ВИЉУШКАРИ, ЦИСТЕРНЕ, КРАНОВИ...

■ Модерније машине купљене су у Русији, а њихову надградњу обавио је "Ватроспрем" ■ Од овог месеца посао допреме горива и воде биће, у целој "Колубари", јефтинији и једноставнији

Кабина новог телескопског виљушкара

Колубара је, овог пролећа, постала богатија за двадесетак нових машина. На монтажни плац Помоћне механизације у Зеокама стигли су нови виљушкари а, на површинске копове - цистерне, ватрогасна возила и крански системи....

Пуно проблема, до сада изазивао је недостатак ове врсте машина, каже Влада Павловић, технички директор Помоћне механизације. Због тога смо, за обавља-

На коповима Колубаре све више нових машина

ње, неких, специфичних послова били принуђени да ангажујемо "трећа лица". Од овог месеца посао допреме горива и воде биће, у целој "Колубари", јефтинији и једноставнији. Наша ватрогасна бригада, уз то,

УНАПРЕЂЕЊЕ ПРОИЗВОДНОГ ПРОЦЕСА У "КОЛУБАРИ"

Здравији и зуб багера

У Дирекцији басена "Колубара", недавно је, београдска фирма "Комет" промовисала нову методу за обраду зуба роторних багера. Према речима Валерија Шаренца, директора "Комета", захваљујући

сазнањима до којих је ова фирма дошла у сарадњи са стручњацима из Русије, суштина новог поступка је наваривање новог слоја метала (на бази титанијума) на зубе и носаче зуба на радном тачку роторних багера.

-Тиме се постиже вишеструко већа трајност зуба (мењали би се једном уместо неколико пута годишње) што би, осим уштеда, осетно утицало и на производне резултате и временску оштећеност багера, током године, нагласио је Шаренац. Прве пробе, на овај начин обрађених, зуба већ су урађене а резултати су више него задовољавајући. За два месеца рада на површинским коповима на зубима нису уочена никаква оштећења.

Стручњаци из "Колубаре" интересовали су се за додатне детаље који се односе на структуру основног материјала (челика) а како би се, осим хабања, смањило и проценат поломљених зуба. Коначну оцену применљивости ових багерских зуба даће екипе експерата "Колубаре" и ЕПС-а, после чега ће бити донета одлука о евентуалној куповини и коришћењу овог производа на колубарским коповима.

Јачи "ујед" убудуће - роторни багер на колубарским коповима

ИНВЕСТИЦИЈЕ У РУДНИЦИМА УГЉА

Немци у пољима "Колубаре"

- Учешће "KfW банке" отворило могућност за нову финансијску подршку
- Немци траже да ЕПС кроз цену струје обезбеди развој

Развој Рударског басена "Колубара" убудуће биће у већој мери праћен инвестиционим кредитима, пре свега немачких банака. То су најавили представници немачког Министарства за економску сарадњу и "KfW" банке из Франкфурта који су недавно посетили "Колубару". Они су том приликом обишли Поље Д, а посебну заинтересованост испољили су за ефекте после улагања у ревитализовани "Глодар 2". Тај инвестициони подухват "KfW" банка је кредитирала са осам милиона евра.

-Свесни смо колико оваква машина значи за производни комплекс "Колубаре", изјавио је тим поводом Доминик Цилер, директор у немачком Министарству за економску сарадњу и развој у чијем је ресору Србија. Јер, овако добро урађена рударска машина представља додатну сигурност.

Када је реч о томе да ли ће немачки инвеститори учествовати у финансирању најављене рехабилитације других багера истакао је да није оптимиста и до-

дао је да српски енергетски сектор мора да се тако организује да се из цене струје подржавају и такви програми. Неопходно је,

Миленко Вулићевић

Обнављање багера - императив

Мада је у свим плановима "Колубаре" следећи багер за ревитализацију "Глодар 3" након недавне хаварије, "шестица" ће, извесно је, морати у превремени капитални ремонт. Као и "Глодар 2" и ови багери су из породице "Такраф". Све су то машине старије од 30 година, па је логично да је неопходно обимније оспособљавање и техничко-технолошко осавремењавање. За сада за те послове није обезбеђена одговарајућа финансијска подршка. У току су преговори да немачка банка и за тај пројекат обезбеди кредину подршку.

притом, да се успостави такав тарифни систем да ЕПС може сам себе да издржава. Са немачке стране предузимају се мере да се уз такву помоћ успостави стабилност система.-Свесни смо чињенице, рекао је Цилер, да се енергетски сектор Европе уједињује и да ови простори морају постати тржишна целина. У том смислу и енергетици Србије пружена је шанса да осигура и увоз и извоз електричне енергије.

Најављено је, такође, да ће "KfW" банка већ у овој години ући у нови кредитни аранжман са Електро-

привредом Србије. Према речима др Јохана Фајста, директора "KfW" банке у Београду, извесно је да ће учешће у инвестицијама ЕПС-а бити око 165 милиона евра. А од те суме са 25 милиона евра финансираће се проширење производње на копу "Тамнава-Запад".

-Банкари имају прилику да се увере у рационалност трошења одобрених средстава. Доказали смо уједно спремност да стару машину иновирамо и опремимо по највишим европским стандардима. За будуће сличне инвестиције очекујемо да ће ипак, бити обезбеђена кредитна подршка. Обавеза ЕПС-а и "Колубаре" остаје одржавање квалитета рада као и да обезбеђују средства за такве захвате, изјавио је Миленко Вулићевић, помоћник директора "Колубаре" за производно техничке послове.

Кредит за "Тамнаву - Запад"

За повећање производње на 12 милиона тона угља годишње на Површинском копу "Тамнава-Запад" ЕПС је од "KfW" банке затражио нови кредит за набавку система за транспорт са тракама и за напајање електричном енергијом, као и за и уградњу нових и расположивих делова одлагача. ЕБРД би, такође, требало да кредитира роторни багер, делимично систем транспорта и расподелне уређаје. Набавка новог система за "Тамнаву-Запад" оглашена је средином априла, а уговарање и реализација очекује се да ће се реализовати у наредне три године.

биће много спремнија да интервенише брже и ефикасније. Купили смо шест камиона - цистерни за транспорт горива, пет цистерни за воду, четири ватрогасна возила, два телескопска виљушкара и четири возила са кранским системима, каже Павловић.

Све цистерне и крански системи много модернији су од до сада коришћених. Шасије за ова возила купљене су у Русији, док је њихову надградњу, веома квалитетно, обавила београдска фирма "Ватроспрем".

Посебно радује то што су у "Колубару", по први пут, стигли и нови, модерни, виљушкари енглеске фирме "Терек", са телескопом, који терете, тежине до 4,5 тоне, могу подићи до висине од 13,5 метара. Уз то, на крај телескопа могу се монтирати различити наставци (њих 12), што ове машине чини применљивим у различитим пословима у Помоћној механизацији, "Металу" и на површинским коповима.

Нова механизација биће, до краја месеца, према претходно утврђеном плану, распоређена по деловима РБ "Колубара".

М.Тадиф

Т. Живковић

КАПИТАЛНИ РЕМОТ ТЕНТ А - 2

Освежење после осам година

■ Одлагање ремонта после уобичајених шест година рада утицало и на кашњење ремонта турбине ■ Припреме по плану

Ремонтна сезона у ЈП ТЕ "Никола Тесла" ове ће године бити у знаку два капитална ремонта на блоковима А-2 и Б-1. Посебна пажња, не само по обиму радова, биће усмерена ка блоку А-2 на којем је ремонт требало да се обави још пре две године.

- Овај блок је последњи пут био у капиталном ремонту 1997. године. По циклусу капиталних ремонта који се изводе сваке шесте године, требало је да се ремонт обави 2003. године, каже Милутин Савићевић, помоћник директора ЈП ТЕНТ за производњу.- Тада је процењено, на основу

рада постројења, да је важније да се капитални ремонт уради на блоку А-1. У претходним годинама, због недостатка пара, нисмо могли да радимо праве капиталне ремонте зато је и "јединици" дата предност. Наредне, 2004. године, у план је поново ушао капитални ремонт блока А-2. У плану Електропривреде Србије био је и капитални ремонт у ТЕ "Морава", затим блока А-5 и једног блока у Костолцу. Због недостатка средстава за све ове послове и процењених стања постројења, одлучено је да се капитални ремонт блока А-2 обави у овој години. На одлагање је делимично ути-

цало и кашњење ремонта турбине ниског притиска за блок, који је рађен у "Гоши" и који је био завршен у јануару 2005. године, наглашава Савићевић.

Капитални ремонт блока А-2 са елементима модернизације, почиње 1. јуна. Предвиђено је да се заврши за 150 дана и да у октобру буде на мрежи. На блоку ће се заме-

нити комплетан паровод свеже и међупрегрејане паре. Урадиће се замена опла-

35 година на мрежи

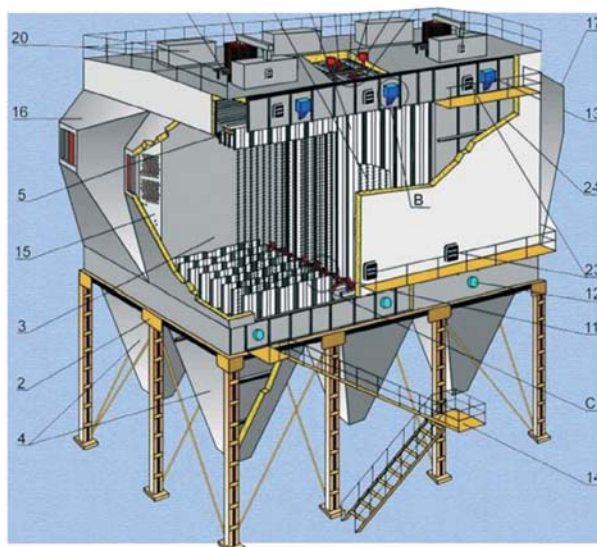
Блок А-2, снаге 210 мегавата, ушао је у погон 29. септембра 1970. године. За 35 година на мрежи је био око 230.000 сати. Произвео је више од 37 милијарди киловат часова електричне енергије. Највећу годишњу производњу остварио је 1979. године од 1,383 милијарди киловат часова а највећу месечну у децембру 1984. године, када је произвео 133 милиона киловат часова електричне енергије.

Филтер као три позоришта

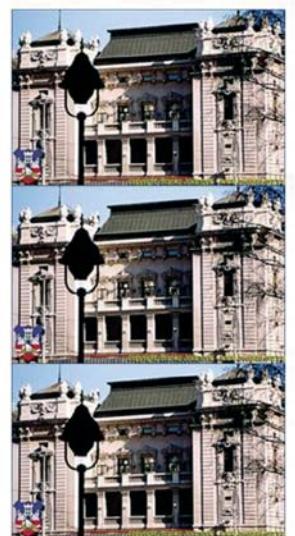
Електрофилтер је уређај за механичко издвајање продуката сагоревања угља у котловима термоелектрана и основна му је функција да задржи честице и не емитује их у околину. Дозвољено емитовање честица по европском стандарду је 50 милиграма по метру кубном а готово све српске термоелектране емитују и до десет пута више.

Разумљиво је, стога, што се последњих година издвајају знатна средства за реконструкцију електрофилтера и што је за њихов рад заинтересована и Европска унија која путем донација помаже побољшање рада ових постројења.

О значају доброг рада електрофилтера, недавно је било речи у ЈП ТЕНТ када је озваничен завршетак капиталног ремонта са елементима модернизације блока А-5, на којем је извршена реконструкција електрофилтера. Представљање ремонта приказао је Драгомир Марковић,

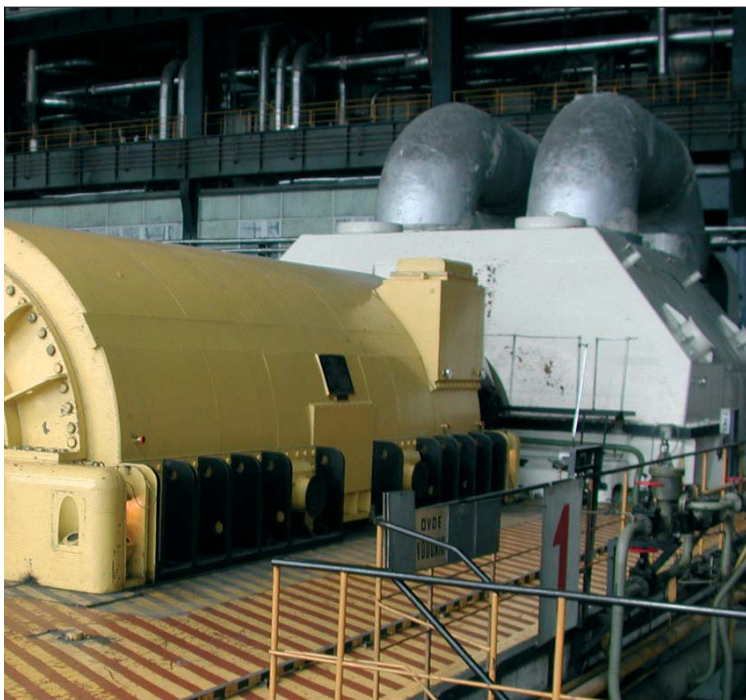
За реконструкцију електрофилтера издвајају се све већа средства

заменик директора ЈП ТЕНТ. Веома стручно и илустративно представљање тог посла употпунила је и илустрација која показује да је електрофилтер на том блоку велики као

три зграде Народног позоришта у Београду. Сигурно је да је његов значај за заштиту животне средине у Обреновцу и околини још већи.

К.Ј.

МОДЕРНИЗАЦИЈА ОПРЕМЕ У ТЕ "КОСТОЛАЦ Б" Аутоматизацијом до бољих ефеката

■ Модернизацијом опреме производња деми воде смањена за 40, а потрошња хемикалија за 30 процената

Поред улагања у капиталне ремонте и опоравак блокова Термоелектране "Костолац Б", која повећањем производње електричне енергије оправдавају уложена средства, позитивни ефекти остварени су и у Служби хемије. У протекле две године у модернизацију опреме за производњу деми воде и регенерацију кондензата уложено је око 12 милиона динара. Изграђена је и нова линија за производњу деми воде капацитета 100 метара кубних на час, што потпуно подмирује потребе блокова ТЕ "Костолац Б", а у одређеним временским периодима и блокова ТЕ "Костолац А".

-Ове и наредне године планирамо да одређена средства уложимо и у модернизацију система за прераду отпадних вода, каже Перо Ступар, руководиоца Службе хемије у ТЕ "Костолац Б". До сада уложена средства, што подразумева и аутоматизацију процеса рада, већ дају позитивне ефекте. Производња

деми воде смањена је за 40, а потрошња хемикалија, углавном за регенерацију кондензата, за више од 30 процената. Остварене уштеде у протекле три године износе близу 16 милиона динара и веће су од уложених средства у модернизацију опреме и аутоматизацију процеса рада. Томе су, свакако, допринели и обављени капитални ремонти блокова, чија је погонска спремност у протеклих годину - две дана на знатно вишем нивоу.

Капацитет ове "фабрике" деминерализиране воде је око 200 метара кубних деми воде на час, што практично значи да се овде годишње произведе и до 600 хиљада метара кубних воде, потребне за производњу паре која покреће турбине блокова ТЕ "Костолац Б". Према речима Ступара, још има резерви за уштеде у потрошњи деми воде за потребе блокова који у производњи електричне енергије достижу пројектоване параметре.

Ч. Радојић

те котла са изолацијом и увешће се нови систем управљања и регулације. Институт "Михаило Пупин" ће имплементирати свој SCA-DA систем, сличан већ инсталираном у ТЕ "Морава" с тим што ће на блоку А-2 бити далеко више дигиталних и аналогних сигнала. Међу значајније послове убраја се и реконструкција електрофилтера у циљу свођења емисије честица на 50 мг по метру кубном, што је норма по стандардима Европске уније. Процењена вредност послова, рачунајући и набавке је око 13 милиона евра. Финансирање капиталног ремонта је из сопствених средстава и делом из пољског кредита од око три милиона долара.

- То је кредит, подсећа Савићевић, који је Влада Пољске одобрила ЕПС-у пре две године, чиме је ТЕНТ-у омогућено финансирање набавке и монтаже паровода, као што је урађено на блоку А-1. Део средстава из кредита биће утрошен и за набавку опреме за реконструкцију електрофилтера. Тај посао финансираће се по принципу 50 одсто из кредита, а 50 одсто су средства ЕПС-а. За капитални ремонт овог блока неће бити донација. Вредност ремонта од 13 милиона евра процењена је на основу обима и карактера послова. Али, за потпуну модернизацију блока потребно је знатно више

пара. Зато ћемо у наредном периоду, у току стандардних ремонта, мењати делове опреме за које сада нема пара. Битно је нагласити да ће витални делови, којима се повећава поузданост у раду, бити замењени.

У ТЕНТ-у се послови за ремонт одвијају по плану. Тендери се приводе крају а набавка и испорука опреме су у предности у односу на уговарање извођача радова. У оквиру припрема спада и обављање неких послова у време рада блока како би се скратило време ремонта. И у овом капиталном ремонту биће максимално ангажована домаћа предузећа, што је, уосталом, опредељење ЕПС-а у неколико претходних година. Део послова биће поверен пољским фирмама, како је то и регулисано уговором о кредиту.

За сваки капитални ремонт у ТЕНТ-у формира се посебан тим стручњака од којих свако има одређено задужење. За руководиоца пројекта постављен је Савићевић. Одлуком директора ЈП дефинисана је организациона шема групе за ремонт са прецизираним пословима, роковима, обавезама и овлашћењима. Позитивна искуства са оваквим начином организовања стечена су у претходна четири капитална ремонта.

К. Јанићијевић

Линија за производњу деми воде са капацитетом од 100 метара кубних на час, подмирује потребе блокова

РЕВИТАЛИЗАЦИЈА АГРЕГАТА ХЕ "ЂЕРДАП 1"

Старт у јулу

■ Уколико се потпише споразум о регулисању клириншког дуга бившег СССР према СЦГ до краја маја, демонтажа шестог агрегата започће 1. јула ■ Опрема у Русији спремна

Ревитализација агрегата ХЕ "Ђердап 1" по свему судећи могла би да започне почетком јула ове године. Сложене процедуре у вези са потписивањем међудржавног Споразума о регулисању обавеза бившег СССР везаним за промет роба између две некадашње државе (који укључује и део клириншког дуга према СЦГ) приводе се крају. После парафирања тог споразума између Владе Руске Федерације и Савета министара СЦГ, почетком децембра 2004. године, очекује се да ће до краја маја уследити и његово потписивање. У том случају већ 1. јула започела би демонтажа шестог агрегата ХЕ "Ђердап 1", што би означило и старт већ више пута одлагане ревитализације ових постројења.

Потписивањем Споразума омогућава се фирми ОАО "Силовие машини" испорука опреме из Русије. За ревитализацију шестог хидроагрегата, а првог са којим почињу радови, делови и опрема у руским фабрикама произведени су у де-

ДРАГАН СТАНКОВИЋ
ДИРЕКТОР ХИДРО-ЕНЕРГЕТСКОГ ПОСЛОВНОГ СИСТЕМА "ЂЕРДАП"

Јубилеји обе електране

На Дан предузећа 16. маја, обележиће се значајни јубилеји обе електране "Ђердапа" - 35 година од званичног пуштања у рад ХЕПС "Ђердап 1", као и 20 година почетка рада трећег, четвртог, петог и шестог агрегата ХЕПС "Ђердап 2" и пет година од старта последњег деветог агрегата на његовој додатној електрани. Значајно је, притом, да је од почетка рада ХЕПС "Ђердап 1" до 5. маја ове године на нашем делу објекта произведено 193,5 милијарди киловат-часова електричне енергије, као и да је укупно било 55.570 превођења. У ХЕПС "Ђердап 2" од почетка рада укупно је на нашем делу објекта произведено преко 25 милијарди киловат-часова електричне енергије, а почетком маја укупан број превођења на његовој преводници износио је 16.415.

цембру лане, а за хидротурбину у фебруару ове године - каже Драган Станковић, директор ЈП "Ђердап". Опрема је улакована и ускладиштена у закупљеном складишту.

Завршени су или су при крају и припремни радови уговорени са домаћим фирмама, подизвођачима радова, као што су монтажна база, ремонтни табла-

сти затварачи за турбину, ревитализоване дизалице у машинској хали. Преостало је само да се до краја изграде и сви помоћни објекти. Како истиче Станковић, са 1. јулом као почетком радова ушло би се у жељени период за ревитализацију и они би се завршили до 2011. године, односно са толерантним одступањем у односу на предвиђени рок. На основу уго-

ХИДРОЕНЕРГЕТСКИ СИСТЕМ ВЛАСИНА РЕДАК ОБЈЕКАТ У ЕВРОПИ

Једно језеро два слива

■ Због вршне енергије коју испоручује ЕПС-у овај систем има посебан значај

Како је настало Власинско језеро, било је питање постављено студентима у току једног предавања на Географском факултету у Београду. Професор је гледао у нас, очекујући одговор који није добио. Од тада и почиње моје интересовање за ово језеро и његову околину, односно за тај, по много чему јединствен објекат у Европи, а можда и у свету. Као апсолвент за дипломски рад одабрао сам тему "Власински хидроенергетски систем". На факултету о њему нема много података, нити је неко писао дипломски на ову тему, говори Милош Благојевић, студент завршне године Географског факултета.

Сазнања о томе како је настало, па

и како функционише Власинско језеро, као и његов хидроенергетски систем су заиста импресивна.

Непосредно после другог светског рата, због тешке енергетске ситуације, одлучено је да се на месту где река Власина истиче из Тресаве подигне брана. Завршетком бране у априлу 1949. почело је пуњење Власинског језера и стварање централне акумулације овог система. Пуштањем у рад пумпно-акумулационог постројења "Лисина" 5. септембра 1978. комплетиран је овај хидроенергетски систем. Састоји се од два акумулациона језера Власинског и Лисинског, четири електране каскадног типа "Врла IV" укупне снаге 129 MW, ПАП "Лисина" и међусобно повезаних системом канала, тунела и ценовода.

Приликом прикупљања података посебну пажњу је привукао један хидролошки феномен. Формирањем Лисинског језера, на месту где се река Лисина улива у Божичку реку и изградњом ПАП "Лисине" воде које су припадале сливу Егејског мора пребацују се у Власинско језеро које припада сливу Црног мора. Будући да на овај начин воде Лисинског језера отичу у два слива створена је вештачка бифуркација

Власинско језеро и идилична животна средина недовољно искоришћени туристички потенцијали

Цео посао око ревитализације агрегата био би завршен до 2011. године

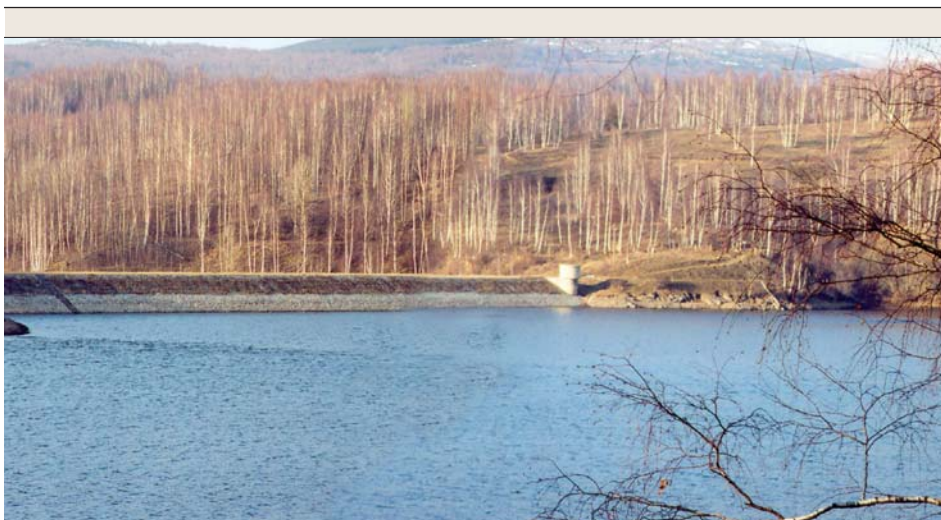
ХЕ "Студеница" - трајни споменик

У 2006. години у ХЕ "Ђердап" очекује се да ће бити произведен и 200 -милијардити киловат-час. Тим поводом "Ђердап" и "Силовие машине" рекорд, као и почетак ревитализације агрегата, обележиће трајно - обновом мини ХЕ "Студеница", снаге 90 киловата, која ће се налазити на манастирском имању и подмириваће његове потребе. У турбински агрегат, испоручен од руског партнера, уградиће се радно коло, геометријски слично постојећим у хидротурбинама, у размери 1:19, а која се, иначе мењају при ревитализацији. У симболичном смислу тај тип радног кола наставиће да и даље производи електричну енергију. Мини хидроелектрана изградиће се донацијама ЕПС-а, "Ђердапа", Владе Норвешке, Задужбине "Студеница" и учесника у пословима ревитализације.

вора који су потписали ЕПС, као наручилац и фирма "Енергомашекспорт" из Москве, као извођач радова, ревитализацијом постројења максимална снага хидроагрегата повећаће се са 174 на 201 мегават. Снага свих шест машина укупно ће се тако повећати за 162 мегавата. Ревитализоваће се по један агрегат годишње, с тим што ће послови на шестом трајати годину дана, а на осталих пет - по десет месеци. Вредност укупног посла износи 100,5 милиона долара. На тим пословима у знатној мери биће запослени и капацитети домаћих фирми, чија је вредност учешћа достигла 20 милиона долара, при чему највише Термоелектра - 11 милиона. Значајно је, при томе да су припреме за ревитализацију трајале готово читаву деценију, као и да је цена радова домаћих предузећа на основу њихових понуда из 2001. године, значи пре отварања тендерске документације и потписивања уговора са овом руском фирмом (крајем марта 2003. године), остала непромењена.

- Велики су изгледи да ће се и преостали договори у вези са враћањем клириншког дуга постићи и да ће више пута одлагана ревитализација ових постројења, најзад, почети. Тај пројекат, уосталом, ни у једном делу није споран, али његова реализација условљена је постизањем међдржавне сагласности за све делове који су Споразумом регулисани. А колико је такво јачање агрегата веома битно за њихов даљи рад, довољно је само истаћи да је Румунија на свом делу хидроелектране ревитализовала пети и да ће у овој години такав захват започети и на последњој шестој машини. Имајући у виду старост постројења договор је био да се радови на обе стране упоредо одвијају. Дочекали смо, међутим, да они завршавају радове, а да ће на нашем делу они тек почети - примећује Станковић. Једина добра страна каснијег старта радова биће коришћење њиховог искуства са већ уоченим проблемима.

М. Филиповић

што представља ретку хидролошку појаву. Јединственост овог објекта уз то представљају и пумпе које пребацијући воду савлађују успон од 374 метра.

Власински хидроенергетски систем, иако мале инсталисане снаге, има посебан значај због вршне енергије коју испоручује критичним тренутцима систему ЕПС-а.

С друге стране изузетан утисак оставља сама природа. Еколошки

незагађена средина, морска боја воде Власинског језера, снегом прекривен Бабин кук и свежине ваздуха ретке посетиоце не остављају равнодушним. Ово место које се налази на сат и по времена возње од другог по величини града у Србији, Ниша, туристички је неискоришћено. Ова чињеница оставља отвореном могућност за даљи развој овог краја...

Н. К.

ОТОПЉЕЊЕ СНЕГА ПОБОЉАШАЛО ХИДРОЛОГИЈУ Ангажовање максимално

■ У "Лимским ХЕ" већ реализовано 47 одсто од планиране производње за 2005.

Мартовско отопљење снега веома је поправило стање акумулација у хидроелектранама Дринског слива. Нека акумулациона језера се убрзано пуне, а нека су и препуна. Наравно, у проточним ХЕ било је и обилног преливања, јер је доток био знатно изнад пројектованог. Ова велика вода се очекивала, изненађења није било, предузете су све превентивне мере пражњења. Решимо, у језеру ХЕ "Увац" језеро је испразњено за 32 метра, те је сва пештерска вода "ухваћена". Оба акумулациона језера у саставу "Лимских ХЕ" - на Кокином Броду и на Увцу су пуна до врха, а проточна ХЕ "Потпећ" је преливала више од десет дана, јер је доток Лима био 650 кубика у секунди, а за рад три генератора је довољно 160 кубика. Код овако повољне хидрологије, природно је да сви генератори раде пуном снагом, што је резултирало импозантном производњом електричне енергије. За три месеца, "Лимске ХЕ" су произвеле 47 одсто планиране овогодишње производње.

Отопљење снега у Црној Гори напунило је језера "Дринских ХЕ" до врха, а било је и преливања, јер је пројектовани оптимални доток Дрине 640 кубика у секунди, а почевши од 21. марта када су велике воде дошле Дрином, доток је износио од 800-1.500 кубика. Језера у проточним ХЕ "Бајина Башта" и ХЕ "Зворник" су пуна, а у акумулационо језеро РХЕ на Тари је испумпало воде за производњу од преко 100 милиона киловат - сати електричне енергије. Нема сумње, до краја априла и ово ће језеро бити пуно, а то је оптимална ситуација, јер РХЕ иде у ремонт и тотални застој 10. маја. Дебљина снежног покривача на Жабљаку износила је 2,2 метра, а 11. априла 30 центиметара.

Наравно, при овако повољној хидрологији, нормално је форсирати максимално ангажовање хидроелектрана, па ХЕ "Бајина Башта" дневно произведе око осам милиона киловат - сати електричне енергије. Иначе, за протекла три месеца, ЈП "Дринске ХЕ" су произвеле 888,7 милиона киловат - сати електричне енергије, остваривши 20,6 одсто више од планираног задатка. План пумпања воде у акумулацију на Тари остварен је са 220 одсто.

М. Ђ.

ЈП "ЕЛЕКТРОТИМОК" ДОДЕЉЕН ЗЛАТНИК

Најштедљивији у Србији

Престижно признање "Капетан Миша Анастасијевић" као најбоље јавно предузеће у борском и зајечарском округу додељено јер има најмање губитка електричне енергије у Републици

Мада су у Тимочној крајини, том "слепом цреву" како је од милоште или муке називају понекад мештани, путеви зими увелико завејани, а пролеће открије сијасет ударних рупа, добар глас ипак пронађе путоказ. До најбољих...

На столу Мирослава Пешића, директора "Електротимока" стоји златник са ликом Капетана Мише Анастасијевића. Новоустановљена награда за успешан рад у 2004. години, коју, по препоруци Привредне коморе Србије и Црне Горе и Удружења индустријалаца и предузетника Србије и Црне Горе додељује новосадска агенција "Медиа Инвент". У десет општина Тимочког региона има бар пет пута више јавних предузећа, што ово признање чини утолико

значајнијим али и обавезујућим.

"Електротимок" као електродистрибутивно предузеће има најмање губитке електричне енергије у Србији, поготово ако се узме у обзир структура потрошње електричне енергије, која се са преко 80 одсто реализује на ниском напону. То је био први опредељујући фактор у избору за најуспешније, објашњава Пешић мотиве жирија. Примећена је, такође, висока погонска спремност "Електротимока", што значи да смо се добро припремили за зиму. На одлуку одговорних да се на списку најбољих нађу и тимочки струјаши, наставља Пешић, мало утицаја имала је чињеница што смо, на папиру, прошлу годину завр-

шили губитком од 200 милиона динара због амортизације. Јер, треба имати у виду да је имовина "Електротимока" процењена на преко 30 милиона евра. Ту је и отпис потраживања од

Да ли ће тако и остати? Судићи према плановима за ову годину, амбиција је на претек. Пешић издваја реализацију капиталних објеката, изградњу 110 kV далековода од Мајданпека

до Мосне и трафостанице 110/35 kV у Мосни, чиме се решава снабдевање електричном енергијом Доњег Милановца и Мосне. На другом месту је завршетак дигиталне радио релејне мреже за пренос података на територији од 8.500 квадратних километара коју покрива "Електротимок". У врху план-

У десет општина Тимочког региона има бар пет пута више јавних предузећа, што ово признање чини још значајнијим

преко 60 дана. Најважније је да смо, по основу пословних односа, били позитивни.

ЗАЈЕДНИЧКИМ ПАРАМА ВЛАДЕ ХОЛАНДИЈЕ И "ЕЛЕКТРОВОЈВОДИНЕ" Сигурна гнезда за беле роде

Заједничким средствима Владе Холандије (из донације) и ЈП "Електровојводине" за све ређу популацију белих рода, одавно заштићену међународним и домаћим прописима, у селима северног и средњег Баната обезбеђују се нова метална "гнезда". Разлог за реализацију таквог пројекта проистекао је из све чешћих навика ове племените птице да се гнезди у нишама на врху нисконапонских водова, односно на жицама нисконапонске електродистрибутивне мреже. Због тога често долази до кратких спојева у насељима на овом подручју где роде проводе свој "летњи одмор". То је последица додира њиховог тела или влаге из гне-

зда у кишним данима. Страдају, стога, роде, нарочито младунци, али и мештани, због прекида у напајању електричном енергијом. А све то, разумљиво, увећава и трошкови салдо електродистрибуција.

"Електровојводина" се зато придружила реализацији пројекта "Сигурна гнезда за беле роде" и то изградњом гвоздених платформи за ту намену. Оне су бесплатно пројектоване и у току је њихово монтирање у више војвођанских села. Прва таква јавна презентација обављена је у селу Тараш, крајем марта.

Материјал је, иначе, набављен за 61, већ, конструисану платформу.

А. Иванежа

МИРОСЛАВ ПЕШИЋ
ДИРЕКТОР "ЕЛЕКТРОТИМОКА"

Дуг вирманаца близу милијарду динара

У ЈП "Електротимок" посебно је изражен проблем наплате од вирманских потрошача који до сада дугују, у просеку, осам месечних фактура. У новцу, то је близу милијарду динара. Највећи дужници су Индустрија хемијских производа Прахово са 100 милиона дуга, Водовод Бор са 30 и Фабрика порцелана у Зајечару која треба да плати 14 милиона динара. Струју нередовно плаћа више од 100 вирманских потрошача. ИХП Прахово, Водовод Бор, Цервин Књажевац, ИМТ Књажевац и још неки потрошачи су утужени, а кренули смо и у искључивања до границе која не угрожава техничко - технолошки минимум, што је у складу са одлуком пословодства ЕПС -а. За разлику од вирманских потрошача, домаћинства су редовније платише и у просеку касне само две фактуре односно дугују 350 милиона динара.

РЕГУЛИСАЊЕ ДИВЉИХ ПРИКЉУЧАКА У ЕД БЕОГРАД

Прикључено шесто потрошача

■ Близу четири хиљаде потрошача са пријавом за легализацију, још не може да обезбеди прикључак јер нема техничких услова

ских задатака су и модернизација и активирање даљинске командне сигнализације на подручју Неготина, Кладова и Зајечара, као и изградња 35 и 10 kV водова на подручју Бољевца, Неготина, Књажевца, Зајечара и Кладова, ревитализација нисконапонске мреже у брдско-планинским подручјима. Почетком јуна, очекују у "Електротримоку", ово јавно предузеће добиће завршни сертификат ISO квалитета и биће једно од првих дистрибуција у Србији са овим признањем.

С. Томић

До доношења новог Закона о планирању и изградњи, који је ступио на снагу 13. маја 2003. године, потрошачи који су поседовали електроенергетску сагласност и за чије објекте су постојали електроенергетски услови били су прикључивани на мрежу, па чак и они којима је, при томе, била условљена и изградња њеног недостајућег дела. Међутим, ступањем на снагу овог закона практично је онемогућено извођење било каквих радова на електроенергетској мрежи без одобрења за изградњу.

На конзуму ЈП Електродистрибуције Београд има око 4.500 потрошача који поседују решење о електроенергетској сагласности и пријаву за

легализацију, а до сада је, по основу мишљења два министарства (за капиталне инвестиције и рударства и енергетике) омогућено да се прикључи око 600 потрошача. Стеван Милићевић, заменик директора ЈП Електродистрибуција Београд тим поводом напомиње да је ово прикључење привременог карактера. То значи да је трајно само уколико се објекат легализује. У супротном, искључиће се са електроенергетске мреже.

Осетна је, очигледно, разлика у броју издатих електроенергетских сагласности и реализованих решења, јер се у надлежним министарствима инсистира на прикључењу стамбених објеката при постојању техничких услова.

Практично, потрошачи који треба да изграде макар једно стубно место у томе су онемогућени, јер услов за извођење радова је одобрење за изградњу објекта, односно мреже. Проблем се највише осећа у приградским деловима, где су својевремено неконтролисано ницала дивља насеља.

- Очекивало се да ће тумачења везана за примену Закона бити нешто флексибилнија и да ће омогућити изградњу мреже. Јер, уколико држава реши да на појединим подручјима руши дивље саградјене објекте, ни остајање мреже нема сврхе. У том случају ЕДБ би демонтирао мрежу - истиче Милићевић.

Љ. Ненезић

У кош металне платформе, враћен је део материјала гнезда да би га рода " препознала"

У ЕЛЕКТРОПРИВРЕДИ ЛЕСКОВЦА БРИНУ ЗА ОПСТАНАК УГРОЖЕНИХ ВРСТА "Апартман" за племените птице

Ритам савременог живота, са бројним радним и приватним обавезама, оставља нам мало простора и времена за шири поглед на свет око нас. Утолико је пример заједничке бриге мештана села Турековац, електродистрибутера и људи из локалног Удружења за заштиту птица, на збрињавању белих рода у овом насељу за сваку похвалу. Прошле године се, услед олујног невремена, запалило гнездо ових птица које су се сместиле, а где би другде, на једном електричном стубу. У акцији спасавања преживелих рода учествовали су радници Електродистрибуције Лесковац из пословнице Турековац, ватрогасци и, наравно, сами мештани.

Беле роде, којих у овом крају има мало, више од педесет година заштитни су знак Турековца, због којег су мештани јако поносни. Електродистрибутери су одмах након тога обезбедили три отписана дрве-

на стуба и поставили их ван мреже да би се створио нови дом за ове ретке и племените птице. Али, роде, из неких разлога, посебно привлаче "прави" стубови који се налазе на мрежи, па су упорно одбијале да свију гнездо на припремљеним местима. Недавно су, усред села, на једном стубу изградиле ново гнездо. Да би се спречила евентуална поновна несрећа, нађено је оригинално решење. Мештани су направили вештачку конструкцију подлоге за гнездо, а радници ЕД Лесковац, Драган Антић и Света Миленковић, претходно мало спустивши конзолу, поставили ново гнездо на врх стуба. Пре тога је од грања исплетено ново гнездо, пошто је првобитно морало бити растурено. На велико задовољство свих, после краћег оклевања, рода је слетела у нови "апартман" и почела да детаљно уређује свој дом.

Н. С.

КОСМЕТСКИ УГАЉ ПРИВЛАЧИ СТРАНЕ ИНВЕСТИТОРЕ

Господари српских планова

■ Најава закупа једне од косметских електрана отвара питање да ли УНМИК и косметске привремене институције могу мимо Србије на овај начин да располажу српском државном имовином

Срби у Липљану ни после 120 дана нису добили струју. За Батусе је својим потписом гарантовао председник општине Косово Поље Скендер Зогај, па је тамошњим Србима струја укључена, али у целини проблем снабдевања српских насеља и надлежности дистрибуције у њима није разрешен. Зато су Липљан и неколико села у средишњем Косову и даље у мраку.

У међувремену, КЕК (Косовска електроенергетска корпорација) променио је име у ЕКК (Електроенергетска корпорација Косова), а до српске јавности су допрле и вести о плановима инвестиција у косметску енергетику. Тачније, обелодањено је да је руска компанија

”Русал” заинтересована да на дужи рок закупи термоелектрану ”Косово Б” и да изгради нове, како би обезбедила јефтину струју за подгорички Алуминијумски комбинат, чији ће већински власник ускоро постати. Како се наводи, Руси рачуницу налазе у томе што постоји

*
У Приштини су прошле године донета три закона у области енергетике, која косметску електропривреду третирају потпуно независно од српске
*

400-киловолтни далековод ”Косово Б” - Рибаревина - Подгорица за пренос електричне енергије.

Мада каже да не зна формалне разлоге за промену имена КЕК у ЕКК, Милан Вујаковић, правник

у Дирекцији ЕПС-а за косметска предузећа, истиче да су поново заобиђени и они закони које је УНМИК прогласио важећим у Покрајини. Реч је о законима донетим пре 22. марта 1989. године, односно у време када је постојала Електропривреда Косова.

- Очито је да је и овим новим именом компаније тај континуитет избегнут, као што није уважен ни статус косметске електропривреде у систему ЕПС-а - истиче Вујаковић и подсећа да су у Приштини прошле годи-

не донета три закона у области енергетике, која косметску електропривреду третирају потпуно независно од српске. У тим законима, према његовим речима, заборављено је на Србију и њену власничку улогу у косметској енергетици, а нека су решења и прејудицирана.

Истина, како каже Вујаковић, пре него што је прогласио ове законе, специјални изасланик генералног секретара УН тражио је да се неке одредбе измене, а по њиховом садржају јасно се види да се руководи Резолуцијом 1244, која прописује ипак омеђене оквире надлежности у

управљању овим делом Републике Србије.

- И поред тога што је шеф УНМИК-а делом кориговао косметску скупштину као законодавца, у законима је остало недоречености и одредби које би морале да се рашчисте, како се не би дозволило да Приштина мимо Србије располаже њеном имовином и прејудицира коначни статус Покрајине - сматра Вујаковић.

Према његовим речима, ако буде остало право Регулаторног органа да даје ли-

Човић: Питаће се ЕПС

Верујем да ће Електропривреда Србије бити питана о давању у закуп косметских електрана и угљенокопа. То је једна од тема којима ћемо се засигурно бавити у радној групи за енергетику, која би ускоро требало да почне с радом у оквиру разговора Београд-Приштина. Ми у електроенергетском сектору имамо врло утицајне људе, који струјом снабдевају цео овај регион, па хајде сада нека нам помогну да доведемо велике међународне компаније и да кроз економске позиције стабилизујемо електроенергетски сектор на Косову и Метохији - рекао је на конференцији за новинаре председник Координационог центра за Косово и Метохију Небојша Човић.

ТЕ ”Косово А”: Српска имовина

Термо-електрана "Косово Б": Руска компанија заинтересована за закуп ове и изградњу нових електрана

ценце до 30 година, с могућношћу да се за то време обавља делатност и располаже имовином, у овом случају угљенокопима, термоелектранама и преносном и дистрибутивном мрежом и објектима, чији је власник држава Србија, а без икаквог њеног учешћа, управо на тај рок се одлаже и право власника да утиче на судбину те имовине, без обзира на то до када ће Уједињене нације или, евентуално касније, Европска унија, управљати овим подручјем.

Вујаковић додаје да би се могло догодити да се на три деценије одложи и остваривање права протераних радника из косметске електропривреде, односно решавање свих имовинско-правних проблема који су настали од доласка међународне мисије на Космет.

У том контексту треба посматрати и најаве о закупу косметске електране, који би се, ако се у међувремену ништа не промени, могао десити мимо учешћа и воље Београда. Наравно, интересовање страних инвеститора је добродошло с аспекта разрешавања садашње сложене ситуације у електроенергетском сектору Косова и Метохије, али претходно је питање да ли УНМИК и привремене косметске институције могу без Србије и ЕПС-а да дају у закуп обилићку електрану. Додуше, до сада је УНМИК кроз форму давања у закуп с правом наслеђивања приватизовао највећи број друштвених предузећа у Покрајини, а косметска скупштина, копирајући европску регулативу, законима је легализовала такво право. Једино је пропуштено да се дефинише улога

власника, која ни резолуцијом УН није оспорена. Отуда, према речима Вујаковића, увођење страних инвеститора у косметску енергетику може да се искористи као повод да се и Београд укључи у одлучивање о косметском делу ЕПС-а.

Наиме, вест да руски алуминијумски гигант "Русал" намерава да закупи "Косово Б" и изгради нове термокапацитете на Космету, и то управо оне које је својим планом зацртала Република Србија, стиже управо у време када се припремају разговори Београда и Приштине

*

Преношењем надлежности на косметску привремену власт, УНМИК омогућује Приштини да самостално господари имовином Србије и њеним плановима

*

у радној групи за енергетику. Вујаковић каже да је Београд, захваљујући томе, добио шансу да на конкретном примеру отвори питање зашто УНМИК, преношењем својих надлежности на косметску привремену власт, омогућује Приштини да самостално господари имовином Србије и њеним плановима.

Према најавама, Руси на-

меравају да дограде још два блока по 339 мегавата на "Косову Б", где је приликом градње постојећа два блока исте ове снаге изграђена малтене комплетна инфраструктура за нове блокове. Такође, обављене су припреме и за отварање новог површинског копа "Сибовац", који би "Косово Б" снабдевао угљем. Све је то припремљено средствима којима су задужени ЕПС и Република Србија, као гарант кредита. Такође, рачунајући на огромне резерве косметског лигнита, од око 13,5 милијарди тона, "Русал" најављује и градњу "Косова Ц", односно нових 2.100 мегавата, за које је ЕПС обавио велики део истраживања. На Космету се, дакле, наставља реализација планова ЕПС-а и Србије, али, како са-

да изгледа, без икаквог њиховог учешћа.

- Пословодство ЕПС-а је више пута у протеклих готово шест година информисало

државне органе Србије о проблемима који настају у његовом косметском делу. Недавно је и Управни одбор ЕПС-а затражио да државни органи предузму мере ради заштите енергетских ресурса на Космету и укидања закона који Приштини дају одрешене руке у одлучивању о српској државној имовини. Нажалост, међународна управа на Космету најспорије решава питања међусобног односа државе и овог дела њене територије. У актуелној ситуацији наша је шанса, иако можда мала, то што "капитал не познаје границе", али и те како поштује право власника. Према томе, уопште није немогуће да са Русима, као евентуалним будућим закупцима "Косова Б" и инвеститорима у нове термокапацитете, преговара и Електропривреда Србије - нагласио је Вујаковић.

У ЗАКОНУ О РАДУ ИЗОСТАВЉЕНО ПРАВО ЗАПОСЛЕНИХ НА СПОРАЗУМ СА ПОСЛОДАВЦЕМ

Власник добија раднике "у пакету"

■ Синдикат радника ЕПС-а упозорава да је законодавац селективно уградио европску регулативу, и то на рачун права запослених

Закон о раду није први правни акт код нас приликом чијег доношења је најављена и његова измена. Није први ни који је враћан на поновно разматрање пре проглашења, али сигурно јесте један од ретких који је добио легалитет, а да се малтене никоме не свиђа - ни предлагачу, ни законодавцу, ни онима на које се односи.

У Синдикату радника ЕПС-а кажу да су били не мало изненађени неким одредбама овога закона, које су се у њему појавиле у коначној верзији иако их није било ни у једној претходној. Вера Томовић, дипл. правник у Централни Синдиката, наводи да су законска решења изазвала многе недоумице, да ће нека тек створити проблеме када почну да се примењују, али да је једно посебно индикативно.

- Реч је о правима запослених код промене послодавца. Цело једно поглавље Закона о раду носи овај

Ко је послодавац

Код нас постоје дилеме о томе шта значи "промена послодавца", односно које се промене сматрају статусним. Свакако, то је прецизно дефинисано Европском директивом, а разрађено је и у пракси Европског суда правде, али наш законодавац често "заборави" да препише важне одредбе. Тако, за нас у ЕПС-у, у реорганизацији компаније, веома је значајно, с аспекта запослених и Синдиката, да ли је премештање запослених без измештања средстава рада у новоосновано предузеће статусна промена или не. Суштински, држава је послодавац и у предузећу претходнику и у новонасталом предузећу, па ту и нема дилеме да ли се ради о промени послодавца - каже Вера Томовић.

наслов, а све одредбе у њему сročене су тако да се послодавцима олакшају статусне промене. Запосленима је укинута право да се својом вољом опредељују за

за мишљење - каже Томовићева.

Нови послодавац, како објашњава наша саговорница, уз имовину, добија и све запослене збирно, као што би добио и робу коју купује. У Закону је то дефинисано као пренос уговора о раду, које стари послодавац преноси новом власнику предузећа. Запослени о овом трансферу може да сазна тек када се трговина обави, односно када га о томе обавести нови послодавац, јер стари нема ни ту обавезу. Он новом послодавцу "у пакету" преноси уговоре о раду, а законска обавеза новог послодавца да о томе обавести запосленог више личи на његово право да апсолутно одлучује о судбини радника него што му одређује правило понашања.

Тек у одредби којом се послодавцу омогућује да запосленом може дати отказ уговора о раду, уколико се у року од пет дана од добијања обавештења о преносу уговора не изјасни да тај пренос прихвата, разазнаје се да ће радник бити обаве-

У европским законима и конвенцијама и ње како су заштићена права запослених, али се код нас преносе само они делови који одговарају власницима капитала

прелазак код новог послодавца, штавише послодавац није обавезан ни да их пита

Споразум о вредности радног сата у ЕПС-у

У Министарству рударства и енергетике је, 6. маја 2005, потписан Споразум о утврђивању вредности радног сата запослених у ЈП Електропривреда Србије (ЕПС) којим је уговорена динамика и износ повећања вредности радног сата за 2005. годину.

Споразумом је утврђена динамика тромесечног повећања радног сата и у потпуном је складу са оквирима датим у програму пословања ЕПС-а за ову годину.

Вредност радног сата запослених у ЕПС-у, у првом кварталу 2005. године износиће 72,20 динара и достићи ће ниво од 83,76 динара у последња три месеца ове године.

Споразум су, у име Владе Србије, потписали министар рударства и енергетике Радомир М. Наумов и министар за рад и запошљавање Слободан Лаловић, док је у име запослених ЕПС-а то учинио председник Синдиката Милан Ковачевић.

штен коме је "продат". Њега, дакле, послодавац, ни стари ни нови, не мора ништа да пита пре трансфера, а сазнаће да је добио новог газду када овај то пожели да му саопшти.

Томовићева каже да су оваквим законским решењима редукована и поједи-

Синдикат гурнут на маргину и тако је изгубио преговарачку улогу

начна и колективна права запослених по основу рада. Право да се добровољно опредељује за прелазак код новог послодавца и да својим потписом то потврди изгубио је сваки појединац, а Синдикат, као колективни представник радника, задржао је једино могућност да

буде информисан о статусним променама у року од 15 дана.

- Овим законом синдикат је гурнут на маргину односа послодавца - запослени и фактички је изгубио своју преговарачку улогу, коју је изградио у протеклим годинама друштвене и економ-

ске транзиције, поставши, барем када је о Синдикату ЕПС-а реч, равноправан партнер у трипартитном споразумевању - каже Томовићева и додаје да је важно поменути да се код примопредаје између послодавца, уз појединачне уговоре о раду, преноси и колективни уговор, односно правилник о раду, тако да синдикат ни на који начин не може да инсистира на мерама за заштиту положаја запослених.

- Сада нас креатори оваквих решења убеђују да су права запослених и синдиката редукована зато што је и овај закон требало ускладити са европском регулативом. У неким претходним случајевима то се јесте показало као добар изговор, али у овом је неприхватљив, јер је напросто неоснован. У европским законима и конвенцијама и те како су заштићена права запослених, али се код нас та регулатива селективно "копира", односно преписују се само они делови који одговарају власницима капитала - наглашава Томовићева.

Она наводи да је наш законодавац заборавио да из Директиве Европске уније број 2002/23 препише обавезу послодавца, и претходног и новог, да у поступку трансфера запослених омогући одговарајуће учешће њихових представника. При томе, у европском докумен-

ту је јасно назначено да је послодавац дужан да информира представника запослених, односно синдикат, као и да га консултује о мерама које ће предузети за ублажавање последица трансфера. Штавише, дужан је да омогући одговарајуће учешће представника запослених, односно синдиката и да са њим постигне споразум о мерама које намерава да предузме, а ако то није могуће, предвиђена је арбитража.

У нашем Закону у раду оваква обавеза послодавца није зацртана, па ни ишта слично. Тачније, законска решења о правима запослених нису ни по европским ни по нашим досадашњим стандардима. Како кажу у Синдикату радника ЕПС-а, законодавац је прописао правила понашања која би више одговарала неким ранијим вековима, а која, нажалост, не ретко сусрећемо и у нашој савременој пракси, али у приватном сектору. У јавним предузећима, барем у ЕПС-у, Синдикат има уважавајућу улогу и зато ће настојати да је сачува. Пре свега, позваће се управо на европске директиве и конвенције и тражити да већ најављена измена Закона о раду обухвати и уградњу одредби које се односе на права запослених и њиховог колективног представника.

Конституисан Извршни одбор

Главни одбор Синдиката радника ЕПС-а изабрао је на седници, одржаној 15. априла ове године, председнике ресора и координација и верификовао чланове ових тела, које су предложиле организације Синдиката у јавним предузећима. За председника Координације за термо сектор изабран је Диме Величковић, за хидро Секула Кнежевић, за производњу угља Мирослав Пауновић, дирекције и "Електроисток" Драган Дашић и за електродистрибуцију Бранко Гојковић.

Нови председници ресора су: за економска питања Реља Поповић, радноправну заштиту и нормативна питања Љубиша Лазивић, заштиту на раду и заштиту животне средине Радосав Крсмановић, социјалну заштиту и стандард Вид Бубић и за спорт, рекреацију и културу Милан Новаковић.

Са председником Главног одбора Миланом Ковачевићем, који је и председник Извршног одбора, новоизабрани председници ресора и координација чине Извршни одбор Главног одбора Синдиката, који је конституисан после седнице Главног одбора. Овим чином завршени су избори у Синдикату ЕПС-а, који су започети још у новембру прошле године.

ТЕШКО ЕКОЛОШКО НАСЛЕЂЕ

Четири деценије иза норми ЕУ

■ ЕПС - један од највећих загађивача код нас ■ Почела и реализација пројекта увођења EMC-a, коју финансира ЕАР како би се стандарди ИСО 14000 у ЕПС-у увели за наредне две године

Електропривреда Србије један је од највећих загађивача у нашој земљи са врло тешким еколошким наслеђем. У последњој деценији прошлог века није се много водило рачуна о заштити животне средине, што је довело до заостатка од око 40 година у односу на европске стандарде у овој области и на достигнућа која се примењују у Европској унији. Пред ЕПС-ом је велики задатак, с обзиром на политику прикључења ЕУ, а у вези с тим и је обавеза хармонизације прописа и стандарда са европским у области заштите животне средине, каже Михајло Гаврић, помоћник директора Сектора за заштиту животне средине у ЕПС-у.

У пословању ЕПС-а јављају се разни еколошки проблеми. Како наводи Гаврић, реч је о загађењима воде, ваздуха и тла која се морају свести на ниво који захтевају стандарди ЕУ. Зато менаџмент ЕПС-а даје подршку почетку структурисања у овој области.

Када су утврђени приоритети у овој области, предност је дата смањењу емисија из постројења за производњу електричне енергије, што је резултирало свеобухватним пројектом који је подржала Европска агенција за реконструкцију. Када је реч о термосектору, из њега проистиче око 40 пројеката. Прва практична примена те студије помогнута је донацијом од 31 милион евра коју је ЕПС добио за реализацију еколошких пројеката

на постројењима у Обреновцу и Костолцу. Кренуо је недавно и пројекат увођења EMC-a (Environment Managing System) који финансира ЕАР, а циљ је да се у току наредне две године на нивоу компаније у целини уведу стандард ИСО 14000.

За структурисање заштите животне средине на нивоу ЕПС-а по значају, неопходно је јаче повезивање менаџмента са другим компанијама. Сагласност око одређивања и решавања приоритета веома је, такође, важан корак, јер представља једини начин да се ЕПС избори са тако великим проблемом. На одређивању тих приоритета, радиће се у наредна два до три месеца. Оно што чека ЕПС у наредном периоду је исте израда стратегије управљања животном средином унутар компаније. Као директан продукт стратегије, направиће се и еколошки акциони план..

- Оно што је неповољно је што се, због непостојања националне пројекције развоја у области заштите животне средине, Србија налази у тешкој ситуацији. Потребна је, стога, сарадња свих актера, као што су министарства рударства и енергетике, науке и заштите животне сре-

дине и саобраћаја - каже Гаврић. Поред другачије успостављене организације ових послова, још је битнија промена начина размишљања, јер неопходно је схватити да је све то неминовност. Важна је, притом, и чвршћа сарадња са енергетским субјектима који се баве обновљивим изворима енергије, што је у блиској вези са одредбама Кјото протокола.

У ЕПС-у, примера ради, ТЕНТ је веома напредовао по питању заштите животне средине, али има предузећа где нема запослених који су надлежни за ова питања. То је и разлог што се структурисање заштите животне средине ради постепено, са мрежом сарадника, како би

се такви пројекти успешно реализовали.

Један од врло битних праваца представља и образовање у овој области. Према речима Гаврића доста тога може да се уради у сарадњи са Центром за квалитет и Центром за односе с јавношћу. Потребно је, уз то, да се ЕПС и кадровски ојача, као и да успостави сарадњу са невладиним сектором, институтима и факултетима. Само тако могуће је окупити стручни кадар, способан да ради експертизу, на основу које би се решавали еколошки проблеми.

Почетком децембра прошле године, уосталом, донет је сет закона из области животне средине са врло оштрим критеријумима, према којима се за кратко време тражи отклањање великог броја тешкоћа. На ЕПС-у је да пружи максимум и испуни их, и то не само због придруживања ЕУ, већ првенствено због нас самих.

Чвршћа сарадња и са произвођачима из обновљивих извора енергије

Милијарда за екологију

У еколошке пројекте који би нам помогли у достизању стандарда Европске уније требало би уложити више од милијарду евра, што је велика сума и за много "јаче" него што је ЕПС. У свему томе неопходно је да сви заједно да делујемо, значи уз помоћ државе, донатора... Повећањем цене електричне енергије на потребан ниво, ЕПС би био у могућности да за екологију издваја сопствена средства, каже Гаврић.

ЕАР ПОМАЖЕ ЕПС-у У СМАЊЕЊУ ЕМИСИЈЕ ИЗ ТЕ НА УГАЉ

Прво пројекат - па новац

■ У наредном периоду посебна пажња заштити животне средине

Европска унија издвојила је око 400 милиона евра преко Европске агенције за реконструкцију као подршку енергетском сектору Србије. Ово је уједно и највећи програм помоћи Агенције на подручју Србије. Циљ Агенције је да помогне стварање поуздане и самосталне, регионално интегрисане енергетске индустрије. У последње четири године реализацијом програма помоћи остварени су значајни резултати. Пре свега, повећана је поузданост електричне мреже уз смањење губитака. Рестрикције су још током 2002. године укинуте у односу на 52 дана, колико су износиле у сезони 2000/2001. године. Смањени су и губици у преносу електричне енергије, као и прекиди на мрежи а направљено је 110 км далековаода. Инвестиције у угљенокопе помогле су повећање производње угља за око 11 одсто, а финан-

сирана је и израда студије о новом улагању.

Посебна пажња у претходним годинама била је усмерена ка пројектима у области заштите животне средине. Реализација ових пројеката практично је започела у 2002. години. Министарство за заштиту природних богатстава и животну средину у сарадњи са Европском агенцијом за реконструкцију, сачинило је тада предлог приоритетних пројеката и један од најзначајнијих био је смањивање негативног утицаја емисије из термоелектрана на угаљ. У сарадњи два министарства - за заштиту животне средине и рударства и енергетике, као и ЕПС-а и ЕАР, договорено је да се уради студија контроле емисије из ТЕ на угаљ у ЕПС-у, која би показала највеће проблеме које би требало отклонити.

Прву фазу те студије је 2003. године урадио RWE Innogy, уз

помоћ стручњака ЕПС-а. У њој су сагледани сви утицаји термоелектрана на животну средину и рангирани су сви пројекти смањења утицаја који се могу реализовати надоградњом електрофилтера, реконструкцијом отпепеливања, управљањем водама, смањењем емисије сумпор-диоксида и другим. На основну сазнања из ове студије недавно је између ЕАР и ЕПС-а потписан уговор о донацији 31 милиона евра за реализацију три пројекта у термоелектранама у Обреновцу и Костолцу.

Ова три пројекта допринеће да се знатно смањи негативни утицај рада термоелектрана у њиховом окружењу. До сада је ЕАР улагала средства у обнову и побољшање рада електроенергетских капацитета а у наредном периоду еколошка заштита добија примат.

К.Јанићијевић

ЗАХВАЉУЈУЋИ ДОНАЦИЈИ ВЛАДЕ НОРВЕШКЕ

"Чистачем" против отпада

Језеро проточне ХЕ "Бајина Башта", које се пружило до Андрићеве, на Дрини, ћуприје у Вишеграду, у дужини од 52 километра, сваке године преплаве велике количине разног отпада. По неким проценама, језером плута око 60 хиљада отпада! Углавном, ради се о пластичном отпаду, који су бацали људи, уживајући поред ове прелепе реке, безочно је загађујући, а класе и дрвеће је силна Дрина успут кидала са обала. Оволико отпада у језеру електране стварало је велике проблеме општини Бајина Башта. Последњих две - три године из језера је примитивно и мукотрпно вађено по четири хиљаде кубних метара пластичног отпада. Коначно, захваљујући донацији Владе Краљевине Норвешке овај велики проблем ће бити решен. Тачније, Министарство иностраних послова Норве-

Коначно и модерније решење за прикупљање отпада из језера

шке, у оквиру еколошког пројекта за југоисточну Европу, купило је брод чистач, вредан 50.000 евра, а издвојено је још толико новца за куповину пресе за балирање, коју ће користити бајинобаштенски комуналци. Брод је изграђен у тузланској "Ре-

монтмонтажи", покреће га мотор од 130 коњских снага, а може да прикупи око две и по тоне смећа.

На церемонији у Перућцу, 6. априла, брод-чистач је Националном парку "Тара" из Бајине Баште, (који ће бродом и газдовати), на употре-

бу предао амбасадор Краљевине Норвешке у СЦГ, господин Ханс Ола Урстад. Том приликом указао је на велики значај овог еколошког пројекта, као и сличних програма, које, преко регионалног еколошког центра за централну и југоисточну Европу финансира Влада Норвешке.

Захваљујући се на овом значајном поклону, Душан Миловановић, директор Националног парка "Тара" истакао је да само уређени и чисти простори овог "Парка", језера у Перућцу и обала Дрине могу бити предуслови за оживљавање туризма. Резултати рада брода чистача у језеру ХЕ "Бајина Башта" су већ видљиви. За само десетак дана априла из језера је извађено око хиљаду и по кубних метара разног отпада.

М.Ђокић

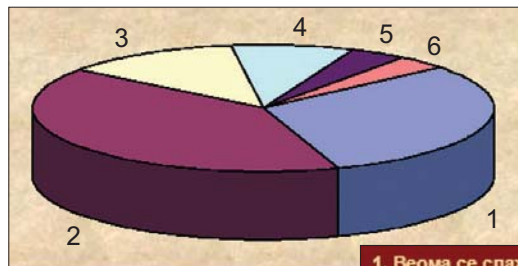
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ И ДЕЦА

Школа малих штедиша

■ Пред ЕПС-ом одговоран задатак ■ Млади спремни за сарадњу у акцији "ЕПС и деца"

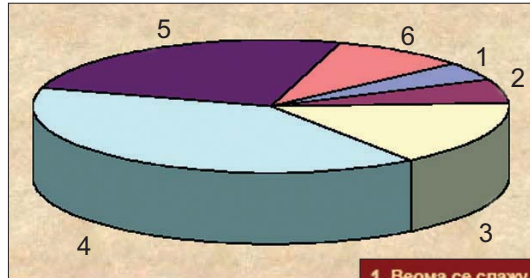
Резултати истраживања "ЕПС и деца" које је стручни тим истраживача на челу с Првославом С. Плавшићем. спровео у 31 граду у Србији, на узорку од 2.078 ученика, показали су да у наредном периоду Електропривреда Србије, а не школе и медији, како би и требало да буде, мора да брине о едукацији млађе популације када је реч о производњи електричне енергије и њеном рационалном коришћењу у свакодневном животу.

Ово иницијално истраживање је спроведено у сарадњи са Сектором ЕПС-а за односе с јавношћу, уз претходно добијену сагласност Министарства просвете и спорта и школских управа по окрузима у Србији. Циљ истраживања је био да се на почетку акције "ЕПС и деца" утврди ниво информисаности младих о производњи и штедњи струје, као и њихови ставови и предлози о актив-

ностима на том пољу. Крајем године, када се заврши овогодишња акција, биће урађен ретест (евалуативно истраживање) на истом узорку тј. са истим ученицима, који ће показати какви су ефекти готово једногодишње акције са децом.

До сада се ЕПС кроз своје кампање обраћао углавном одраслима као главним потрошачима, а овом акцијом пажња је посвећена млађој популацији, односно успостављању нових видова комуникације, пре-

свега на нивоу ЕПС-деца.

Заокруживањем понуђених одговора деца су, поред осталог, показала колико су у школи научила о појмовима у вези са струјом. Четвртина је навела шта су у школи учили, а скоро сваки десети каже да ништа није учио. Даљим испитивањем дошло се до податка да две петине оних који кажу да су учили о струји у школи може да наведе само где се производи струја, а мали је проценат оних који могу да одговоре како се производи, дистрибуира... Може се доћи до закључка да је део градива о струји или веома нејасан или

још једном потврђује потребу за акцијом "ЕПС и деца". Најчешћи одговор када је реч о штедњи јесте да је струја скупа и да је то разлог због кога је треба штедети (32 одсто). Око 15 одсто испитаника мисли да се о струји учи "у осредњој мери", а 22 процента да се не учи довољно.

То нас наводи на закључак да Електропривреда Србије кроз акцију "ЕПС и деца" може да буде она карика која недостаје у ланцу да би се знање комплетирао, односно да прилагођеним програмом и пре свега једноставним речником без бројних техничких заврзлама појасни и приближи деци појмове о електричној енергији и разлоге за њено рационално коришћење.

Резултати су такође показали да код деце постоји свест о томе који апарати у домаћинству су највећи потрошачи струје, као и да уређаји које они сами користе доста троше струју (компјутер, радио, CD, DVD).

Истраживање ставова младих урађено је помоћу скале ставова о струји и њеној социјалној позицији (петоочна скала од крајње позитивног до крајње негатив-

ног става којом се мери усмерење и интензитет). Деца су се сложила са ставом да је штедња струје у кући важна.

Такође су у великом проценту (68 одсто) подржала став да када би људи више знали о производњи струје, више би је и штедели. Више од 71 одсто деце је одговорило потврдно да деца треба да помажу родитељима у штедњи струје. Све ово нас наводи на закључак да су деца веома отворена за сарадњу и спремна да прихвате едукативне акције ЕПС-а. Слајд 62

Ни школе ни медији нису добро прошли када су у питању информисаност и подстицање штедње струје - више од 35 процената деце се слаже с тврдњом да школа ништа не чини да их подстакне на штедњу струје, више од две петине ученика се слаже да медији ретко говоре о овој теми. Нажалост, едукативне кампање се не могу успешно спровести без медија, али је запажено да се они мало баве проблемима рационалног коришћења електричне енергије.

Посебно треба истаћи податак да се око 65 процената ученика није сложило с тим да Србија има довољно струје и да јој стога не треба штедња, а више од 45 процената одбацило је став да струју не треба штедети јер је ни други не штеде. Ово говори у прилог томе да су деца дала веома зреле и савремене одговоре, као и да схватају да наше учешће у штедњи струје не сме да зависи од понашања других породица.

Код деце постоји свест о томе који апарати у домаћинству су највећи потрошачи

Из новина смо сазнали да је то истраживање организовала агенција Прагма, за коју знам, али са којом никада нисмо сарађивали. У "поплави" разних намештених избора у којима нас срећом нема, ова вест нас је веома обрадовала. Није лако сарађивати са медијима, посебно данас, када је све мање правих новинара и када опасност вреба са свих страна. Ово је признање целом ЕПС-у, директорима свих јавних предузећа, који унапређују односе са медијима. Сигуран сам да ће односи с јавношћу у реструктурисању система ЕПС-а добити место које заслужују. Нема разлога да кад нешто добро радимо то и не кажемо. Обишли смо девет електропривреда од Словеније, преко Румуније, Мађарске, све до Грчке. Ниједна не ради овако са медијима како ради ЕПС. Овај избор је то потврдио - истиче Момчило Цебаловић, директор Сектора ЕПС-а за односе с јавношћу.

Добро организоване конференције за новинаре, са квалитетно припремљеним прес материјалом, подижу укупан рејтинг

ИСТРАЖИВАЊЕ АГЕНЦИЈЕ "ПРАГМА": НОВИНАР-ВАШ ПРИЈАТЕЉ 2004

ЕПС међу одабранима

■ Узорак су 232 новинара из српских медија ■ Испитаници поред ЕПС-а као компаније истакли добру комуникацију директора Центра, а похвале добили и прес материјали

Електропривреда Србије се, уз Делта банку, Бамби, Аеродром Београд и Бритисх Аирџајс, налази међу организацијама које су током 2004. имале најквалитетније односе с медијима - показују резултати истраживања које је, на узоруку од 232 новинара најрелевантнијих медија у Србији, реализовала ПР агенција ПРАГМА. Реч је о четвртм по реду, традиционалном истраживању "Новинар - Ваш пријатељ" које је ПРАГМА реализовала међу новинарима београдских редакција и, по први пут, новинарима српског језичког подручја са Косова и Метохије.

Испитаници су анализирали квалитет односа с медијима организација и јавних личности у више категорија. У категорији организација анализирани су квалитет укупних односа с медијима јавних и државних привредних предузећа, приватних компанија, установа културе, спортских организација, невладиних организација, државних

институција и политичких организација, а посебно је оцењиван квалитет прес конференције и прес материјала.

Осим Електропривреде Србије као компаније, више испитаника је, у позитивном смислу (у категорији: челници привредних организација), апострофирало и добру комуникацију с медијима директора Центра за односе с јавношћу ЕПС, а доста похвала добили су и прес материјали, као једно од средстава комуникације ЕПС-а с новинарима.

Као позитивне карактеристике комуникације ЕПС-а са медијима, испитаници су, пре свега, потенцијали: препознавање интереса јавности, односно идентификовање медијски занимљивих прича, приступачност, доступност и добру вољу у сваком тренутку, прецизан и информативан прес материјал, ефикасност, новинаре доживљавају као себи равне, остваривање личних кон-

таката, непосредност и опуштеност у комуникацији, отвореност за сарадњу и комуникацију, изузетно професионалне односе са новинарима који секторски прате делатност ЕПС-а...

На питање, које канале комуникације с новинарима сматрају најцелисход-

нестручности у комуникацији и непознавања технологије медија и технике новинарства, до уцењивања или отворених претњи које челници тих организација упућују новинарима.

У делу истраживања које се односио на Косово и Метохију, новинари српског језичког подручја су

електродистрибуцију "Електрокосмет" прогласили за организацију која је имала најквалитетније односе с медијима у привредном сектору. Небојша Алексић, помоћник директора "Електрокосмета", заслужио је исто признање међу челницима привредних организација.

Подсећања ради, Електропривреда Србије је, према резултатима истраживања "Новинар - Ваш пријатељ 2001" била, такође, међу водећим компанијама у Србији, када је реч о најквалитетнијим односима с медијима и новинарима.

Подсећања ради, Електропривреда Србије је, према резултатима истраживања "Новинар - Ваш пријатељ 2001" била, такође, међу водећим компанијама у Србији, када је реч о најквалитетнијим односима с медијима и новинарима.

Испитаници су анализирали квалитет односа с медијима организација и јавних личности у више категорија

нијим, анкетирани су најчешће помињали: спремност за давање изјава, брифинге, организована путовања на место догађаја, посете компанијама, неформалне сусрете, личне контакте, доступност 24 сата дневно...

Најчешће замерке које су испитаници изrekli на рачун привредних организација и њихових односа с медијима, углавном се крећу од затворености, преко

ТУРСКА СЕ СТАЛНО УТРКУЈЕ СА СКОКОВИТИМ РАСТОМ ПОТРОШЊЕ СТРУЈЕ

Нуклеарке на помолу

■ Најављена градња три нуклеарне електране снаге 4.500 мегавата ■ Хидроенергетски пројекат "Југоисточна Анадолија" један од највећих у свету

Босфорски мореуз: Саобраћајна "жила куцавица"

Стратешки положај на раскршћу Европе и Азије начинио је од Турске природни енергетски мост између богатих блискоисточних и каспијских изворишта нафте и гаса и огромног, а гладног европског тржишта. Турска медитеранска лука Чејхан важна је излазна капија за текући ирачки извоз нафте и, у перспективи, за велике испоруке из Каспијског региона. Још оптерећенија саобраћајна "жила куцавица" је турски Босфорски мореуз кроз који танкери, напуњени нафтом у лукама Црног мора, прелазе у Медитеран отискујући се ка купцима широм света. Поврх свега, Турска је и сама значајан потрошач енергије је захваљујући новом, већ трогодишњем вредном "буму".

Подупирана економским полетом, потрошња енергије у Турској надмашује производњу сврставајући ту земљу у велике увознике енергента. По усклађеном билансу изузетак је електропривреда, у којој се и поред спотицања прилично улаже у нове електране. У прошлој години Турска је произвела 142,5 милијарди киловат-часова електричне енергије и потрошила 141,9 милијарду киловат-сати. Продукција је према претходној години била већа 7,4 одсто, а потрошња за 6,5 процената.

Одличан учинак хидроелектрана, за трећину бољи него годину дана раније, увео је лане Турску међу не-

Термоелектране диктирају производњу

Термоелектране су лане учествовале са 68 одсто у домаћој производњи струје, а хидроелектране са 31,8 одсто. У структури производних капацитета, термоелектране на гас суделују са 40 одсто, ТЕ на угаљ са 24, а ТЕ на нафту са седам одсто, док је удео хидроагрегата око 28 одсто.

то извознике струје. Највеће количине електричне енергије Турци набављају из Бугарске и Туркменистана, а највише извозе у Азербејџан и Ирак.

Турска тренутно има 32.000 мегавата за производњу струје и гради још 13.000 нових. Са младом популацијом и високим наталитетом, ниском потрошњом електричне енергије по становнику, брзом урбанизацијом и захукталом привредом, Турска је у последње две децени-

страх инвеститора. Велика дилема турске владе је како улагати у нове електране поштујући истовремено темпо отплате спољног дуга који намеће ММФ. Конвенционално финансирање крупних инфраструктурних пројеката само би повећало степен задужености земље и зато влада прибегавала другим опцијама. Једна од њих је такозвани БОТ модел, у оквиру кога приватни инвеститори добијају право да граде електране и њима управљају одређени

низ година, најчешће неколико деценија, након чега власништво над објектима бесплатно уступају држави. Премда се тај вид градње нових капацитета суочава са низом правних препрека, у последњих десетак година реализовано је тридесетак БОТ пројеката, претежно ветроелектрана и малих хидроелектрана.

Средином 2001. године на снагу је ступио закон који је утро пут приватизацији елек-

тропривредних компанија, осим преноса који остаје у државним рукама. Тим законом је предвиђена и подела државне Корпорације за производњу и пренос електричне енергије (ТЕАС) на засебне целине за производњу, дистрибуцију и трговину струјом. Због разних околности напредак у примени закона био је спорији од очекиваног. Према најновијим плановима, приватизација неких електрана и свих дистрибутивних компанија биће окончана у 2009. године, с тим што ће цела земља бити подељена у 17 до 20 дистрибутивних подручја.

У новим инвестиционим пројектима стално расте удео гаса као погонског горива у електранама, а опада коришћење угља. Природни гас је фаворизован из више разлога: еколошког, јер је гас мањи загађивач од угља и нафте; географског, јер се Турска налази близу богатих налазишта гаса на Блиском истоку и у Централној Азији; економског, јер део трешкова за увоз гаса може намирити наплатом дажбина за транзит тог енергента. Последњи разлог за форсирање употребе гаса је политички - Турска и на тај начин настоји да јача везе са земља-

Турска тренутно има 32.000 мегавата за производњу струје и гради још 13.000 нових

је имала једну од највиших стопа тражње струје у свету. Рачунајући на наставак тог раста Министарство за енергетику и природне ресурсе планира да се у 2010. години производни капацитети повећају на више од 43.000 мегавата, од чега би 40 одсто постројења било у приватним рукама.

Међународни монетарни фонд (ММФ) и Светска банка притискају Турску да убрза приватизацију у електропривреди јер је до сада тај процес текао успорено због слабог одзива и домаћих, и

Преоптерећени Босфор

Кроз Босфорски мореуз годишње прође 50.000 комерцијалних бродова, укључујући 5.500 нафтних танкера који просечно превезу три милиона барела нафте дневно. Због загушености мореуза бродови чекају на пролаз и до месец дана преко предвиђеног рока. Да би повећали сигурност и олакшали пролаз бродова кроз Босфор, Турци су увели радарски систем вредан 45 милиона долара.

ма Каспијског региона и Централне Азије, јер су неке од њих потенцијално велики извозници гаса.

Мада су њене резерве лигнита седме у свету, а има и солидне природне залихе каменог угља, Турска често посеже и за увозом тог енергента. Турски угаљ, који се углавном користи за снабдевање електрана, претежно је слабог квалитета и велики је загађивач. На угаљ из увоза ослања се и једна од највећих скорашњих инвестиција у турској електропривреди. Реч је о термоелектрани снаге 1.210 мегавата коју је у близини Искендеруна лане изградила немачка компанија "Steag". Ово постројење вредно 1,5 милијарди долара, које ће трошити 3,3 милиона тона увозног угља годишње, највећа је директна инвестиција једне немачке компаније у Турској.

Турци имају значајне изворе хидроенергије - више од 120 хидроелектрана укупног капацитета 10.200 мегавата и развијају нове, посебно као део хидроенергетског и иригационог пројекта "Југоисточна Анадолија" вредног 32 милијарде долара. Када буде завршен овај пројект на Тигру и Еуфрату, који се сматра једним од најамбициознијих до сада у свету, комплекс ће имати 19 хидроелектрана са око 7.500 мегавата, 22 иригационе бране и читаву мрежу тунела и иригационих канала. Највеће хидроелектране у оквиру тог пројекта су "Ататурк" снаге 2.400 мегавата, "Каракаја" од 1.800 мегавата и "Илису" капацитета 1.200 мегавата.

Засад Турска нема нуклеарне електране, али има намеру да их гради. Министар енергетике Хилми Гулер недавно је најавио да ће у наредних неколико година почети градња три нуклеарке како би сукцесивним уласком у погон од 2011. године спречиле несташицу електричне енергије. У плану је да нуклеарке имају укупно 4.500 мегавата и да подмирују осам до 10 одсто потрошње струје.

Младен Бачлић

ЈП ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА БИХ

Округли сто о дистрибуцији

Босанскохерцеговачки комитет Међународне конференције за електродистрибуцију (ВНК CIREД), који делује у оквиру Босанскохерцеговачког комитета CIGRE, организовао је у Тузли округли сто на тему "Регулатива у области дистрибуције електричне енергије - актуелно стање и проблематика". Суорганизатор скупа

био је Факултет електро-технике у Тузли, а покровитељи су били ЈП Електропривреда БиХ, ЈП Електропривреда Хрватске Заједнице Херцег Босна и Електродистрибуција Дистрикта Брчко. Реформа електроенергетског сектора подразумева нов однос према електричној енергији као роби стандардног уговореног квалитета, а све то,

према закључку на скупу, захтева доношење стандарда у вези квалитета електричне енергије и успоставу нових односа између потрошача и испоручилаца струје. Успостава нове регулативе, како је наглашено на скупу, треба да се заснива на максималној хармонизацији домаћих са прописима Европске уније.

М. Б.

ХОЛДИНГ "СЛОВЕНСКЕ ЕЛЕКТРАНЕ"

Премашен план

Холдинг "Словенске електране" (ХСЕ) произвео је лане 7,2 милијарди киловат-часова електричне енергије, премашивши план за 10 одсто. Производњом већом готово 16 одсто него у 2003. години ХСЕ група је задржала позицију водећег словеначког произвођача и трговца у сектору електричне енергије. Њен укупни приход порастао је у прошлој години за 29 одсто,

на 484 милиона евра, а профит је достигао 75 милиона евра.

Хидроелектране и термоелектране у оквиру холдинга произвеле су по 3,6 милијарди киловат-часова електричне енергије. Готово 80 одсто произведене струје продато је на домаћем тржишту, а остале количине су извезене - највише у Италију и, у мањој мери, у Хрватску и Аустрију.

ХСЕ је лане започео више важних пројеката у производном сектору. Реч је о градњи пумпно-акумулационе хидроелектране "Авче" и електране на гас од 800 мегавата у Кидричеву, реконструкцији хидроелектране "Златоличје" и модернизацији блока пет у ТЕ "Шоштањ" уградњом две гасне турбине.

У плановима за повећање профита ХСЕ пуно рачуна на продају струје у иностранству, поготово у југоисточној Европи. То је пословно подручје у коме очекује и највећи раст у наредних пар година, наводи се на Интернет сајту ХСЕ. У оквиру те групе послује десет компанија, укључујући "Дравске електране" - Марибор, "Савске електране" - Љубљана, "Сошке електране" - Нова Горица и термоелектране "Брестаница" и "Шоштањ".

М. Б.

Сличности и разлике

■ Ускоро приватизација најмање 51 одсто холдинга ЕСМ ■ Степен наплате у последње две године повећан са 46 на 90,07 одсто

Од марта 2002. године Електропривреда Македоније (ЕСМ), раздвојена је на два правна субјекта, односно ЕСМ, акционарско друштво за производњу и дистрибуцију електричне енергије и МЕПСО, а.д. Македонски електропреносни систем оператор). ЕСМ ће се, како се очекује, приватизовати до краја ове године, а МЕПСО, бар за сада, остаје у државном власништву. Од јуна 2003. године постоји и Регулаторна енергетска комисија која ће као независно регулаторно тело практично свим електропривредним делатностима одређивати услове рада, издавати лиценце, одређивати цене...

Ово је истакнуто на почетку разговора између посленика македонске електропривреде и представника десетак београдских медија, који су од 20. до 23. априла посетили електропривредна предузећа нашег суседа, у оквиру, већ седме по реду, стручне годишње екскурзије у организацији Сектора за односе с јавношћу ЕПС-а. Новинари су најпре посетили МЕПСО где је детаљно представљен процес реорганизације који се спроводи од 2002. године. Регулаторна енергетска комисије, чијих

се пет чланова бира на различит временски период од једне до пет година, због одржавања континуитета и спречавања било каквог политичког утицаја на рад у неутралност те комисије, битан је фактор у Македонији. Чланови имају право на два мандата. За почетак њен рад финансира Европска комисија, како не би била на државном буџету, а самим тим и утицају, а касније ће се финансирати обавезним уплатама свих енергетских учесника, рекао је Трајче Черепналковски, генерални директор МЕПСО, и то одређене суме из својих прихода (она ће бити изражена у промилима).

ЕСМ са 64 одсто учествује у подмирењу укупне потрошње финалне енергије у Македонији

Две компаније ЕСМ и МЕПСО, напоменуто нам је даље, функционишу од 1. јануара 2005. године. МЕПСО има 391 запосленог. Закон о тржишту електричне енергије је управо у скупштинској процедури, а пре доношења тарифног система (у току је израда новог) Регулаторна комисија је утврдила методологију и донела Правилник о формирању цена електричне енергије у производњи, преносу и дистрибуцији електричне енергије. Надаље, мрежна правила су у завршној фази, сви, који учествују у електроенергетским пословима мо-

раће од регулаторне комисије да добију и лиценце за рад. Са законом, који је у изради дефинисаће се и прва група квалификованих потрошача, са потрошњом изнад 20 гигаваат-часова за директне потрошаче, нов начин мере-

Радницима 10 одсто од продатих акција

Спорији ипак у предности

Земље, које су биле спорије у реструктурирању донекле су на добитку, али се мора пазити, да се због нереално ниских цена електричне енергије, њихови потенцијали потпуно не обезвреде, јер то је пропаст за све, упозорава Златко Черепналковски из "Мајнол банке".

ња потрошње и нова правила преноса. Од 1. октобра, како нам је речено, сви са потрошњом изнад 20 гигаваат-часова моћи ће струју да купују на слободном тржишту.

Своје гледиште о приватизацији ЕСМ-а изнео је и Златко Черепналковски, саветник "Мајнол банке" из Аустрије, која је и консултант Владе у овим пословима. Најпре ће се у оквиру холдинга ЕСМ формирати одвојене фирме "кћери" за производњу и за дистрибуцију електричне енергије. Ипак, приватизоваће се најмање 51 одсто холдинга, а не "кћери" посебно, јер произвођач не жели да се одрекне утицаја на наплату. Раздвајање по вертикали, како је навео Черепналковски, потребно је на почетку, а касније када фирме ојачају, поново ће се обавити њихово повезивање, али сада на комерцијалним основама. Вертикална интеграција би

требало да следи пут тржишних односа. Постигнута је и сагласност да у Македонији, због малог броја потрошача постоји само једна дистрибутивна организација. Он, даље наводи да су владу саветовали да не иде у тотално вертикално раздвајање производње и дистрибуције електричне енергије и да оне остану у заједничком холдингу.

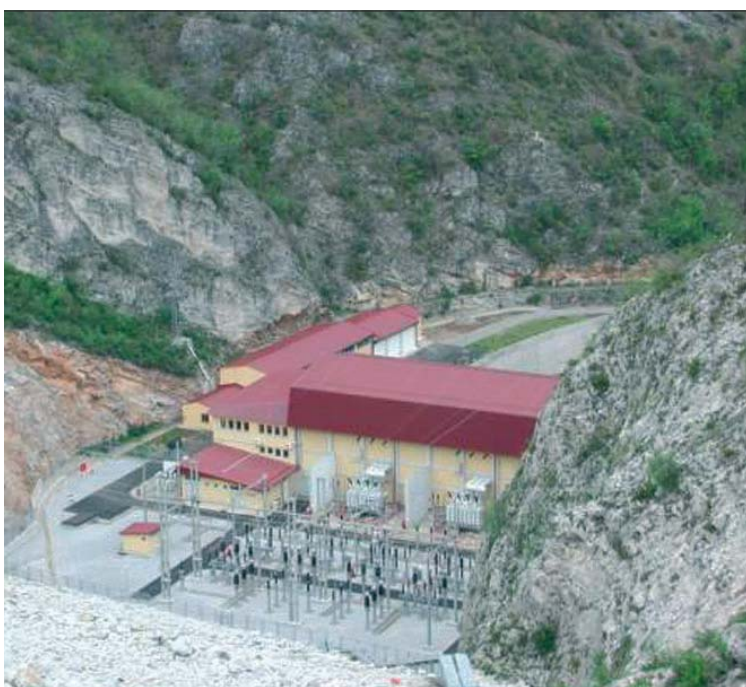
Сашо Новевски, ПР ЕСМа истиче да је процес приватизације ЕСМ-а у строгој надлежности Министарства за економију, да је фирма у другој фази реструктурирања и да ће, од 1. јула ове године, у оквиру холдинга бити формиране поменуте две фирме кћери: једна за производњу и друга за дистрибуцију електричне енергије. ЕСМ са 64 одсто учествује у подмирењу укупне потрошње финалне енергије у Македонији, где у електропривреди постоји укупно 650 хиљада потрошача

Платио и ФЕНИ и директор

Стојко Мојанчевски, директор производње ЕСМ-а, рекао је да је својевремено велики дуг ФЕНИ-ја (произвођача фероникла) претворен у чак 56 одсто акција ЕСМ-а и када је то урађено, Управни одбор, који су они поставили, одмах је сменио додашњег генералног директора, поставио новог и струја је почела да се плаћа!

Киловат-час четири цента

Просечна цена електричне енергије у Македонији је четири евро цента по киловат-часу. Ипак доста људи се још греје електричном енергијом. С обзиром на то да ће нови тарифни систем морати да алиментира и поврат уложеног капитала, сигурно је да ће електрична енергија поскупети. Увешће се и повлашћена цена за сиромашне. Просечна плата у Македонији, је као и у Србији, око 200 евра. Све ове податке београдски новинари су поредили са подацима, које им често даје ЕПС.

ча, а укупна инсталисана снага производних капацитета износи 1.500 мегавата. Ипак, да би се задовољиле потребе мора да се увезе 25 одсто електричне енергије или око 2,3 милијарде киловат-часова. У том увозу и ЕПС ће у наредних годину дана учествовати са 95 милиона киловат-часова (у вредности од око 3,5 милиона евра).

Златко Симоновски, директор Правних послова ЕСМ-а, изнео је податак да је ова фирма 2002. године успевала да наплати само 46 одсто својих потраживања, имала је ненаплаћених 211 милиона евра и губитке у дистрибутивној мрежи од око 20 одсто. Ово веома неповољно стање санирано је за две године и сада је степен

наплате 90,07 одсто (циљ је 95 одсто) поменути губици су сведени на 17 одсто, а фирма је остварила и профит од око седам милиона евра. Продаваће се делови, који ће моћи да буду изложени конкуренцији страних купаца и тендер за продају биће расписан већ у мају ове године, као и тендер за стратешког инвеститора за нове изворе енергије: један коп и једну електрану. Нови производни капацитет, које би направили стратешки инвеститори енергију ће моћи да продаје на слободном тржишту југоисточне Европе, а сви остали, како је рекао Симоновски, енергију морају да продају поменутом ТСО фирми МЕПСО, по ценама које одреди Регулаторна ко-

мисија. Он је додао да је број запослених у последње две године сведен са 12.500 на 7.683 радника. Штрајкова нема и створена је добра клима за разговоре са синдикатима. За сада постоји предлог да највише 10 одсто акција од продатих предузећа добију радници, улагања ЕБРД (Европске банке за обнову и развој) од 4,5 милиона евра, који се користе за енергетске реформе, такође ће се претворити у њихове акције, а одлучујући пакет акција, од најмање 51 одсто, имаће стратешки партнер.

Симоновски је говорио о наплати објаснио да је извршен веома јак притисак на потрошаче да плате енергију и да се држава у то није мешала. Искључивана су читава села, "хоће су у цаковима доносили новац", државне институције, спортске хале... Овом успеху је и правна регулатива ишла на руку. Није се све завршавало само на искључењу, већ свако ко се поново прикључи обавезно је ишао на суд. Најпре је осуђиван условно, а, уколико то дело понови, следила је казна од четири

до шест месеци затвора.

- Без сече струје и кажњавања нема резултата. Сваког месеца рангирамо сваку од 28 дистрибутивних подружница. Директоре првопласираних пет награђујемо сваког месеца са по 10 одсто повећања зараде, а директоре последњих пет кажњавамо са 10 одсто. Уколико директор три пута заредом буде у овој најлошијој зони, одмах се смењује. И ми имамо профе-

сионалне менаџерске уговоре на четири године и ако неко неефикасно ради менаџер једноставно иде напоље. Али, имамо и стимулације, које не морају да буду изражене само у новцу, већ и у виду стручних усавршавања, посете сајмовима у иностранству и

слично - каже Стојко Мојанчевски, директор производње.

У оквиру ове стручне екскурзије, новинари су посетили и низ електроенергетских објеката. Искреност, гостопримство и срдачност наших домаћина, била је видљива на сваком кораку.

Д. Обрадовић

*
**Број запослених
сведен са
12.500 на 7.683
радника.
Штрајкова нема
и створена је
добра клима за
разговоре са
синдикатима**
 *

ХРВАТСКА ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА

Нове електране после 18 година

Крајем ове или у првим месецима наредне године почеће градња два нова објекта Хрватске електропривреде (ХЕП): хидроелектране "Лешће" и "Блока Л" у ТЕ-ТО Загреб. Планирано је да градња ХЕ "Лешће" траје три и по, а "Блока Л" око три године. "Ако изузмемо завршетак ТЕ Пломин 2 и замени блок у ТЕ-ТО, ово су прве одлуке о изградњи извора електричне енергије након 18 година", напомиње Жељко Дорић, дирек-

тор ХЕП Производње.

Хидроелектрана "Лешће" је стари пројекат, који је дуго чекао финансијера. Имаће 42 мегавата и просечну годишњу производњу 98 милиона киловат-часова електричне енергије и биће прва хидроелектрана која се гради након 1987. године. Инвестиција се процењује на 65 милиона евра, с тим што би се новац углавном обезбедио из спољних извора.

"Блок Л" на гас је ситуација за старо постро-

јење од 32 мегавата, изграђено још 1962. године. Нови објекат имаће 100 мегавата електричне и 80 мегавата топлотне снаге и производиће 750 милиона киловат-сати електричне и 250 милиона киловат-часова топлотне енергије годишње. Улагања се процењују на 70 милиона евра, од чега ће највећи део бити сопствена средства.

"У последњих годину дана, осим израде инвестиционог програма за та два објекта, покренута је и из-

рада комплетне документације за пројекте "Сисак" и "Осијек". За термоелектрану "Сисак" све је технички избалансирано и чекају се само резултати преговора о клириншком дугу са Русијом. У току је и ревитализација ХЕ "Закућац" и ХЕ "Перућа", а у ТЕ "Ријека" спроведен је капитални ремонт, већи него да смо градили нову електрану", рекао је Дорић у интервјуу интерном гласилу "ХЕП вјесник".

М. Б.

ХИДРО ПОТЕНЦИЈАЛИ КАНАДЕ
ПОТИСНУЛИ МОЋНИ АТОМСКИ ЛОБИ

Ничу "чисте" електране

■ Федерална влада се потпуно преоријентисала на серијску изградњу хидроцентрали просечне снаге до 500 мегавата на Атлантику, а нарочито на Пацифику

После Конвенције о климатским променама у Кјоту (Јапан) 1997. године, Канада је решила да убрза заокрет у стратегији развоја невероватних хидро потенцијала друге највеће земље света. Упозорења стручњака да је енормно испаравање гасова и градња атомских електрана велика еколошка бомба, Канађани су озбиљно схватили. Они су у том тренутку имали 20 атомских централа ложираних у провинцијама Квебек и Онтарио. С друге стране, земља велика скоро 10 милиона квадратних километара, са изласком на Атлант и Пацифик, тек је почела да користи снагу успаваних река лепотица. Када се томе дода да заједно са комшијама - Американцима имају

Брана Grand Coulee:
Хидрологија
дочекала
своју шансу

највећи светски резервоар воде кроз систем пет великих језера, јасно је да је хидрологија коначно дочекала своју шансу. Тим пре што су САД одмах показале интерес да увезу вишкове електричне енергије произведене у канадским хидроелектранама.

У стратегији изградње и експлоата-

ције хидроенергетских потенцијала провинције Квебек и Британска Колумбија, су камен темељац. Кроз Квебек протиче, на свом путу ка Атлантику и река Сент Лоренс (дуга 3058 км), на којој је изграђен највећи светски систем бродских преводница и канала којима се прекоокеански бродови спроводе од

МЕЂУНАРОДНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ И СИМПОЗИЈУМИ

О обновљивим изворима

Међународна конференција и изложба "Чиста електрична енергија - Централна и источна Европа" одржаће се 7-9. септембра у Прагу. Учесници ће размотрити најновија искуства на тему: политика, регулатива и финансирање развоја обновљивих енергетских извора. Домаћин скупа је компанија "Green Power", специјализована за организовање пословних конференција и изложби о обновљивим изворима енергије.

Реферате на овом скупу поднеће и представници Европске инвестиционе банке, која интензивира кредитирање развоја обновљивих извора. Средства за те изворе ЕИБ ће у периоду 2008-2010. године повећати на 50 одсто укупних кредита намењених градњи нових капацитета за производњу електричне енергије.

На прошлогодишњем скупу у Будимпешти учествовало је 150 руководиоца компанија и функционера из 28 земаља.

О новим технологијама

Међународна конференција и изложба о обновљивим изворима и технологијама за смањење емисије угљен монооксида и диоксида "Resources05" одржаће се 13-15. септембра у Вотфорду, Велика Британија.

Учесници скупа разговараће о најновијим технолошким решењима и производима чија примена, нарочито у грађевинарству, значајно помаже у смањивању емисије штетних гасова.

О смањењу емисије гасова

Међународни симпозијум о смањењу емисије и складиштењу угљен диоксида одржаће се 15-16. септембра у Паризу. Учесници ће разговарати о техничким и технолошким иновацијама за редукацију емисије угљен диоксида и о обезбеђивању извора за финансирање таквих пројеката.

Скуп је концептиран као место сусрета званичника из законодав-

них институција и представника компанија, научноистраживачких организација, економиста и банкара, који ће разговарати о мултидисциплинарном приступу овом проблему. Уводно излагање поднеће Клод Мандил, извршни директор Међународне агенције за енергију (IEA).

О дугорочном развоју енергетике

Конференција о дугорочном развоју енергетике у свету "Енерџи2020" одржаће се 21-23. септембра у Салцбургу, Аустрија. Организатор скупа је највећа аустријска електропривредна компанија "Verbund".

Конференција окупља експерте из целог света који ће разговарати о најповољнијим решењима у дугорочној енергетској политици и подстицању развоја тог сектора. Главне теме скупа су: сигурност енергетских извора, сигурност снабдевања, енергија и очување климе и либерализација и формирање цена.

О енергетској ефикасности

Међународна конференција и изложба о обновљивим изворима енергије и енергетској ефикасности "RENEXPO 2005" одржаће се 22-25. септембра у немачком граду Аугсбургу. Учесници скупа размотриће широк спектар тема, укључујући технолошке иновације и финансирање пројеката у подручју биогаса, соларне, геотермалне, хидро и ветроенергије. Разговараће се и о мини комбинованим електранама, трговини правом на емисију гасова, консултантским услугама у енергетском сектору, извозним перспективама, пројектима за очување климе и иновацијама у грађевинарству.

Очекује се око хиљаду учесника конференције и семинара и око 300 излагача, који ће се представити на око 10.000 квадратних метара изложбеног простора.

На прошлогодишњој изложби било је више од 10.000 посетилаца, а петина излагача била је из иностранства.

М. Б.

ФРАНЦУСКА

Рекордни профити

Најбоље финансијске резултате у прошлој години међу француским електропривредним компанијама постигла је "Electricite de France" (EdF), чији су укупни приходи достигли 47 милијарди евра и били 4,5 одсто већи него у претходној години. Нето приход пословне групе EdF повећан је за 56 одсто, на 1,34 милијарди евра, а профит су први пут оствариле све њене чланице.

Широм света EdF има постројења за производњу струје снаге 122.000 мегавата и опслужује безмало 42 милиона потрошача. У оквиру ЕУ даје петину продукције електричне енергије. Уз производне располаже и капацитетима за пренос и дистрибуцију струје у двадесетак земаља.

Изузетно успешну годину имала је и индустријска група "Арева", настала 2001. спајањем неколико великих компанија, укључујући и оне специјализоване за сектор нуклеарних електрана. Лане је "Арева" повећала укупни приход за 35 одсто, на 11,1 милијарду евра, а нето приход за 10 одсто - на 428 милиона евра. Ова корпорација са 70.000 запослених има производна постројења у 40-так земаља и тренутно шири послове у Северној Америци, великим азијским земљама и Русији.

ШПАНИЈА

Експанзија по Латинској Америци

Шпанске електропривредне компаније значајно су побољшале приходе, зараду и производњу у прошлој години. Најбоље резултате имала је пословна група "Ендеса", која је повећала укупан приход за 8,6 одсто - на 17,6 милијарди евра.

Ова водећа шпанска електропривредна компанија и највећа "мултинационалка" у електропривреди Латинске Америке побољшала је лане и нето приход за 5,1 одсто, на 1,4 милијарду евра. Укупно је произвела 177 милијарди киловат-часова електричне енергије или 12,5 одсто више него годину дана раније. У производњи струје на тлу Шпаније "Ендеса" учествује са 42, а у дистрибуцији са 43 одсто. У Европи је посебно јака у региону Медитерана, нарочито у Италији и Португалу.

Група "Ибердрола", која послује под слоганом "лидер чисте енергије", повећала је укупни приход за 8,7 одсто, на 10,3 милијарде евра, а нето профит за 14,2 одсто - на безмало 1,3 милијарду евра. Лане је инвестирала

2,7 милијарди евра и, како наводи на свом сајту, тренутно има најчистије производне капацитете у Шпанији, јер 68 одсто њених електрана не емитује угљен диоксид. Поред Шпаније "Ибердрола" најбржи пословни раст очекује у Латинској Америци, Гватемали и поготово у Мексику где гради највећу тамошњу електрану са комбинованим циклусом, снаге 1.135 мегавата. У Европи "Ибердрола" шири пословање у Грчкој, Португалији, Француској и Италији.

Најмања од три шпанска великана, компанија "Унион Феноса", произвела је лане 10 одсто више струје и увећала нето профит за 6,6 одсто - на 397,5 милиона евра. Ван Шпаније она најуспешније послује у Мексику, Колумбији, Доминиканској Републици и Кенији.

У прошлој години оператор шпанског преносног система "Ред електрика" повећала је профит након опорезивања за 14,3 одсто, на 132 милиона евра, а приход за 11,6 одсто - на 766 милиона евра. Гро прихода остварен је пословањем на домаћем тлу.

НЕМАЧКА

Гиганти добро пословали

Два немачка енергетска гиганта, RWE и E.ON, имала су још једну успешну годину. Пословна група RWE повећала је лане нето приход за 10 одсто, на 2,1 милијарде евра, док је E.ON остварио 4,34 милијарди евра нето прихода, односно нешто мање него претходне године.

Укупни приход групе RWE премашио је 42 милијарде евра и био је нешто нижи него годину дана раније јер је та корпорација одлучила да прода пратеће активности и сконцентрише се на основну делатност - пословање у сектору енергије и воде. Епилог такве одлуке је и смањење броја запослених у прошлој години за 23 одсто - на 97.000, чему је допринео и оштар програм смањења трошкова.

Корпорација E.ON је лане повећала укупни приход за шест одсто, на 49,1 милијарди евра, а највећи раст остварила је путем аквизиција локалних компанија у централној и источној Европи.

Ова пословна група, формирана 2000. године интеграцијом две највеће немачке индустријске групе Веба и Виаг, инвестирала је лане 5,2 милијарде евра и повећала број запослених на 70.000. За ову годину E.ON планира наставак експанзије у основној делатности - сектору струје и гаса - у десетак европских земаља и САД.

М. Б.

Атлантика до две хиљаде километара удаљеног језера Супериор. На њој и десетинама њених притока изграђено је чак 78 мањих и већих хидроцентрала са укупном инсталисаном снагом од 31.400 мегавати. Најновији понос грађевинара и електроинжењера је постројење Сент Маргарет 3, снаге 882 мегавати. На западу Канаде у Британској Колумбији, на рекама Колумбија и Пис, изграђено је 45 мањих хидроелектрана које дају између 43.000 и

54.000 гигават-часова електричне енергије годишње. Пренос струје омогућава мрежа далеководна од 74.000 километара. Највећа по снази је хидроцентрала на реци Чакатами од 155 мегавати, која се налази северно од Ванкувера. Иначе, Колумбија је највећа река која се улива у Пацифик. Изворе у канадским Роки планинама. Дуга је 2200 километара и на њој је изграђена највећа хидроцентрала Северне Америке - Grand Coulee Dam. Када је пуштена у рад 1941, била је највећа на свету. Њена 24 генератора производе скоро половину струје у односу на хидроелектране у САД.

У провинцији Манитоба ради девет хидроелектрана, инсталисане снаге 9000 мегавати, на рекама Nadson и Burntvud. Највећа по снази је Лиместоне генерацион Статион од 1330 мегавати. Веће тренутне инвестиције су централе Нотиџи, Vuskvatim и Guli, са по 100, 200 и 560 мегавати. Атланска провинција Њуфаундленд има 7000 мегавата инсталисане снаге. На суседном Лабрадору је изграђена велика хидроелектрана на реци Черчил од 3.200 мегавати одакле струје иде до Квебека, удаљеног скоро хиљаду километара. То је само део пројекта три канадске провинције у изградњи хидросистема снаге 5.428 мегавата. Поред реке Черчил фалс, обухваћене су и реке Сент Жан и Ромејн у провинцији Квебек. Произведена струја се 735 киловолтним далеководима преноси са Лабрадора далеко на југозапад у Квебек. Реч је о једном од највећих пројеката хидроинжењеринга у Северној Америци, вредног око пет милијарди долара.

Економски најснажнија канадска провинција Онтарио има 8.500 мегавата инсталисане снаге у 200, махом мањих хидроелектрана, што је нешто мање од четвртине укупно произведене струје на овом подручју. С обзиром да је она рекордер по броју атомских централа у Канади, хидропотенцијали притока језера Онтарио, Хјурон и Супериор тек ће се користити. Канадска житница, провинција Саскечеван производи само четвртину струје снагом воде, а преостали део добија се производњом електричне енергије из природног гаса и угља.

ГЕОТЕРМАЛНИ РЕСУРСИ СРБИЈЕ

Замена за пола милиона тона течних горива

У Србији откривено око 100 налазишта геотермалних вода различите температуре и резерви, у којима се налази доступна топлотна енергија у количини два пута већој од еквивалентне топлотне енергије лежишта свих врста угљева

Геотермална енергија може значајно да учествује у енергетском билансу Србије. Постојећи резултати показују да би интензивним програмом геотермалних истраживања могло да се до 2010. године постигне ниво замене од најмање 500.000 тона увозних течних горива годишње. Са директним коришћењем помоћу геотермалних топлотних пумпи могла би се потрошња електричне енергије смањити тако за најмање 1.200 МWe.

- Свугде где је потребна топлота, може се применити геотермална енергија, каже проф. Михаило Миливојевић са Рударско-геолошког факултета у Београду, истичући да су могућности за њену директну примену практично неограничене. Јер, геотермалне карактеристике Србије су веома интересантне. Вредности густине терестричног топлотног тока на највећем делу њене територије веће су од просечне вредности за континентални део Европе. Највеће вредности су у Панонском басену, Српско-Македонском масиву и у граничном делу Динарида са Српско-Македонским масивом. На територији Србије ван Панонског басена, у теренима изграђеним од тврдих стена налази се 160 природних извора термалних вода са температуром већом од 15 °C. Највећу температуру од њих имају термалне воде извора у Врањској Бањи (96 °C), затим у Јоша-

ничкој (78 °C), Сијаринској (72 °C), Куршумлијској (68 °C), Новопазарској (54 °C). Укупна издашност свих природних извора је око 4.000 kg/s. Највећу издашност имају термални извори из карстификованих кречњака мезозојске старости, а затим у гранитоидним и вулканским стенама терцијарне старости. Највећи број термалних

данских вода у алувијалним наслагама, поред већих река, у еквивалентном износу једнак је енергији која би се добила сагоревањем око милион тона течног горива годишње. Укупна количина геотермалне топлоте коју изнесу подземне воде, преко природних и вештачких геотермалних извора, у атмосферу за годину дана једнак је еквивалентној количини топлоте која би се добила сагоревањем око 250.000 тона течног горива. Из геотермалне енергије пијаћих вода, које протекну годишње кроз водоводну мрежу градских водовода, при снижењу температуре од само два степена могла би се добити корисна топлотна енергија у еквивалентном износу од најмање 100.000 тона течног горива.

Издашност 62 вештачка геотермална извора, тј. геотермалне бушотине на подручју Војводине је око 550

У Србији има 160 природних извора са температуром већом од 15 степени

kg/s а топлотна снага око 50 MW, а на осталом делу Србије из 48 бушотина 108 MW, односно укупно 156 MW.

На територији Србије постоје и повољне могућности за експлоатацију геотермалне енергије из "сувих" стена, тј. стена које не садрже слободну подземну воду у количини да се она из њих може експлоатисати (петрогеотермални ресурси). Топле "суве" стене погодне за производњу електричне енергије налазе се на подручју Цера, Мачве, Букуље, Космаја, Авале, Рудника, Голије, Желина, Копаоника, Јастрепца и Бесне Кобиле. Прогнозне експлоатационе резерве геотермалне енергије, у интрузијама, а према садашњем степену истражености за период експлоатације од 30 година износе око 16.000 MW за топлификационе сврхе и око 15.000 MW за производњу

Енергетски потенцијал изданских вода у Србији у алувијалним наслагама, поред већих река, у еквивалентном износу једнак је енергији која би се добила сагоревањем око милион тона течног горива годишње

извора налази се у Динаридима, затим у Карпато-Балканидима, па у Српско-Македонском масиву. Најмањи број је у Панонском басену и у подручју Мезијске платформе-само по један.

Према садашњем степену познавања геолошког састава и хидрогеотермалних карактеристика терена до дубине од три километара, на територији Србије постоји око 100 налазишта геотермалних вода различите температуре и резерви, у којима се налази доступна топлотна енергија у количини око два пута већој од магнитуде еквивалентне топлотне енергије лежишта свих врста угљева. То је у еквивалентном износу замена за око 550 милиона тона течног горива. Енергетски потенцијал из-

Врањска Бања: Термалне воде са највишом температуром

електричне енергије.

Захваљујући напретку геотермалне технологије могуће је вршити експлоатацију геотермалне енергије и из других врста "сувих" стена. Из њих и других стена са функцијом хидрогеолошких изолатора, експлоатација геотермалне енергије се обавља помоћу бушотина дубине до максимално 300 м, са вертикалним измењивачима топлоте, који су у њих уграђују. Ови капацитети су, минимално, око 100.000 MW. На такав начин добијена енергија може се користити првенствено за грејање индивидуалних потрошача, практично свугде, почев од градова па до руралних подручја. Овај потенцијал је нарочито значајан зато што се са њиме може највише утицати на смањење оптерећења електроенергетског система у зимском периоду, а уједно и на енергетску стратегију, јер ако би се развијао не би постојала потреба изградње нових термо и хидроелектрана.

Геотермалне, односно хидрогеотермалне енергије или термалне воде у Србији се углавном користе на традиционалан начин, за грејање, у бањама и у спортско-

рекреационе сврхе, а у зачетку је и коришћење за производњу цвећа и поврћа у стакленицима, у сточарству (загревање фарми за узгој свиња), у фабрикама коже и текстила... Према резултатима геотермалних истраживања за интензивно коришћење термалних вода у агро и аквакултури и за топлификацију насеља најбоље су могућности на подручју западно од Београда, па до реке Дрине на западу, тј, на подручјима Посавине, Срема и Мачве. Нарочито су повољне могућности у Мачви, јер је дубина до резервоара 400-600 метара, а температура воде 80 °C. Прелиминарне анализе показују да је на бази експлоатације термалних вода у Мачви могућа топлификација градова: Богатић, Шабац, Сремска Митровица и Лозница, са укупно 150.000 становника.

Проф. Миливојевић сматра да Влада Србије мора да предузме одлучније кораке на унапређењу коришћења геотермалне енергије и да помогне приватним инвеститорима да улажу у ову област.

Ј.Путниковић

Тоиле "суве" стјене појодне за производњу електричне енергије налазе се на подручју Цера, Мачве, Букуље, Космаја, Авале, Рудника, Голије...

ПОТЕНЦИЈАЛ МАЛИХ ХИДРОЕЛЕКТРАНА Локације за нова 443 мегавата

На Форуму о финансирању обновљивих извора енергије, који је од 13-14. априла одржан у немачком граду ХанOVERу, у центру пажње биле су инвестиционе могућности за пројекте из ове области у Европи. Резултати овог скупа, као и са два већ претходно одржана у Великој Британији и САД, интересантни су и за Србију, која све више пажње поклања пројектима обновљивих извора енергије, па самим тим и за њиховим финансирањем из иностраних извора.

Највеће интересовање, на нашим просторима, постоји за финансирање програма коришћења постојећег енергетског потенцијала малих речних токова, односно, за изградњу мини хидроелектрана. Између осталог, у програму развоја енергетике Србије до 2015.године предвиђа се и интензивнија употреба отпада, биомасе и геотермалне енергије за производњу топлотне и електричне енергије, као и селективно коришћење еолске и сунчеве енергије.

Влада Србије је за ове значајне пројекте спремна да обезбеди више од 350 милиона долара. Стручњаци, тим поводом, објашњавају да у Србији тренутно има веома мало мини хидроелектрана - свега 39 - а које располажу са укупно инсталисаном снагом од 49 мегавата. Хидроцентрале у нашој републици произведу, наиме, 32 одсто од укупне електричне енергије. Мини хидроелектране у томе тек симболично учествују, што указује да је овај енергетски потенцијал недовољно искоришћен.

Стручњаци тврде да је технички могуће искористити хидропотенцијал од 19,8 терават-часова годишње, од чега је већина на објектима већим од десет мегавата. Одређена испитивања показују да би могућна укупна инсталисана снага, на локацијама погодним за изградњу малих хидроелектрана, могла износити и 443 мегавата, са годишњом производњом од 155 терават-часова. А то је, рецимо, једнако учешћу од 15 одсто у производњи ХЕ у 2000.години у Србији. Истраживања обављена у Војводини, пак, показала су да се изградњом малих хидроелектрана до 25 мегавата могла обезбедити годишња производња од 93 гигават-часова.

У нашој земљи, поред тога, постоје и велике шансе за коришћење геотермалне енергије. Резерве су еквивалентне приближно око 550 милиона тона нафте. Најпогодније локације за експлоатацију су у околини Београда, пределе око реке Дрине, Јужни Срем, Семберија, Мачва, Посаво-Тамнава, Поморавско-подунавски део, врањски и топлички регион, као и друга подручја. Процењује се да се овај резервоар са термалним водама простире на 2000 квадратних километара, с тим што се она може користити и за пиће.

Д.Г.В.

Мини ХЕ "Соколовица":
Неискоришћен капацитет
малих електрана

БОТАНИЧКА БАШТА: ОАЗА У СРЦУ БЕОГРАДА

Давне 1874. године одлуком Министарства просвете Краљевине Србије, а на предлог ботаничара Јосифа Панчића, основана је Краљевска ботаничка башта у Београду. Првобитно је била подигнута поред обале Дунава на Дорћолу. Радови на њеној изградњи трајали су неколико година, али су две велике поплаве у том периоду уништиле скоро цео биљни фонд који је сам Панчић мукотрпно скупљао. Недуго после Панчићеве смрти, односно 1889. године, краљ Милан Обреновић је Великој школи у Београду поклатио имање које је наследио од свог деде Јеврема. Стара Ботаничка башта премештена је на нову локацију и по жељи дародавца добија назив "Јевремовац".

Ботаничка башта простире се на око пет хектара и састоји се од отворених површина и Стаклене баште. У отвореном делу налази се преко 300 врста дрвећа и жбуња и преко 700 зељастих врста из домаћих, европских и егзотичних крајева. Ту је дрво банане, високо

пет са листовима дужине до три метра. Реткост је дрво гинко билоба, једини живи фосил, односно биљка која није еволуирала неколико хиљада година. У башти је и ретка врста четинара - Панчићева оморика.

Стаклена башта, подигнута 1892, простире се на 500 км². Број тропских и субтропских биљака процењује се на близу 1000 врста. Једна од њих је и биљка месождерка која се храни ситним инсектима, затим хлебно дрво, као и љубичице Краљице Наталије, које је сам Панчић тако назвао.

Укупан биљни фонд Ботаничке баште данас чини око 2000 врста дрвећа, жбуња и зељастих биљака. Хербаријум Ботаничке баште "Јевремовац" је формирао Јосиф Панчић 1860. године, а данас обухвата збирку биљака са Балкана и читаве Европе која броји око 120.000 хербаријумских табака и преко 300.000 ексиката.

Биљана Живанчевић

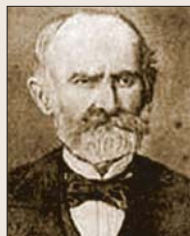
ЗНАМЕНИТЕ ЛИЧНОСТИ НАЦИОНАЛНЕ ИСТОРИЈЕ

Јосиф Панчић

Једно од највећих имена наше науке, Јосиф Панчић, заслужан је за оснивање многих научних дисциплина и за најбољи опис флоре Србије. Рођен 5. је априла 1814. године у Брибору код Сења, школовао се у Госпићу и Ријеци, а медицину је завршио 1842. у Будимпешти. У Бечу се упознаје са Вуком Караџићем, по чијем наговору долази у Србију 1846. године, где остаје до краја живота. Иако је истраживао многе планине Кнежевине Србије и на Тари открио јединствену врсту четинара - оморика, ипак се највише одушевљавао Копаноиком, на коме је био 18 пута. Панчић је зачетник планинарства у Србији и први планинарски водич. Како је сам тражио, његови и посмртни остаци супруге Милеве су 7. јула 1951. сахрањени у маузолеју на врху Копаноика у ковчегу од дрвета Панчићеве оморике. Тај врх од тада носи име Панчићев врх (2017 m/nv).

Заслужан је и за оснивање Ботаничке баште у Београду 1847. године, која је припојена Великој школи и којом је он сам управљао као професор ботанике.

Најзначајније Панчићево завештање српском народу је Хербаријум Панцицијум, збирка коју је током својих 42-годишњих ботаничких истраживања на подручју Србије, Срема, Баната, Црне Горе, Бугарске и Мађарске, као и на својим путовањима по Италији и Аустрији сам сакупио. Хербарску збирку, која је тада бројала 80 свежњева осушених биљака са подручја Срема и Баната, а која данас носи његово име, Панчић је 1860. године поклатио Великој школи у Београду.

Б. Ж.

РАСКРСНИЦА НАРОДА

ПОЖАРЕВАЦ

Пожаревац - раскрсница на којој су остављали печате, почињали или завршавали походе многи народи - од Келта и Римљана, Византинаца, Угра, Бугара, до Авара, Обра и Словена. Карактеристичан је по налазишту древне културе Лепенског вира (старија више од осам хиљада година) која се налази у околини и праисторијској култури Винча, чији се орнаменти на посућу од печене земље сматрају најстаријим писмом Европе. Ту су и келтска налазишта из бронзаног доба, као и велики број утврђених градова Маргум, Вимиацијум, Пинкум, које су на обали Дунава подigli Римљани. Чувени пут римског императора Трајана иде на исток кроз клисуру Ђердапа. Остаци показују да су пут поред Мораве, који је најбоља веза са југом, а почиње у овом крају, користили крсташи у својим походима. У специфичан имици града уклапа се, на 40 километара удаљен, комплетно сачуван манастир Горњак из 14. века. Средином 15. века подигнута су и два велика утврђена града, Голубац и Рам. У Пожаревцу је 1718. потписан Пожаревачки мир који је најавио коначан слом Отоманске империје.

Житељи Пожареваца могу се похвалити и делима архитектуре која спада међу најстарије у Србији. Градски музеј је основан 1895. године, док је библиотека, у време када је саграђена 1888-1889. године за владавине кнеза Милана Обреновића, била по величини друга зграда у Србији. Посебан је споменик књази Милошу Обреновићу на коме је уклесано: "Делимбаша, царски делијо, ти имаш куд и на другу страну, а ја немам куда, него туда, па у живот или смрт".

Најзначајнија имена потекла са ових простора су сликарка Милена Павловић Барили, чије је светски признато сликарство сврставано у поетски надреализам и глумца Миливоје Живановић, први странац добитник медаље Станиславски у Москви.

Пожаревац је данас најпознатији по Ергели "Љубичево" која постоји од 1853. године и Љубичевских коњичких игара које се одржавају скоро пола века.

Б. Ж.

"ПРЕВОДИЛАЦ"

Силвија Брум (игра је највећа филмска дива данашњице Никол Кидман) је преводилац у Уједињеним нацијама. Политичке интриге унутар зидина зграде УН-а уплешће је у веома опасну ситуацију. Игром случаја, она постаје сведок завере и планирања атентата. У очајничком покушају да расветли убиство африч-

ког премијера, Силвија постаје мета атентатора. Ово је прича најновијег остварења познатог америчког редитеља Синдија Полака.

Синди Полак је до сада снимио 19 филмова који су укупно имали 46 номинација за Оскара. Његови најпознатији филмови су "Сабрина", "Фирма", "Тутси", "Коње убијају зар не", "Из Африке". Његово последње остварење, акциона драма "Преводилац" је на редовном биоскопском репертоару широм Србије, у исто време када је гледају и филмофили широм света.

Још пре саме америчке премијере, снимање овог филма је изазвало велику пажњу јавности, јер је углавном обављено у згради УН. Продукција филма "Преводилац" је добила на пет месеци комплетан приступ скоро целим УН од просторија Савета безбедности до Баште ружа, са јединим захтевом да се снима ноћу и викендима. Филмски партнер Кидмановој је, такође, филмска икона - харизматични Шон Пен. Многима ће када се помене његово име на памет пасти Мадона, са којом је Шон био кратаком и бурном браку, али га поп-дива још помиње као највећу љубав. Пен је четири пута био номинован за Оскара, а власник златне статуе постао је 2003. године за улогу у филму "Мистична река" Клинта Иствуда. У овом филму заблистао је у пуном сјају.

Ђурђевдан

Ђурђевдан спада међу највеће пролећне празнике. Код Срба представља полутар године јер се време рачунало од и до Ђурђевдана. Овај празник славила је црногорска династија Петровића, а према народној песми, био је и крсна слава Краљевића Марка. Хајдуци средњег века почињали су своја окупљања на "Ђурђев данак".

Према хришћанском учењу, Ђурђевдан се прославља 23. априла по старом, односно 6. маја по новом календару, као сећање на дан када је 303. године погубљен Свети великомученик Георгије. Свети Георгије, Ђурђе или Ђорђе, како га Срби зову, на иконама се приказује у ратничкој опреми на коњу како дугим копљем пробада аждају. Георгије је био римски велможа, али је почео да приповеда хришћанство када је видео да цар Диоклецијан прогони хришћане. Због тога га је цар осудио на страшне муке, а потом је и погубљен, заједно са царицом Александром. Аждаја симболизује многобожачку силу, чији су владари прогнали хришћане. Свети Георгије је тој аждаји задао одлучујући ударца, а Миланским едиктом 313. године хришћанство је признато за званичну веру.

Ђурђевдан је у народу сматран почетком новог животног циклуса. У многим крајевима се сматра "сточарском славом". Старост стоке се рачуна од тог дана, а ради заштите и напретка овенчава се венцима од траве и цвећа, убраним на "биљани петак" пред Ђурђевдан. Мужа се, такође, обављала кроз венце од цвећа и траве. За људе је важила забрана рада, обавезан пост, неједење јагњећег меса и млечних производа. Срби на Ђурђевдан први пут изгоне стоку на пашу одвајају јагањце од оваца, И зачињу први сир и маслац.

На Ђурђевдан су изрицане и прогнозе времена за целу годину - ако буде облач-

но година ће бити градобитна, ако је ведро кишна и родна, а ако пада киша биће гладна.

Тога дана склапале су се погодбе и плаћали порези.

На Ђурђевдан су се жене купале у "живој води" (река, поток) ради здравља и лепоте. Уочи празника, жена у лонац с водом ставља разно пролећно биље: здравац - да је много здравља у кући; грабеж - да се момци грабе око девојке; дрен да деца буду здрава.

Б. Живанчевић

" МИС ТАЈНИ АГЕНТ 2"

Права пролећна филмска посланица је наставак филмског хита из 2000. године са Сандром Булок у главној улози филм "Мис тајни агент 2". Булокова је у овом филму и испред и иза камере, јер је и продуцент филма у коме игра главну улогу, односно ФБИ агента Грејси Харт.

Грејси је након успешног спречавања злочина током избора за Мис Америке, доспела до насловних страна бројних магазина широм земље.

Међутим, ствари поново крећу лоше. Очајна због раскида везе и упулашена због славе који је онемогућава да врши тајне задатке, Грејси се нуди могућност да остане у ФБИ, под условом да постане заштитно лице службе. Нерадо прихвата тај задатак и добија нову, амбициозну партнер-

ку, Сем Фјулер, која јој није баш наклоњена. Када Грејсина најбоља пријатељица Черил буде киднапована у Лас Вегасу, њен инстинкт за борбу против криминала поново је у функцији. Не желећи да изгуби репутацију коју је стекла, челници ФБИ је скидају са случаја и ангажују њену партнерку Сем, али када је у питању помоћ пријатељима, Грејси је спремна на све. Иначе, Сандра Булок је рекла да је намерно направила акциони филм који није искључиво резервисан за мушкарце." Досадило ми је да су акционе комедије резервисане искључиво за јачи пол. У филму "Мис тајни агент 2" нема много романтике.

То је прича о девојци која ради оно што осећа, инстинктивно, чак и када све крене наопако и контра од онога на шта је њена околина спремна".

..... КОНЦЕРТИ

ПАВАРОТИ У БЕОГРАДУ

У београдској Хали Пионир 21. маја наступиће један од најпопуларнијих оперских певача данашњице Лучијано Павароти. Италијански тенор рођен је 12. октобра 1935. године у Модени у Италији. Таленат је наследио од оца који је певао у црквеном хору, чији је члан касније био и сам Павароти. У почетку није имао намеру да гради каријеру оперског певача, већ је желео да буде, ни мање ни више, него професор математике. Међутим, мајка га је стално подстицала да похађа музичке школе и говорила му да је штета да такав таленат не упозна свет. Први наступ имао је у римској опери Ла Бохеме, 1963. године. Наступао је у највећим светским концертним дворанама, добио је све веће улоге у операма и постао је највећи живи тенор на свету. Прва супруга била му је његова љубав из тинејџерских дана Адуа Верони, са којом има три ћерке. Међутим, након афере са својом 27-годишњом секретарицом Николетом Мантовани, о чему су писали сви светски таблоиди, развео се 2003. године и венчао се са 34 године млађом, Николетом, са којом има ћерку

У књизи "Краљ и ја", коју је написао његов некадашњи лични агент и менаџер за односе са јавношћу Херберт Брезлин, описан је као "детинаст, развратан, превише захтеван и суров човек". Тако је забележено да је био забринут због квалитета хране у Кини, па је на турнеју спаковао цео ресторан и транспортовао га преко океана. Пошто је стално на дијетама често цитирају његову реченицу: "Умрећу гладан и дебео."

Ипак, "Гранде Павароти" или "Велики Павароти", како га најчешће називају, остаће највише упамћен по успеху у групи "Три тенора", чији су чланови били Пласидо Доминго и Хосе Карерас. За улоге у познатим операма добијао је најпрестижније награде, између осталих и три "Гремија". Како је најавио да ће се у 70-тој години живота повући са сцене ово је јединствена прилика да га видимо и слушамо у Београду. Павароти ове године пуни 70 година, а концерт у Београду је део

његове опроштајне турнеје. Најјефтинија улазница за овај музички спектакл кошта 10 000 динара, а најскупља 25 000 динара.

..... ИЗЛОЖБЕ

СКУЛПТУРЕ ОЛГЕ ЈАНЧИЋ

Ретроспективна изложба скулптура Олге Јанчић отворена је у Музеју "25. мај". На овој изложби представљено је 130 дела из 60-годишњег опуса наше истакнуте уметнице, односно обухваћени су радови од оних насталих 1945. (Портрет оца у бронзи) до најновијих скулптура. Олга Јанчић је утицала на препород српске уметности, потребом да као вајар мисли, осећа и ствара. Ликовни уметници и критичари за госпођу Јанчић кажу да је у својој уметности пратила интимне подстицаје, али да није била неосетљива на сагледавање општих, глобалних проблема. Олга Јанчић је добитник многих домаћих и иностраних награда међу којима су и награда за скулптуру на Октобарском салону, као и Октобарска награда града Београда за скулптуру. Изложба Олге Јанчић отворена је до 22. маја.

..... КЊИГЕ

ВЕРИДБА ЈЕ ДУГО ТРАЈАЛА

Често се дешава да неко литерарно дело постане популарније након екранизације. Такав је случај са романом Себастијена Жапризоа "Веридба је дуго трајала". Филмски хит је снимљен у режији Жан-Пјера Женеа, аутора филма "Чудесна судбина Амелије Пулен". У оба ова филма главну улогу тумачи позната француска глумица Одри Тату.

Светски бестселер је прича о петорици француских војника, осуђених на смрт због саморањавања, једне јануарске вечери 1917. њихови садружи бацили су их у снег, пред непријатељски ров, да би спрали одговорност са себе. Целе ноћи и целог дана петорица људи је покушало да преживе. Најмлађи међу њима био је Манек, који није имао ни двадесет година.

На другом крају Француске, када је дошао мир, Матилда, Манекова вереница жели да сазна истину о догађају скривеном велом ћутње. И она има двадесет година, и беспомоћнија је од свих других,

али волела је Манека љубављу за коју нема препрека. Зато ће се борити да га пронађе, мртвог или живог, у лавиринту у коме га је изгубила. Свих оних година које ће касније свет назвати лудим, када ће цез прекрити звук ратних добоша, њена истрага ће бити њена веридба. Матилда ће јој посветити живот и упркос времену, упркос лажима, ићи ће до краја неразумне наде која је носи. Снажније него икада, писац романа Убиствено лето, Дама у аутомобилу, Муке жена суочава нас са емоцијама.

..... ПОЗОРИШТЕ

"ЉУБАВНИК ВЕЛИКОГ СТИЛА"

Представа која је и пре премијере изазвала велико интересовање захваљујући којем су распродате улазнице и за неколико извођења унапред је "Љубавник великог стила" Звездара театра. Реч је о познатом тексту Реја Кунија који је адаптирао Владимир Лазић, уједно редитељ и једне од најпопуларнијих представа у Београду овог пролећа. Џон Смит, кога тумачи популарни Милан Калинић, живи два паралелна живота, са две жене које лаже и обмањује. Њему је све иделано и таман када је помислио да је нашао формулу за срећан живот долази до неочекиваног водвиљског обрта захваљујући коме ствари постају компликованије и он се упетљава у сопствене лажи.

Калинић каже да му је ово најзахтевнија улога у животу и да је уопште целој екипи представа физички врло напорна: "Хајде да се каже да су Манда и Јанос мало старији и да су друга два лика девојке, па су опет сви гола вода након представе. Али верујте ми, када ја, који сам у одлишној форми и бавим се спортом, казем да после сваке пробе све лије са мене. Сат и двадесет минута се не стаје, јуримо лево-десно"

Наизглед комерцијални позоришни хит критика је врло добро прихватила, посебно хвалећи глумачку екипу коју чине: Анастасија Мандић и Катарина Жутић (обе госпође Смит), Јанос Тот и Срђан Ивановић (инспектори Трутон и Прутон) и Милорад Мандић Манда у лику комшије Стенлија Гарднера.

ПРИПРЕМИЛА: ЈЕЛЕНА КНЕЖЕВИЋ

ПОСЛЕДИЦЕ "ДРУГЕ ИНДУСТРИЈСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ"

Незапосленост најопаснија за здравље

■ Нове информационе технологије, пре свега, захтевају од запослених већу способност усвајања знања

Веома бурне промене, последице распада Југославије, довеле су до драстичног пада производње, што је веома негативно утицало на здравље запослених радника. Због таквих промена у социјалном и економском развоју, а пре свега услед процеса реструктурисања и приватизације предузећа дошло је до слабљења здравствених као и служби заштите на раду у мањим предузећима, која не могу да их задрже. То је и разлог више да се ојачају превентивне службе опште здравствене заштите радне популације.

"Друга индустријска револуција", која проистиче из широке примене нових информационох технологија, аутоматизације, биотехнологије, нових производних метода и материјала и развоја технолошких процеса са малим улагањима, малим утрошком енергије, мало отпадних материјала, уопштено сагледавајући позитивно утиче на здравље и заштиту на раду. Међутим, уочавају се, с тим у вези, неки нови здравствени проблеми. Здравље и безбедност, при оваквим променама, кључни су фактор који одређује њихову прихватљивост.

Превођење радника са вишом и нижом квалификацијом, из производних, у типично непроизводна занимања утиче вишеструко на њихово здравље. И то позитивно - мање су изложени дејству физичких, хемијских, биолошких и механичких штетности. Али и негатив-

но, јер се због нових захтева радног места, као што су, рецимо, већа потреба за анализом и обрадом података или послови контроле, повећавају психички проблеми на раду, а пре свега психички стрес. Нови садржаји, методе рада и опрема захтевају од радника већу способност усвајања знања. Коришћење нових технологија, захтеви за већим квалитетом и продуктивношћу на раду, потреба да се подрже иновације и мотивација радника доводи до нових облика организације рада, видова запослења, договора о радном времену, нових облика руковођења и управљања. Таквом развоју неопходно је, стога, да се прилагоде и службе меди-

*
Старосна граница запослених у ЕПС-у је између 40-50 година, што доводи до чешћих обољевања и повреда на раду
*

цине и безбедности на раду. Потребно је, значи, њихово упознавање са проблемима и условима на радном месту, а самим тим и обука и образовање сваког појединца да би се очувало или побољшало здравље радника..

Незапосленост представља највећу опасност за здравље људи. У процесу реструктурисања привреде, многобројни радници добијају отказе и остају без посла. А незапосленост је аутоматски повезана са нарушавањем здравља и високом стопом смртности. Разлози за то настају услед економских тешкоћа, великих социјал-

Нови захтеви радног места претежак тест за запослене

них проблема, лошег начина живљења, ризичног понашања и психичких поремећаја.

Старосна граница запослених у ЕПС-у је између 40-50 година, значи, без веће заступљености младих радника, што доводи до појаве чешћих повреда на раду и обољевања. Пораст броја старијих радника, заједно са израженијим захтевима за већом продуктивношћу рада изискује прилагођавање радних услова таквој структури запослених, као и материјална средства да се њихово здравље и радна способност сачувају и унапреде. Неки ризици су већ и добро проучени, али, на пример, здравствени проблеми услед нејонизирајућег зрачења или загађености ваздуха у просторијама захтевају даља истраживања и процену степена ризика. Професионалне здравствене проблеме изазване новим тенденцијама у начину рада, производној технологији и организацији рада треба предвидети и проценити довољно рано да би се предузеле ефикасне превентивне мере.

Око сто хиљада хемијских материја, педесетак физич-

ких, 200 биолошких и двадесетак штетних ергономских фактора и исто тако велики број чинилаца физичког оптерећења појављује се на радним местима, заједно са немерљивим психичким и социјалним проблемима. Обично се јављају у комбинацији и у различитим интеракцијама. Они доприносе појави ризика од настанка повреде на раду, професионалних болести и стресних реакција, као и у незадовољству послом и одсуству благостања.

У високоризичним занимањима пети део од укупног броја тих радника суочава се са професионалним болестима или се повреди на раду. Модерним програмом здравствене, као и заштите на раду многи од проблема могу се спречити. Многи случајеви професионалних болести, међутим, пролазе недијагностиковани и непријављени, па се не спроводе ни превентивне мере. Крајњи циљ заштите на раду је здрава, безбедна и задовољавајућа радна средина и здрав, активан и продуктиван радник, способан и мотивисан за обављање свог свакодневног посла.

Др Нада Даковић

ХОТЕЛ ПОД ОБЛАЦИМА

Мошини командоси

Шеснаесторо запослених у ЕПС-овом Хотелу "Бабин зуб" зачетак су намере да се заустави исељавање са Старе планине и покаже да се може живети и радити у завичају

Деветог септембра 2000. године званично је отворен хотел Електропривреде Србије, на Старој планини подно Бабиног зуба, на 1600 метара надморске висине.

Подигнут је тик уз Планинарски дом Бабин зуб, стар пола века, недавно обновљен. Тако сада на Старој планини, небу под облаке, може да преноћи 130 гостију, а у Књажевцу - слабо. Бар што се хотела тиче, јер их више нема - сада се у ту сврху користе два ресторана са преноћиштем.

А од Књажевца до Хотела "Бабин зуб" Туристичког центра Стара планина има да се, асфалтним путем, вози (преко Трговишта, Доње и Горње Каменице, Калне, Инова, Вртовца, Балга Берилевца и Црног Врха) између сат и сат и по, зависно од временских услова.

До Бабиног зуба нема редовног аутобуса. Гости долазе или сопственим аутомобилима или групно, изнајмљеним возилима. Планинари и пешице, с рачевима на леђима.

Аутобуски саобраћај се, уосталом, проредио и од Књажевца до Црног Врха, села после којег, следећих тринаест километара, нема ниједног до Бабиног зуба. Долази три пута недељно, а једном за Зајечар.

Нема свакодневног превоза зато што нема довољно путника. Стара прича важи и за Стару планину: испразнила се села. Што је младо и здраво, избегло у градове, као да ће им тамо бити боље. И тамо је све мање посла.

Е, па управо због тога,

Трканица

Салата трканица, специјалитет Хотела "Бабин зуб" справља се на следећи начин:

Исецају се ситно празлик, сремуш и печена грувана паприка, па се по укусу посирћети и поуљи.

Напомена: „печена грувана паприка“ значи - сува црвена паприка се мало препече на плотни па после измрви у салату.

да би се колико-толико млади људи зауставили у завичају, направљен је овај хотел. Запослено их је шеснаесторо. Осим кувар, по занимању су разних струка, само не угоститељских. То, међутим, путник намерник не би могао приметити јер су увежбани као да су спремани за Хајат. И на пријавници и у ресторану.

Ни директор није од туристичко-угоститељске спреме, већ је - инжењер електротехнике. Момчило Владимировић (60), познатији као Моша, отуда је у Електродистрибуцији Књажевца био технички директор, па директор.

Када се неко у струци покаже, онда га обично позову, гурну, изаберу (како год да се то назове) у политику. Тако је Момчило

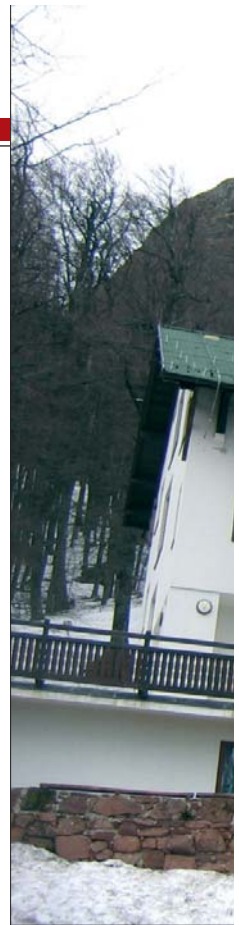
Владимировић звани Моша постао председник општине чији је мандат истицао управо када се тражило место директора хотела на Бабином зубу.

Момчило Владимировић је још као председник општине гурао идеју да се на Бабином зубу, поред планинарског дома, направи хотел ЕПС-а. Заправо, то је била његова идеја. Многи су били против јер су се залагали за остварење намера у оквиру просторног планирања Србије, по којој на оближњем Јабучком равништу треба направити хотел од преко двеста лежаја, па жичаре за смучаре, па... Све је то лепо али такви планови су далеко од остварења, јер нема никога (нити се назире) ко би за то уложио толике паре.

Момчило Владимировић: У хотелу се ради у две смене и то месечно, по петнаест дана

У хотелу "Бабин зуб" омогућен је удобан одмор уз пун комфор и храну заснован на домаћој понуди

А с друге стране, ЕПС је био рад да изгради овакав, омањи хотел, који, истина, није замишљен у великим визијама за будућност.

Расправе је пресекао, изгледа, покојни Мита Перишић, декан Географског факултета, руководилац групе за Просторно планирање Србије, човек од ауторитета, који је рекао:

- Ма градите, па нека сруше кад не буде требало!

Идеју је подржао Љуба Милановић, тадашњи директор "Електротимока", који је свакако најзаслужнији за настанак хотела.

Тако је дато зелено светло да се почне и тако је посао и довршен. Пошто је био при крају мандата, Момчило Владимировић се понудио за то место. У почетку му нису веровали. Јер, директор књажевачке Електродистрибуције, па председник општине, требало би да циља - по устаљеној пракси - на више место, а не на неко тамо место директорчића хотелчића под облацима.

Момчило Владимировић је добро размислио и преломио. Сматрао је да је његова дужност да се прихвати тог посла јер се од почетка залагао за изградњу. Ако би неко други дошао

Из књиге утисака

Ово је рај, нисмо знали да постоји! Све је изнад очекиваног.
Горица Игњатовић, 11. септембра 2004.

Одмарати се у хотелу Бабин зуб значи уживати у кругу најискренијих пријатеља. Порука пословодствима и руководствима синдиката свих компанија у саставу ЕПС-а. Овде шаљите:

- уморне да се одморе,
- болесне да оздарве
- здраве да буду здравији,
- вредне да буду вреднији.

Сима Јовановић, ТЕ Костолац, 21. септембра 2001.

Жао ми је што нисам књижевник да бих озразио дивљење.
Овако замишљам рај. Миша Челебић, Ћуприја

Предивно је. Ово је најлепше место на свету. Београђани, 19.
август 2001

Живорад Д. Гајевић - Гаја, наставник математике из Младеновца ситним словима 14. јула 2001. исписао је страну и по похвали у књигу утисака формата А3, а извесни Фото Миле из Пожаревца исписао је осам страна, али крупнијим рукописом. Његов састав почиње овако: Читам од почетка ову Књигу утисака, све саме похвале, па би то пре била Књига похвала...

А има и примедба, није да нема:
Једино што не ваља је што треба да се оде одавде. Раде, Пирот, 16. мај 2002.

Кафа је сувише салатка! (потпис нечитак)

Има и једна песма.

У хотелу Бабин зуб,/ Нема шансе/ Да си груб. /А још мање / да си строг,/ јер овде је/ све ко Бог! / Свом особљу / чест и час,/ све похвале/ на сав глас!!! Русомир Д. Арсић, 18. јуни 2002.

Последњи се у књигу уписао, минулог месеца, извесни Ћира:
Да нам није ове планине, тотално би били празни. Али, ето, посрећило нам се још пре милион година кад су се стварале планине. Срећан сам као куче што постојим и што постојимо овде. Опет ћу доћи, да наставим са писањем јер сада журим. Ај' здраво!

на то место, можда се не би довољно залагао па би испало да је то промашена инвестиција и да је за њу умногоме крив онај ко ју је смислио, а онда отишао на привлачнији положај остављајући друге да лупају главе.

И тако се Моша прихватио неизвесног посла. Требало је кренути од нуле. Засновати туристички центар који ће бити познат, привлачан и престижан бар у Србији, за почетак.

Данас Хотел "Бабин зуб", у оквиру Епстурса, предузећа за организацију одмора и рекреације радника, угоститељство и туризам, има готово стопостотну испуњеност. Ту се организују разни семинари, саветовања, прославе, састанци владиних и невладиних организација, а гости долазе и појединачно, из свих крајева Србије, а било их је и из Канаде, Бугарске, као и и један брачни пар са децом који редовно долазе, са Хвара.

Овај мали тим од 16 људи ради као добро обучена група командоса. Спремни су да се прилагоде свакој новонасталој ситуацији. Сами долазе до знатног дела хране и зачина. Распо-

ређујући се тако да ништа не недостаје за редован рад хотела, део њих одлази да бере сремош (већ од априла), печурке, мајчину душицу, кантарион, боровнице... па праве сами и сокове од боровнице. Део боровница и замрзавају па их зими служе као десерт после обеда. Замислите, свуда окола сметови снега а ви једете свеже боровнице! Осим што се користе свеже, печурке се и суше за зиму,

Директор Моша је врло често на точковима. Одвози и довози раднике, поједине госте, купује и довози намирнице. Води књиговодство, администрацију, бере лековито биље, помаже да се прави сок...

Тако су постигли да стоје на сопственим ногама. Немају губитака, чак имају и малу зараду. Но, плате су им и даље ниске. Испод су просека привреде, електропривреде поготову. Ипак, за запослене је опет боље него да немају посла. Зато раде прилежно, и надају се бољему.

Овде се ради у две смеене, али не дневно, већ месечно, по петнаест дана. Значи, 15 дана запослени раде свакога дана од 6 до 24, а када су прославе и групе посете све док гости желе.

После су 15 дана слободни. Као да свакога месеца имају годишњи одмор. Као и све, и то има својих предности и недостатака. Није лако петанаест дана радити по 18 и више сати. Али, ово није време када се може бирати посао.

Чиме се на Бабин зуб може привући гост? Пре свега то је прекрасна планина, и лети и зими, чист здрав ваздух, чиста, здрава изворска вода. Када се умори од шетње, смучања, верања, гост у овом хотелу може наћи све што му потом треба: пун конфор, удобан одмор и одличну храну која је умногоме заснована на домаћој понуди.

Слободан Стојићевић

ПРОМОЦИЈОМ МАГАЗИНА "kWh" ОБЕЛЕЖЕН ЈУБИЛЕЈ ЛИСТА ЕПС-а

Време за ново доказивање

■ Јубилеј свих запослених у ЕПС-у ■ Време промена условљава и промене у систему информисања и подиже степен одговорности за написану реч

Тридесет година излажења листа ЗЕП-а и ЕПС-а обележен је свечаношћу и промоцијом "новог" листа "kWh" који наставља традицију успешног информисања запослених у Јавном предузећу Електропривреда Србије.

- Јубилеј, какав је овај, који нас је окупио, заслужује поштовање. За 30 година постојања заслуге припадају челним људима Електропривреде Србије који су препознали значај интерног информисања, новинарима који су новину правили али и јунацима тих новина, радницима ЗЕП-а и ЕПС-а, који су деценијама савесно и одговорно радили у фирми коју су доживљавали као своју. Такви људи и данас морају бити у жижи новина које се сваког месеца појављују пред нама, рекао је генерални

директор ЈП ЕПС, др Владимир Ђорђевић на свечаности којој су присуствовали представници Министарства рударства и енергетике, чланови пословног тима ЈП ЕПС, уредници новина електропривреда из Македоније и Црне Горе, некадашњи и садашњи уредници и новинари, сарадници, представници медија...

Обраћајући се присутнима Ђорђевић је рекао да је јубилеј листа уједно и јубилеј свих запослених у компанији. Време промена захтева да оне буду добро објашњене сваком раднику на начин који је њему разумљив. У интерном гласилу, који није стручни часопис, има места да струка говори, предлаже, али нема места за политику и разне локалне политичке игре.

Уз тврдњу да интерно информисање мора бити још

боље, Ђорђевић је нагласио да је обавештавање запослених преко листа који ће излазити једном месечно, са догађајима и вестима старим 20 - 25 дана, није оно што нам је потребно. То није правовремено информисање. У тих месец дана запослене је обавештавао неко други, а не пословодство и лист компаније. Између два броја радници се морају обавештавати на друге прикладне начине. Односи с јавношћу, као значајна пословна функција, биће предмет реорганизације у целом систему, као што ће се и остале функције реорганизовати. Сектор за односе с јавношћу, донедавно Центар, који постоји на нивоу ЕПС-а, биће задужен да предложи и да затим, после доношења одређених одлука, у сарадњи са директорима нових компанија у новом ЕПС-у, спро-

веде све оно што буде усвојено.

Момчило Цебаловић, директор Сектора за односе с јавношћу, указао је на успешно пређени пут у информисању од три деценије, на ствараоце листа који су поставили темеље, али и указао је на нове задатке и изазове који су пред свима који раде на пословима информисања:

- Ово није време за страх од обавеза и одговорности. Ово је време које захтева ново доказивање чак и оних који су се доказали... У односима с јавношћу, који се у ЕПС-у и поред осам година постојања још боре за место под сунцем или за бољи статус и позицију у систематизацијама по јавним предузећима, долази управо време новог доказивања. Сви који се баве информисањем мораће да у времену реорганизације покажу да су потребни компанијама, да знају да раде овај посао и да знају да, између осталог, праве добре новине.

Најлепши поклон слављенику-Листу "ЕПС" који одлази у историју, је лист "kWh" који наставља трасираним путем али у новим условима, новим временима и са новим циљевима.

Обележавање јубилеја и промоција листа били су прилика да се некадашњим уредницима Бори Цветковићу и Срби Станковићу уруче скромни поклони у знак захвалности за допринос у развоју информисања у ЕПС-у.

Информисање - озбиљан посао

Ви који радите у информисању, имате велику одговорност. Од вашег рада зависи много тога. А судбина реструктурирања је судбина компаније ЕПС-а. Самим тим, то је и ваша судбина, рекао је Ђорђевић. Многи једва чекају да нам планови пропадну, да нам се десе штрајкови, да се заустави процес промена, да кажу како ми не знамо шта хоћемо, како нећемо да се мењамо... да нам се онда они појаве као спасиоци, са неком приватизацијом преко ноћи, која је "усрећила" околне државе. Зато опет истичем - радите веома озбиљан посао, озбиљно га схватите, како би онда били озбиљно схваћени у својим компанијама.

Први директор Радивоје Марковић и садашњи Владимир Ђорђевић разгледају нови лист "kWh"

